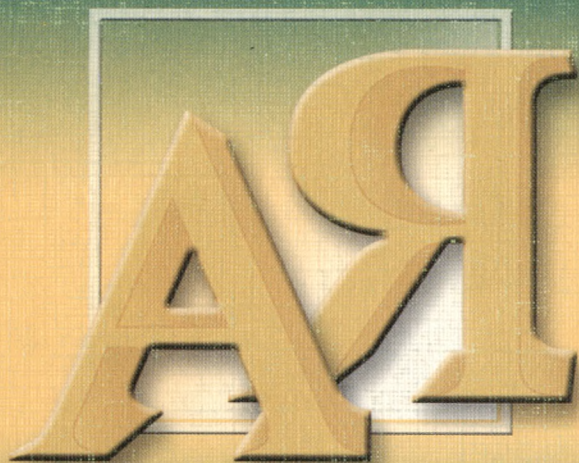

КРАТКИЙ РУССКО-БУРЯТСКИЙ СЛОВАРЬ

СОВРЕМЕННЫХ ПОНЯТИЙ И ТЕРМИНОВ

М.-Ж. ОЧИРОВ

КРАТКИЙ
РУССКО-БУРЯТСКИЙ
СЛОВАРЬ

СОВРЕМЕННЫХ ПОНЯТИЙ И ТЕРМИНОВ

ИЗДАТЕЛЬСТВО ОАО "РЕСПУБЛИКАНСКАЯ ТИПОГРАФИЯ"
УЛАН-УДЭ • 2005

ББК 81.2 Бу
О 955

Редакторы *Р.Б. Гармаев, Б.-М.Ж. Жигжитов*

- Очиров, М.-Ж.А.**
О 955   Краткий русско-бурятский словарь современных понятий и терминов. – Улан-Удэ: Изд-во ОАО «Республиканская типография», 2005. – 80 с.

ББК 81.2 Бу

© М.-Ж.А. Очиров, 2005

© Комитет по межнациональным отношениям,
общественным, религиозным объединениям
и информации Администрации Президента РБ, 2005

От автора

Словарь содержит часто употребляемые в сфере политики, парламентской деятельности, экономики, юриспруденции, науковедения, культуры, в средствах массовой информации слова и словосочетания. В него отбирались термины, больше других вызывающие затруднения, сомнения в правильности их употребления, толкования. Значительную часть их составляют иноязычные заимствования, вошедшие в русский язык, значит, востребованные и в бурятском языке.

Данный словарь ставит своей задачей разъяснить содержание понятий и терминов, предлагая также ряд синонимов. В построении словопроизводственного гнезда учитывается семантическая многозначность термина. В нем приведен перевод наиболее употребительных словосочетаний, дан круг ближайших производных слов. Акцентологические разъяснения даны в соответствии с «Толковым словарем русского языка» С.И.Ожегова и Н.Ю.Шведовой издания 1997 года и «Кратким словарем современных понятий и терминов» под общей редакцией В.А.Макаренко 2000 года издания.

Если в русском языке новые, получившие хождение в последние годы слова и термины уже лексически и грамматически освоены, этого нельзя сказать в отношении бурятского языка. В бурятском языке многие термины еще не устоялись, неизбежен толковательный перевод слов. В дальнейшем весьма плодотворным представляется использование общемонгольского лексического состава. Хочется надеяться, что в дальнейшем будут выходить дополненные издания словаря.

Список сокращений

- прил.* – прилагательное
перен. – переносное значение
фил. – философское
филол. – филологическое
будд. – буддийское
церк. – относящееся к церкви
рел. – религиозное
техн. – техническое
фин. – финансовое
геол. – геологическое
мед. – медицинское
информ. – относящееся к информатике
разг. – разговорное
жарг. – жаргонное
книжн. – книжное
спец. – специальное
биол. – биологическое
иск. – относящееся к искусству
ирон. – ироническое
психол. – относящееся к психологии
устар. – устаревшее
санскр. – из санскрита
англ. – из английского языка

А

АББРЕВИАТУРА – тобшол-
лон нэрэ, эхин үзэгүүд.

АБОНЕМЕНТ – уридшалхан
захил, удаанай билет; ашаглаха
(орохо) эрхэ.

АБОНЕНТ – байнга хэрэглэгшэ,
захигша; телефон ашаглагша, за-
хилай эзэн, байнга ашаглагша.

АБОРИГЕНЫ – уг зон, угһаа
(тус) орон нютагай зон, үндэһэн
угсаатан, анханай зон, нуури,
байра зон.

АБСЕНТИЗМ – хунгалтаһаа
(суглаан зүблөөһөө) хулжалга.

АБСОЛЮТ – хэмжээнэй
үзүүр, дээдэ хэмжээн, туйлай
заха, хэлбэришэгүй түхэл.

АБСОЛЮТИЗМ – хизааргүй
эрхэтэ засаг.

АБСОЛЮТНЫЙ – хэлбэри-
шэгүй, юунһээшье ондоо боло-
хогүй, хизааргүй, сохом, эгээн,
тон, бүрин; **а. холод** – хүйтэнэй
туйл, буйр хүйтэн; **а. свобода**
– бүрин эрхэ сүлөө; **а. величи-
на** – бодото хэмжээн; **а. власть**
– хизааргүй засаг; **а. истина**
филос. – туйлай үнэн, хэлбэри-
шэгүй үнэн.

АБСОРБЦИЯ – нэбтэрэн шэн-
гэлгэ, лэбшэн оролго.

АБСТРАКЦИОНИЗМ – дүр-
сэлэн зуралгаһаа арсаһан уран
зурагай шэглэл.

АБСТРАКЦИЯ – юрэнхылһэн
бодол, бүдүүн түлэб; юрэнхы
ойлгосо // *прил.* **абстрактный**
– бодото шэнжэһэнь илган хо-
лодуулһан, юрэнхы, тодорхой
бэшэ.

АВАНГАРД – манлай, түрүү
бүлэг, түрүүшүүл, түрүүлэн
дахуулагшад; толгойн сэрэг.

АВАНПОСТ – түрүү харуул.

АВАНС – аванс, урид үгтэһэн
мүнгэн, тоосоной үгэли.

АВАНТЮРА – аюулта ябадал;
нюдэ нюургүй ааша, талаан
туршалга.

АВАРИЯ – усал; сүйд, уршаг
аюул.

АВГИЕВЫ КОНЮШНИ –
нобшо дүүрэн гэр, эмхи журам-
гүй юумэн, эхи тархигүй хэрэг.
АВГУСТЕЙШИЙ – хаан иза-
гуурта.

АВИЗО – *фил.* эльгээгдэһэн
мүнгэн тухай бэшэг.

АВРОРА – Үүрэй толон.

АВТАРКИЯ – амяараа байха
бодол, гадаадаһаа эдлэл оруул-
хые болуулга.

АВТОМАТИЗАЦИЯ – авто-
матжуулга, хүнэй гарһаа сүлөө
үйлэдбэри, үйлэдбэридэ оньһо
нэбтэрүүлгэ.

АВТОМАТИЗИРОВАННЫЙ
– өөрөө хүдэлдэг оньһотой;
а. система управления (АСУ)
– хүтэлбэриин оньһото хужаа.

АВТОНИМ – ара нэрээр бэшэ-
дэг зохёолшын бодото нэрэ.

АВТОНОМИЯ – өөрын захир-
гаата газар нютаг, бээ даан-
хай захиргаан.

АВТОНОМНЫЙ – автономи-
то, өөрын эрхэтэ, бээ дааж
захирдаг; амяараа.

АВТОРИЗОВАННЫЙ – авто-
рай дэмжэһэн, зүбшөөһэн;

а. перевод – зохёогшотой зүбшээн оршуулга; **а. дилер** – фирмын зүбшөөхэн, сэн буулгаха эрхэтэй түлөөлэгшэ. **АВТОРИТАРИЗМ, АВТОРИТАРНОСТЬ** – арадта эсэргүү засаг; нэгэ хүнэй хизааргүй засагта түшэглээн улас түрын байгуулга // *прил.* **авторитарный** – арадта эсэргүү засагай, хубиин засагай; эзэрхэн захирхан. **АВТОРИТЕТ** – нэрэ хүндэ; нэрэтэй хүн; үгөө дуулгагша; **уголовный а.** – гэмтэдэй удамарша. **АВТОТРАНСФУЗИЯ** – *мед.* үбшэнтэндэ өөрынь шуһа тарилга. **АВТОФИЛИЯ** – өөрыгөө гоёшоолго, бээ найхашаалга. **АВТОХОРИЯ** – ургамалай үрэхэнэй өөрөө таралга. **АВУАРЫ** – түлбэри хэдэг зүйл (мүнгэн, чек, вексель, аккредитив г.м.); гадаадын банкда тэндэхи валютаар хадагалагдадаг мүнгэн; банкда хэһэн нөөсэлгэнүүд. **АГЕНТ** – даабаряар хүдэлэгшэ, түлөөлэлгэтэ нюур; тагнуулан. **АГЕНТСТВО** – агентство, нютагай таһаг; мэдээсэлэй, зууршалгын, хоорондын эмхи зургаан; **информационное а.** – мэдээсэл суглуулдаг ба тараадаг зургаан. **АГИОГРАФИЯ** – хутагтанарай намтар оруулдаг шажанай зохёол. **АГИТАЦИЯ** – идхалга, номнол.

АГЛОМЕРАТ – *геол.* хадын бутархай шулуун, шулуунай бутархай холисо.

АГЛОМЕРАЦИЯ – хото һууринуудай ниилэлгэ; **моноцентрическая а.** – нэгэ хотые тойрон ниилэлгэ.

АГНЕЦ – үргэлэй хурьган.

АГНОСТИК – юртэмсье шэнжлэн мэдэхын аргагүй гэдэг хүн, юртэмсэ танихые аргагша.

АГОРАФОБИЯ – нэлэнхы талмайһаа, уужам дайдаһаа айха (үбшэн).

АГРЕМАН, АГРЕМЕНТ – элшэнтэй уулзахые зүбшөөлгэ.

АГРЕССИЯ – эзэрхэг түримхэй добтолго, булимтаран оролго, хуули бусаар буу эзбсэг хэрэглэгэ.

АГРОБИОЦЕНОЗ – хүнэй ажал ябуулгаһаа бии болоһон ургамалай, амитад болон жэжэ бодосуудай сугларал.

АГРОПРОМЫШЛЕННЫЙ – хүдөө ажахын үйлэдбэрийн, хүдөө ажахын халбарин.

АГРОТЕХНИКА – хүдөө ажахын ургамал ургуулгын (газарай хүрхэнэй элдүүри, үрэхэ бэлдэлгэ, үтэгжүүлгэ, тарилга, бог буртагтай тэмсэлгэ, хуряалга бүгэдые оруулан) арга зам.

АДАПТАЦИЯ – *биол.* амидарал хангалгын илгаанууд; дадалга, тааралга, оршонтой харилсалга; тобшоор тааруулан бэшэлгэ, хүнгэдхэн бэшэлгэ.

АДАТ – лалын шажанта арадуудай юрэнхы эрхэ хуули (шуһата үһөөн, анда нүхэр болохо, басага хулууһа, гэрлэлгын ёһолол).

АДВОКАТ – адвокат, үмөөрэгшэ.

АДЕКВАТНЫЙ – тэнсүү, удахаар адли.

АДЕПТ – хургаалай нюуса мэдэхэ болоһон; эдэбхитэй хургаал баримталагша.

АДИНАМИЯ – бэеын ехээр һуларалга, хүдэлсын ахирдалга.

АДМИНИСТРАТИВНЫЙ – захиргаанай, хүтэлбэрийн ажалай; **а. право** – гүрэнэй хүтэлбэрийн талаар харилсаа гуримшуулдаг хуулийн халаа; **а. система** – засаг захиргаанай байгуулга, түхэл гурим; **а.-комайдная система** – зонхилон захиралгын журам.

АДМИНИСТРАЦИЯ – хүтэлбэрийн зургаан, захиргаан; хүтэлбэрилхы тушаалтад.

АДРЕС – адрес, хаяг, байдаг газар; **в а.** – нэрээр, нэрэ дээрэ.

АДРЕСАНТ – почтоор бэшэг, сахилгаан мэдээсэл эльгээһэн ноур, эмхи зургаан; эльгээгшэ.

АДРЕСАТ – почтоор абаха ноур, эмхи зургаан; шуудангаар абагша.

АДРЕСНЫЙ: а. поддержка – тодорхой ноурые тэдхэлгэ.

АЖИОТАЖ – хөөрсэгэнөөн, үймөөн шууяан.

АЖУРНЫЙ – һиймэгэр, нэбтэ харагдадаг; уран гоёор хэгдэһэн, угалзалжа бүтээһэн.

АЗАРТ – шунал, абьяастаа абталга.

АККОРДНЫЙ – хэлсээгээр хэгдэһэн; хэһэнэй хэмжээнэй.

АККРЕДИТАЦИЯ – түлөөлхэ эрхын гэршэлэлгэ; бүридхэлдэ

оролго (абалга) // *глаго.* **аккредитовать** элшэнээр (түлөөлэгшөөр) томилхо.

АККРЕДИТИВ – аккредитив, мүнгэнэй этигэмжын бэшэг, абалгын баримта.

АКТ – үйлэ, ябадал; акт, баримта, баталалга, хуулита саархан.

АКТИВ – эдэбхитэн; абалгатай мүнгэн (бухг. тоосоной хуби).

АКТИВНЫЙ: а. сальдо торгового баланса – гадаадада гаргалан эдэй оруулгаһаа ехэдэлгэ.

АКТИВЫ – эмхиин бүхы зөөрийн үнэ сэн.

АКТИРОВАНИЕ – бии (үгы) тухай баталан бэшэлгэ; хэрэгсэлһээ гаргалга.

АКУПРЕССУРА – хургаараа даран эмнэхэ, хурганай баримжын арга.

АКУПУНКТУРА – мэдэрэлэй үбшэ зүүгээр аргалалга.

АКЦЕНТ – сохитпо; үгүүлэлэй онсо илгаа; шухальень онсололго.

АКЦИЗ – акциз, дотоодын эдэй татабари; татабари хуряадаг зургаан.

АКЦИОНЕР – акци баригша, акцитай бүлгэмэй суг эзэн // *прил.* **акционерный** – акцитай; **ЗАО** – хаамал акцитай бүлгэм; **ОАО** – нээмэл бүлгэм, сүлөөтэй акцитай бүлгэм.

АКЦИЯ¹ – акци, пай (хуби) гэршэлһэн саархан; **привилегированная а.** – тодорхой түрсэтэй акци; **простая (обыкновенная) а.** – эгээлэй акци; **контрольный**

пакет а. – шийдхэхи бүлэг акцинууд; **курс а.** – акцин сэн.

АКЦИЯ² – үйлэ; **а. протеста** – буруушаалгын үйлэ, ябуулга.

АЛИБИ – гэмгүйе гэршэлхэн ушар; гэмтэ ябадалда оролсуулхагүй ушар.

АЛЛЕГОРИЯ – удхалан жэшээлэлгэ, далда удхаар хэлэхэн үгэ, найруулга.

АЛИЛУЙА – шажанай дуулал, дабталга; **петь а.** – үлэмжэ магтаха.

АЛОЭ – агар (зандан), зуу наһата.

АЛТАРЬ – тахилай шэрээ, мандал, үргэлэй газар.

АЛЬМАНАХ – уран зохёолой согсолбори; халбарин мэдээнүүдэй суглуулбари.

АЛЬТЕРНАТИВА – хоёрой нэгэн, шэлэхэ боломжо, зэргэ зам.

АЛЬФА – грек аабаахын үзэг; эхин, үндэнэ нуури, эхин хабагша.

АЛЬТРУИЗМ – боди сэдхэл, өөртөө ашаггүйгөөр бусадай түлөө оролдолго, зондо бээ зорюулга.

АЛЬЯНС – холбоон, нэгэдэл.

АМИТАБА – Абида бурхан.

АМНИСТИЯ – хэнээлтэнэ сүлөөлэлгэ, дээдын хайра.

АМОТИЗАЦИЯ – сохилтоһоо, дондоролһоо зөөлэлгэ; үйлэдбэрийн хэрэгсэлэй хуушаралгын хэм сэгнэлгэ; тоног зэмсэгэй сэнгыень бүтээлдэ шэлжүүлхэ // *прил.* **амортизационный: а. отчисления** – тоног хэльбэлгын (шэнээр барилгын) мүнгэн.

АМПЛУА – зүжэгшын дадал шадабари.

АМРИТА – мүнхын уһан (энэдхэг домогһоо).

АНАЛИЗ – шэнжэлгэ; бүхы талаһаань харалга; бодосой бүридэл элирүүлгэ.

АНАРХИЯ – эмхи гуримгүй байдал, засаг тоохогүй үзэл.

АНАФЕМА – *церк.* хараал; шажанһаа зайсуулга.

АНГЕЛ – Бурханай мэдээ хүргэгшэ, эди шэдитэ элшэн; **а.-хранитель** – сахюуса(н); арюун амитан.

АНДЕРГРАУНД – метрополи-тен; нюуса, хоригдоһон эмхи (хүдэлөөн), засагта шоодбори урасхал (уран зурагта, соёлдо); хүрһэнэй доогуурхи үе.

АНДРОЛОГИЯ – эрэшүүлэй бөөрын, бэлгын үбшэн шудалдаг халбари.

АННЕКСИЯ – булимтаран нэгэдүүлгэ.

АННОТАЦИЯ – хуряангы бэшэлгэ; тобшоор удхалалга.

АНИМАЦИОННЫЙ – ами түхэл оруулһан; зурамал киногой.

АНОНИМ – бэшгэй (документын, зохёолой) нэрээ заадаггүй автор; далда бэшгшэ, нэргүй зохёл // *прил.* **анонимный** – нэрээ хэлэнгүй, нюуса; **анонимка** – гар табилгагүй бэшэг.

АНТАГОНИЗМ – эбсэшгүй зүрилдөөн, ангин харшалал, эсэргүү үзэл.

АНТИЗАТРАТНЫЙ – гарза зайсуулһан, гарза багадхалгын.

АНТИМОНОПОЛЬНЫЙ – онсо эрхэ буруушаанан, ехэ

эзэндэ эсэргүү, дэлгүүр эзэм-дэлгэдэ эсрэг.

АНТИПОД – зүрюу, харша юумэн, нүгөө талын этгээд.

АНТИЧНОСТЬ – грек-римэй соёл түүхын эртын үе; урданай түүхэ.

АНТОЛОГИЯ – шэлэгдэмэл зохёолнуудай (шүлэгүүдэй) согсолбори, дээжэ зохёолнууд.

АНТРОПОГЕННЫЙ – хүнтэй холбоотой, хүнэй ажал ябуулгаһаа гаралтай.

АНТРОПОЛОГИЯ – хүнэй ами бэсын шудалал.

АНШЛАГ – биледүүдэй дууһан худалдагдаһан тухай соноскол; газетын томо гаршаг.

АПАРТЕИД – апартеид, яһа илгалга, нютаг зоние харшалалга.

АПЕЛЛЯЦИЯ – нийтэнхэ дэмжэлгэ эрилгэ; дээдын зургаанда гомдол барилга.

АПОКАЛИПСИС – дэлхэйн эсэс тухай лүндэн, галаб эрьелгэ, Иоанн сурталшын тайлбари.

АПОЛИТИЗМ, АПОЛИТИЧНОСТЬ – засагһаа гадуур байха, улас түрын бодолһоо холодолго.

АПОЛОГЕТИКА – хэтэрүү, эртэнхэ ханаашалгатай магтаал; шажанай халаа; **апологет** – үлэмжэ магтагша; **апология** – магтаалай үгэ, хэтэрхы магтаал.

АПОСТЕРИОРИ – дүршэлдэ, баримтануудта үндэнхэлхэ (**априори** – дүршэлдэ үндэнхэлөөгүй).

АППАРАТ – оньһон, техникескэ түхээрэлгэ; засаг зургаанай

хүтэлбэри хангадаг зон; халбари хангадаг эмхи зургаанууд; тайлбари мэдээн.

АППЕНДИЦИТ – олгойн үбшэн, мухар гэдэнхэй санха.

АРБИТРАЖ – хүндэлэн шүүлгэ, ажахын арсалдаа дулдыдалгүй ондоо талын үзэмжөөр шиндхэлгэ.

АРГУМЕНТ – үндэнхэлхэн баримта, баримтын эшэ.

АРЕНДА – арендэ, хүлһөөр эдлэлгэ.

АРЕНДАТОР – хүлһэлэгшэ, мүнгөөр эдлэгшэ, арендатор.

АРЕСТ – тушаалга, эрхэ сүлөө хаһалга, түрмэдэ (урид хаадаг газарта) хаалга; **а. имущества** – зөөри хуряалга.

АРМИЯ – сэрэг; арми; **Советская а.** – Зүблэлтэ сэрэг.

АРСЕНАЛ – зэбсэгэй хадагаламжа, хадагаламжада байдаг зэбсэгүүд; ехэ нөөсэ.

АРТИКУЛ – бүтээлэй, эдэй янза; тоо (үзэг) тэмдэг.

АРХАТ – *будд.* архад; хутагта (Бага Хүлгэнэй); даяанша лама.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЙ: а. памятник – эртын түүхын малтамал хүшөө.

АРХЕТИП – анханай дүрсэ, эртын түхэл, эхэ үльгэр; унгиин дүрсэ; үе дамжадаг дүрсэнүүдэй эшэ холбоо; *психол.* хүнэй сэдхэлэй эхи унги.

АРХИТЕКТУРА – архитектура, барилгын урлал, барилгын уран маяг.

АСКЕТИЗМ – бээс хорилго, шангаар хүмүүжүүлгэ, баяр сэнгэлхэ арсалга, хүсэлөө даралга; хатуужал, даяан.

АСПЕКТ – үзэхэ түлэб, гол түхэл, диилэнхи үнгэ.

АССАМБЛЕЯ – уласхоорондын эблэлэй хүтэлхы зургаанай нэрэ; **Генеральная А. ООН** – Нэгэдэмэл Нацинуудай Генеральная Ассамблей.

АССИГНОВАНИЕ – мүнгэ түсэблэл, мүнгэ номололго; түсэблэлэн мүнгэн.

АССОРТИМЕНТ – эд зүйлнүүдэй бүридэл, түрэл янза; элдэб янза.

АССОЦИАЦИЯ – эблэл, нэгэдэл.

АССОЦИИРОВАННЫЙ – эблэлдэ орогшо.

АСТРАЛЬНЫЙ – одо мүшэдтэй холбоотой.

АСТРОЛОГИЯ – зурхайн ухаан.

АТЕИЗМ – шажан буруушаадаг үзэл.

АТМОСФЕРА – агаар, хии бүрхөөг; агаарай даралтын хэмжээ, оршон, байдал.

АТОМ – атом, бодосой маша жэжэ хуби, хумхи.

АТТЕСТАЦИЯ – шалгалта, тодорхойлолго; сэгнэлтэ, мэргэжэл гэршэлэлгэ.

АУДИОВИЗУАЛЬНЫЙ – шагнажа хаража болохоор; **а. средства обучения** – хуралсалай оньхото арга хэрэгсэлнүүд (кино, диафильм, радио-теле-дамжуулга, миндаһанда буулгаһан абьян г.м.).

АУДИТ – мүнгэн һангай талаар шалгалта, нарин тоосооной данса, тоосоо хинан шалгалга.

АУДИЕНЦИЯ – бараалхалга.

АУКЦИОН – үнэ хаялсаанай худалдаан, олоной үмэнэ худалдалга; үри нэхэлгын худалдаан.

АФЕРА – мэхэ гохо; хуурмаг хэрэг, һэжэгтэй хэрэг.

АХИМСА – амитанда хоро хүргэхэгүй ябадал, хүсэрхэлһөө арсалга.

Б

БАГАЖ – гарай ашаан, хүнгэн тээбэри, бариһан юумэн; эрдэмэй нөөсэ.

БАЗА – үндэхэ һуури, түшэг; **б. данных** – хадагалагдадаг мэдээн; оньхото мэдээсэлэй согсос, нөөсэ.

БАЗАЛЬТОВЫЙ: б. лава – зарсамал бурма.

БАЗАР – дэлгүүр, базаар.

БАЗИС – ниигэмэй ажахын байгуулал һуури.

БАКАЛЕЯ – хуурай хоол хүнэнэн, тэрэниие худалдадаг алаабхи, магазин.

БАЛАНС – баланс, оршо гаршын тэнсүүри; **бухгалтерский б.** – нягталан бодогшын тоосоон, дүн гаргалга.

БАЛЛОТИРОВАТЬСЯ – дэбжүүлэгдэхэ, хунгагдахаар зүбшөөлөө үгэхэ.

БАЛЛАДА – баллада, домогто шүлэглэл.

БАНДИТ – зэбсэгтэ дээрмэшэн // *прил.* **бандитский** – дээрмэшэнэй, этэгээд түхэлэй.

БАНК – банк; мұрысөөнэй (хаартын) мүнгэн; **б. данных** – мэдээнүүдэй согсос.

БАНКНОТЫ – банкын биледүүд, саархан мүнгэн.

БАНКРОТ – үриез түлэхэ шадалгүй бологшо, хооһорон үгырэгшэ.

БАНКРОТСТВО – панхарууталга, үридэ дарагдалга, үриез түлэхэхөө арсалга; түлэхэ шадалгүйе сүүдээр тогтоолго.

БАРЕЛЬЕФ – барельеф, гүбэ-гэр ниилүүр, тобогор хээ.

БАРТЕР – эд холилго, мүнгэгүй наймаа, мүнгэнэй дутагдалһаа уламжалһан эд андалдаан.

БАССЕЙН – хааһан уһан, сөөрэм, мүрэнэй, далайн һаба, тойронхи һэдэһэнүүд.

БАТРАК – хүлһэншэн, һуулга-маршан, шэбэгшэн.

БЕЖЕВЫЙ – хуаа, ухаа үнгэ-тэй.

БЕЖЕНЕЦ – аюул сүйдһөө (хашалтаһаа) тэрьедэгшэ, нютагаа алдаһан хүн.

БЕЗВАЛЮТНЫЙ – мүнгэгүй, мүнгөөр сэгнэгдээгүй; **б. обмен** – эд бараа ба туһа хангамжа холилго, экономикын, эрдэм ухаанай ба соёлой харилсаанда оронһоо орондо шэлжэлгэ.

БЕЗВОЗМЕЗДНЫЙ – түлөө-һэгүй, түлэхэ хэрэггүй, үри болохогүй.

БЕЗНАЛИЧНЫЙ: б. расчеты – дансын тоосоон.

БЕЛЫЙ: б. пятна – шэнжэлэгдээгүй үзэгдэл; зорюута хэлэгдэдэггүй, үгы гэбэл, гажуу хэлэгдэдэг баримта; **Б. дом** – Сагаан байшан; **б. стихи** – һүүл холбоогүй шүлэг; **б. духовенство** – доогуур зиндаатай са-

наартан; **б. билет** – сэрэгэй алба хэжэ шадахагүйн гэршэ.

БЕНЕФИС – ойн баярай тоглоо; жүжэгшын габьяада зорюулагдаһан наадан.

БЕСПРИЗОРНЫЙ – зүнгөөрөө ябаһан, харууһагүй, орохо гэргүй, зайгуул.

БЕСТСЕЛЛЕР – олоной һонирхоһон, худалдаанда гүйсэтэй ном.

БЕЗЪЯДЕРНЫЙ: б. зона – атомай элшын зэбсэгһээ сүлөө гэжэ соносхогдоһон, тэрэниие оруулжа болохогүй нютаг орон.

БИБЛИОТЕКА – номой сан.

БИЗНЕС – олзын хэрэг эрхилэлгэ, олзын ажал.

БИОБИБЛИОГРАФИЯ – эрдэмтын, зохёолшын наһанай, ажал ябуулгын намтар, толилолгонуудыень дурдалга.

БИОГРАФИЯ – намтар, садиг, хубиин түүхэ.

БИОЛОГИЯ – биологи, амитын шудалал.

БИОПОЛЕ – амидын хүсэнэй нүлөө; анагаагшын һүүдэр, гэгээн туяарал.

БИОСФЕРА – амидаралта оршон, дэлхэйн амитадай оршодог хүрээ.

БИРЖА – биржэ, наймаанай хэлсээ хэдэг дэлгүүр (байшан), эмхи зургаан, түхэл; **финансовая (фондовая) б.** – наймаанай газар, сэнгын хубилжа байдаг үнэтэ саархануудай (акцинууд г.м.) дэлгүүр; сэн хаялсан акци худалдалга; **товарная б.** – бөөнөөр эд худалдадаг дэлгүүр; **б. труда** – хүдэлмэридэ зууршалдаг газар.

БИРЮЗА – оюун.

БИСТРО – эдээлдэг газар, манжын гэр, зуушын наймаа.

БЛАГО – аша туһа, буян, хэрэгсээлтэ бүгэдэ; **всех б.** – хайн ябаарай, эдлэхэ юумэ эдлээрэй; **бери, б. дают** – үгөөл хадань абыш.

БЛАГОДЕНСТВИЕ – энхэ мэндэ байдал, амидаралай жаргал, буян эдлэлгэ.

БЛАГОДЕЯНИЕ – ашата үйлэ, буянга хэрэг, аша дэмжэл.

БЛАГОПОЖЕЛАНИЕ – үрээл, юрөөл.

БЛАГОСЛОВЕНИЕ – адис, үрээл.

БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОСТЬ – буянга хэрэг үйлэдэлгэ, ядуушуулда туһа хүргэлгэ // *прил. благотворительный* – буян үйлэдэлгын, тэдхэмжэтэй, үгэлгэтэй.

БЛАНК – бланк, албанай саархан.

БЛАТ – хулгайшадай яриан, үгэ ойлголсоон; туһатай танил, танилай харилсаан.

БЛЕФ – хаартын мэхэ; хара гохо, хооһон занал.

БЛОК – бүлэглэл, нүхэсэл, хэлсээн; *техн.* блок, зүйл; **блок-пост** – хиналтын харуул.

БЛОКНОТ – хармаанай дэбтэр, тэмдэглэлэй дэбтэр, таһалдаг дэбтэр.

БОГ – бурхан.

БОГОМОЛЕЦ – мүргэлшэн.

БОГОМАТЕРЬ, БОГОРОДИЦА – хутагта эхэ, Мария эхэ, Мадонна, Иисус Христосой эхэ.

БОГОСЛОВИЕ – шажанай хургаал тухай бэшэлгэ, тайл-

барил, Бурхан тухай эрдэм, шажанай хуралсал.

БОГОСЛУЖЕНИЕ – шажан шүтэлгын уншалга, ёһолол, номнол.

БОДИ-АРТ – нюсэгэн бэсын зураг; бээдээ һиилэлгэ.

БОДХИСАТВА – *будд.* бодисада, боди хутаг олоһон, гэгээн.

БОЕВИК – этэгээд бүлэгэй гэшүүн; буудалдаата кино.

БОЕПРИПАСЫ – буугай һомон, һомоной нөөсэ.

БОЖЕСТВЕННЫЙ – бурханай; гайхамшаг, гоё һайхан.

БОЖЕСТВО – бурхан, тэнгэри; тахил, шүтөөн; ухаангүй дурлаһан юумэн.

БОЖНИЦА (КИОТ) – гунгарбаа.

БОЙКОТ – буруушаалга, улас түрын, ажахын тэмсэлэй хэлбэри, ажалһаа (харилсал хабаадалгаһаа) арсалга.

БОЙНЯ – мал нядалдаг, үүсэлдэг, аладаг газар; хюдалдаан, алалсаан.

БРАТСТВО – хани холбоон, аха дүү ёһоной барисаан.

БРЕМЯ – хүшэр байдал, гасаланай ашаан.

БРОКЕР – брокер, наймаа зууршалагша.

БРОНИРОВАТЬ – урид һуури эзэлхэ.

БРОШЮРА – нимгэн ном, тобхимол.

БРОШЮРОВАТЬ – номой хуудануудые холбон оёхо.

БУДДА – оршолоной шүдэрнүгэлтэ нисваанисхаа мултарһан нюур; шажанай эхи табигша

Шэгэмүүнийн (Сиддхарта Гаутамайн) нэрэ.

БУДДИЗМ – будаадын шажан, бурхан шажан, оюун түгэс Бурхан Багшада (Буддада) шүтэлгэ.

БУКВА – үзэг, аабаахын тэмдэг; нарин удха; **следовать б. закона** – хуули наринаар сахиха.

БУХГАЛТЕРСКИЙ: б. учет – бухгалтерай тоо бүридхэл, бүридхэн бэшэлгэ, нарин тоосооной бүридхэл.

БЫТ – ажаһуудал, гэрэй байдал // *прил. бытовое* – ажаһуудалай; **б. обслуживание** – ажаһуудалай хэрэглэл хангалга.

БЮДЖЕТ – бюджет, оршо гаршын түсэб.

БЮЛЛЕТЕНЬ – мэдээсэл; албан хэблэл; хуудаһан; гэршэлгэ саархан; **информационный б.** – мэдээсэлэй хуудаһан; **избирательный б.** – һунгуулиин хуудаһан (бюллетень); **недействительный б.** – үнэнтэ бэшэ бюллетень; **медицинский б.** – эмнэлгын гэршэлгэ (гэршэлхэн саархан).

БЮРОКРАТ – хүндэ сурталта, албан хойрог хүн, тамирхуу алба хаагша, ёһо сахяаша болоод, хэрэг шийдхэдэггүй хүн.

В

ВАКАНСИЯ – эзэлэгдээгүй хуури, тушаал.

ВАКУУМ – хиигүй, агааргүй зай, даралтагүй хии оршон, хоонхон хүнды.

ВАКХАНАЛИЯ – архиин ба сэнгэлгэнэй бурхан Вакхын (рим. Дионис) тахилга, һайндэр; забхай найр сэнгэл, хүлгүй архидаан.

ВАКЦИНА – халдабари нэргылхэ эм.

ВАЛОВОЙ – юрэнхы, бүхэлидэнь абтаһан; экономикодо: гарша мүнгэ, гаргаша хороонгүй.

ВАЛЮТА – мүнгэнэй хэсэг, түлбэрийн тэмдэг, зүйл (банкнота, монетэ, вексель, чек г.м.);

свободно конвертируемая в. (СКВ) – гадаадада һэлгэмээр мүнгэн; **твердая в.** – тогтууритай, сэнтэй мүнгэн.

ВАРВАРИЗМ – хари үгэ.

ВАРВАРСТВО – бүдүүлэг ёһо; зэрлиг ааша.

ВАРИАНТ – түлэблэлгын хэлбэри, олон хэлбэрийн, дурадхалай нэгэн.

ВАРИАЦИЯ – хүгжэмэй хубилбари, маяг.

ВАРЬИРОВАТЬ – маяг хэлбэри хубилгаха.

ВАУЧЕР – урьһаламжа, түлбэри үнэмшэлхэ саархан.

ВАХТА – маналга; ээлжээн; маналгын саг.

ВДОХНОВЕНИЕ – абьяасай хурсадалга, зохёохы урмашал.

ВЕГЕТАЦИОННЫЙ – ургаха, ургалгын; **в. период** – ургаха үе.

ВЕДЕНИЕ – эрхилэлгэ, ударидалга.

ВЕДОМСТВО – гүрэнэй хүтэлбэри хангаха зургаан, албан захиргаан // *прил. ведомственный* – албан захиргаанай, харьяа-

та халбарин; гансал өөрын албанай тала харахан, холын хараагүй.

ВЕЛИКОДЕРЖАВНЫЙ: в. **шо-винизм** – ехэ уласай дээрэлхүү үзэл.

ВЕНЕРА – Үүрэй солбон.

ВЕНЧАНИЕ – титимлэлгэ (хаан шэрээдэ нуулгын ёһолол), титим үмэсхүүлхэ; *церк.* гэрлэлгэ.

ВЕРБОВАТЬ – татаха, хүлһэлхэ; элсүүлэн абаха.

ВЕРИТЕЛЬНЫЙ – этигэмжын; **вручить в. грамоты** – этигэмжын бэшэг барюулха.

ВЕРЛИБР – сүлөөтэ шүлэг.

ВЕРОИСПОВЕДАНИЕ – шажан шүтэлгэ.

ВЕРОТЕРПИМОСТЬ – ондоо шажанда тэсэбэритэй хандалга.

ВЕРСИЯ – нэгэ тухайламжань, тайлбарин (ханамжын) нэгэн.

ВЕРХОВЕНСТВО – булюу ёһо, ударидан эзэрхэл; в. **федерального закона** – федеральна хуулин булюу байлга (заршам).

ВЕТО – хорилто, болжуулга; **право в.** – шийдхэбэри болжуулха эрхэ.

ВЕТХИЙ ЗАВЕТ – Эртын хэрээ, Нангин судар.

ВЕХА – шухала шата.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ – харилсан ажаллалга; бэе бээе дэмжэлгэ.

ВЗАИМОЗАЧЕТ – өөһэд хоорондын тоосоон.

ВЗГЛЯД – нюдэнэй хараса; ханамжа, хараа бодол, үзэл бодол.

ВЗНОС – түлбэри, хубита, татабари; **членский в.** – гэшүүнэй түлбэри.

ВЗЫСКАНИЕ – зэмэ тохолго; хэһээлтэ амсуулга, яла нэхэлгэ, тохолго.

ВЗЯТОЧНИЧЕСТВО – эдилгэ абалга.

ВИДЕО – видео, оньһон аргаар зураг дамжуулга.

ВИЗА – тушаалта нюурай тэмдэг (гар табилга); гадаадаһаа оролгын зүбшөөрэл; паспортда тэмдэг // *глаг.* **визировать** – тамгаяа (зүбшөөл үгэһэн) табиха, зүбшөөжэ гар табиха.

ВИЗИТ – бараалхалга, албан ёһоной уулзалга // *прил.* **визитный: в. карточка** – нэрын хабтаһан.

ВИРТУАЛЬНЫЙ – бии боломоор; в. **реальность** – ухаанда ургаһан, ханаанда дүрсэлһэн байдал; в. **образ** – компьютерай нааданда дүрсэ.

ВИРТУОЗНЫЙ – эрхим шадабарита, хурдан абьяастай.

ВКЛАД – хубита, оруулалта; *будд.* хандиб.

ВЛАДЕТЬ – эзэлхэ, эзэлэн ашаглаха, мэдэхэ.

ВЛАСЯНИЦА (ВРЕТИЩА) – шэрүүн дагадха, гашуудалай хубсаһан, нюсэгэн бээе үмдэдэг шэрүүн (мориной хилгаһан) хубсаһан; ехэ хүзэгтэй зоной бээе тамалха арга.

ВМЕНЕННЫЙ: в. **доход** – урид багсаалан тоолоһон олзо.

ВНЕШНЕТОРГОВЫЙ – гадаадын наймаанай.

ВНЕШНИЙ – гадаадын харилсаанда хабаатай; в. **долг** – гүрэнэй гадаадын үри.

ВНУТРЕННИЙ: в. **воды** – гүрэнэй хилэ соохи далайн уһан;

в. войска – дотоодын сэрэг, харуулай сэрэг; **в. государственн**ый долг – гүрэн доторой үри.
ВОДОЁМ – habатай уһан, сөөрэм, уһа гол.
ВОДООСВЯЩЕНИЕ, ВОДОСВЯТИЕ – уһа арюудхалга, Иордан голой ёһолол.
ВОДОПРОВОД – уһанай сорго.
ВОЕВОДА – үрлэг, можын ноён.
ВОЕННООБЯЗАННЫЙ – сэрэгэй албанай уялгата.
ВОЕННО-ПРОМЫШЛЕННЫЙ: **в.-п. комплекс (ВПК)** – зэбсэг гаргадаг халбаринууд; сэрэгэй үйлэдбэри эрхилдэг зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ба гүрэнэй хүтэлбэри.
ВОЕННОСЛУЖАЩИЙ – сэрэгэй албатан, алба хаагша, сэрэгшэ.
ВОЖАК – хушууша(н), хүтэлэгшэ; хүрэгэй түрүү, газарша; хохор хүниие хүтэлэгшэ, газаршалагша; дахуулша.
ВОЖДЬ – ударидагша, толгойлогшо.
ВОЗВЫШЕННЫЙ – үндэр, үндэрлиг; гүнзэги, үндэр мэдэрэл түрүүлхэн; арюун хайхан.
ВОЗМЕЗДИЕ – гэм амсуулга, харюугай хэнхэлтэ.
ВОЗМЕЩЕНИЕ – гарза тэхэрюулхэн түлбэри, үрийн түлбэри; дутаһаниинь хүсэлдүүлгэ.
ВОЗНАГРАЖДЕНИЕ – ашыень харюулалга, шагналга; түлбэри, салин, хүлхэн.
ВОЗРОЖДЕНИЕ – һэргээн бодхоолго, мандалга, хүгжэл; хүсэ оролго; **национально-**

культурное в. – үндэһэн соёлой һэргэн хүгжэлгэ.

ВОЛЯ – хүсэл зориг, хүсэлөө бээлүүлхэ шадал, эрмэлзэл; **воспитание в.** – хүсэл зоригой хүмүүжэл; **люди в.** – хайн хайхан эрмэлзэлтэй зон; **последняя в.** – гэрээд үгэ.

ВООРУЖЕННЫЙ – зэбсэгтэ, зэбсэгтэй; зэбсэглэмэл; **в. силы** – зэбсэгтэ хүсэнүүд.

ВОРОТНИЧКИ: **белые в.** – эмхи зургаанда алба хаагшад; **серые в.** – туһа хангамжын халбарид хүдэлэгшэд; **синие в.** – нарин мэргэжэлэй хүдэлмэришэд.

ВОСПОМИНАНИЕ – дурдалга, дурсал, үнгэрһэн юумэ һанаандаа һэргээхэ; дурасхал бэшэлгэ.

ВОСПРОИЗВОДСТВО – дахинаа үйлэдбэрилгэ, үйлэдбэри һэргээлгэ; **расширенное в.** – үргэдхэн хүгжөөлгэ.

ВОСТОКОВЕДЕНИЕ – зүүн зүгэй оронуудые шэнжэлэлгэ, Дурна зүгэй шудалал.

ВОТУМ – дуугаа үгэлгөөр абтаһан шийдхэбэри; **в. недоверия** – ажал ябуулга болжуулха тухай хуралай шийдхэбэри.

ВСЕЛЕННАЯ – юртэмсэ, замби түби, замбуулинай оршон.

ВСЕНОЩНАЯ: **В. бдение** – Иесүүсэй мүндэлхэн үдэрэй урдахи һүнийн уншалга.

ВСЕОБЩИЙ: **В. декларация прав человека** – Бүгэдэниитын хүнэй эрхын тунхаглал; **в. забастовка** – ороной бүхы ажалшадтай буруушаалгын үйлэ, ажа-

лаа зогсоолго; **в. избирательное право** – бүгэдын хунгаха эрхэ

ВСЕОБЩНОСТЬ – ниитын шэнжэ, нэлэнхы шанар.

ВСКРЫТНОЙ – уудалхан, хурьһыень хуулаһан.

ВСПОМОГАТЕЛЬНЫЙ – нэмэлтэ, туһалбариин, хамһабариин, хамһууриин; **в. школа** – ухаа муутай хүүгэдэй хургуули.

ВЫБОРЫ – хунгалта, дуугаа үгэн хунгалга.

ВЫБОРНОСТЬ – хунгагдаха ёһо, хунгалгын гурим.

ВЫВЕСКА – гаршаг, нэрэ.

ВЫВОД – тобшолол; дүгнэлтэ, *информ.* мэдээсэл саарһанда буулгалга.

ВЫГОДА – ашаг, ашаг туһа, хонжоо, барииса.

ВЫЕЗДНОЙ: хилын саана гараха эрхэтэй (хүн); **в. торговля** – нүүдэл наймаан.

ВЫМОРОЧНЫЙ: **в. имущество** – уг залгамжалан дамжуулагдаха аргагүй наһа барагшын зөөри.

ВЫМЫВАНИЕ: **в. товаров** – шухала хэрэгтэй үнэгүй эдэй хоролго.

ВЫПИСКА – номһоо хуулаһан хэнэг; почтоор эд худалдан абалга.

ВЫПЛАТА – түлбэри, хубариулан түлэлгэ.

ВЫРАБОТКА – бүтээлгэ, гаргалга, үйлэдбэрилгэ; зохёохо, тодорхойлохо; бүтээсэ; олгуулга, тохонижуулга; **в. навыков к труду** – ажал хэхэ дадал олгуулга.

ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫЙ – түгэс бэлэдхэлтэй, үндэр мэргэжэлтэ, нарин шадабаритай.

ВЫСЛУГА – албанай габьяа, алба гаталалга; **за в. лет** – олон жэлдэ алба хэнэнэй түлөө.

ВЫСОКОВОЛЬТНЫЙ: **в. линия** – хүсэ ехэтэ зайн галай утаһа шэжэм.

ВЫСТАВКА – үзэсхэлэн; харалгада табиха.

ВЫУЧКА – хургаал, шадабари, дүршэл ололго.

ВЫХОДНОЙ – от “выход”; **в. пособие** – ажалһаа гарахада түлэгдэдэг мүнгэн; **в. данные (сведения)** – толилолго тухай мэдээн (автор, нэрэ, номой сангай дугаар, хэнэгүүдэй тоо, толилолгын һара үдэр г.м.).

ВЫЧИСЛИТЕЛЬНЫЙ – тоололгын; **в. система** – мэдээсэл дамжуулгын оньһон; **в. центр** – мэдээсэл суглуулгын, тодорхойлолгын, хадагалалгын, тараалгын түб.

ВЯЛЕННЫЙ – хатааһан, борсолһон, сонгооһон.

Г

ГАЗ ПОПУТНЫЙ – нефтьтэй хамта гарадаг түлишын газ (хий).

ГАЗОПРОВОД – газай сорго, хий дамжуулдаг сорго.

ГАЛЛИЦИЗМ (Ы) – франци хэлэнһээ абтаһан үгэнүүд.

ГАНГСТЕР – этэгээд бүлэгэй гэшүүн, алууршан.

ГАНДЖИР – ганжар.

ГАРАНТ – гар даагша, харьюу-салга абагша; бэе дээрээ дааж абагша.

ГАРАНТИЙНЫЙ: г. **письмо** – гар даалгын албан ёноной бэ-шэг; г. **кредит** – банкын ба гү-рэнэй гар даалгатай зээли; г. **срок** – эдэй хайн шанар хангал-гын болзор.

ГАРАНТИРОВАННЫЙ: г. **(резервный) кредит** – нэгэтэ бу-сааха эрхэ нүхэсэлөөр гар даал-гатай тодорхой болзорой урь-хан; г. **темы** – уялгата гуримаар мэдээсэгдэдэг үйлэ хэрэгүүд.

ГВАРДИЯ – торгон сэрэг.

ГЕБРАИСТИКА – хуушанай еврей ба мүнөөнэй иврит хэлэ зохёол, еврейнүүдэй соёл түү-хын шудалал.

ГЕГЕМОН – удамарша анги; удамарша.

ГЕДОНИЗМ – хайн үйлэтэй сэнгэл (эртын грек гүн ухаанай урасхал).

ГЕЛИКОПТЕР – вертолет.

ГЕМАТОМА – шуһан хабдар.

ГЕНЕАЛОГИЯ – угай бэшэг, гэр бүлын гарбалай түүхэ; угай бэшэгүүдые үзэлгэ // *прил.* **генеалогический:** г. **дерево** – угай халаа (харбаалжан).

ГЕНЕЗИС – гарал, уг, гарбал; анхан бии бололго ба хүгжэл.

ГЕНЕТИКА – угай шэнжын шудалал, амита зүйлэй уг түрэл залгамжалгыё шэнжэлхэ эрдэм.

ГЕОДЕЗИЯ – геодези, газарай хэлбэрийн шудалал, газар хэм-жэлгэ.

ГЕОПАТОГЕННЫЙ: г. **зона** – хэмһээ гажуутай газар, хухар-

һан газар, радон газай гарадаг газар, бээдэ муу нүлөөтэй газар.

ГЕПАТИТ – эльгэнэй хабдар, эльгэнэй халдабарита үбшэн.

ГЕПАТОГЕННЫЙ: г. **(гнилая) зона** – аюултай оршон, элшэ хү-сэнэй сохилтодо ородог газар, экранай муу нүлөөтэй зай.

ГЕРАЛЬДИКА – һүлдэ тэмдэ-гэй шудалал.

ГЕРБ – һүлдэ тэмдэг.

ГЕРБИЦИД (Ы) – ургамалай хорон.

ГЕРМАФРОДИТ – эрэмэг хүн, хаармаг хүн.

ГЕРМЕНЕВТИКА – хуушан судар бэшэгүүдые тайлбарил-га, удха тайлбарийн ухаан.

ГЕРОЙ – баатар, эрэлхэг зоригто, айхыё мэдэхэгүй хүн; г. **романа** – романай гол нюур; г. **нашего времени** – оршон сагай шэнжэ бээдээ шэнгээгшэ.

ГЕТЕРОГЕННЫЙ – элдэб янзын бүридэлэй.

ГЕШЕФТ – хонжоотой хэрэг.

ГИБРИД – холимол (үүлтэрэй) мал, холимол ургамал.

ГИЛЬДИЯ – нэгэдэл.

ГИМН – магтаал; дуулал; маг-таалта дуун.

ГИПЕРБОЛА – хэтэрүүлэл.

ГИПЕРИНФЛЯЦИЯ – сэнгүү-дэй үлэмжэ түргэн ургалта.

ГИПЕРТОНИЯ – хэмһээ дээшэ шуһанай дараса; **гипотония** – шуһанай дарасын хэмһээ доо-шололго.

ГИПОТЕЗА – багсаамжа, ту-хайламжа.

ГЛАСНОСТЬ – олондо мэдээ-сэлгэ, олонитэхээ нюултагүй оршон байдал.

ГЛАШАТАЙ – тунхаглагша, сонсохгош, үнэн үгэ тараагша, номнол дэлгэрүүлэгшэ.

ГЛОБАЛЬНЫЙ – бүхэдэлхэйн, бүгэдэ ниитын, нэлэнхы үргэн.

ГЛОССА – хоморой үгэ; ойлгосогүй үгын тайлбари; **глоссарий** – хуушанай ба хомор үгэ-нүүдэй толи.

ГОВОР – үгүүлэл, нюотаг хэлэн.

ГОЛОЛЁД – халтируухай харгы, мультэн зуд.

ГОЛОС – хоолой; дуун; на-намжа.

ГОЛОСОВАНИЕ – дуугаа үгэлгэ (хунгалга).

ГОЛУБОЙ – *разг.* (о гомосексуалисте, педерасте, маргаритке) гажа буруу хурисадаг эрэ хүн, хаармаг эрэ; «г. каски» – ООН-ой сэрэг.

ГОРНО-ОБОГАТИТЕЛЬНЫЙ – ашагта малтамал ша-наржуулгын.

ГОРОСКОП – одо мүшэдэй байдал (зурхайн ухаанда).

ГОСТИНИЦА – зоной буудал, зочид буудал, айшдайд байшан.

ГОСУДАРСТВЕННОСТЬ – засаг түрэ, гүрэн түрэ; гүрэнэй байгуулалта, түрын титим.

ГРАЖДАНИН – эрхэтэн // *прил. гражданский* – эрхэтэнэй, иргэнэй; г. *лирика* – иргэнэй уянга; г. *война* – анги хоорондын дайн.

ГРАЖДАНСТВО – харьяатанай шэнжэ, эрхэтэн эрхэ.

ГРАНТ – грант; эрдэм шэнжэлгын тэдхэмжэ, тусхайтаар үгтэ-хэн мүнгэн.

ГРАФФИТИ – ханын зураг.

ГРИНПИС – тойронхи оршон хамгаалагшадайд эмхи.

ГРОТ – заһамал агы нүхэн.

ГРУНТ – хүрһэн, шорой.

ГРЯЗЕЛЕЧЕНИЕ – шабараар эмнэлгэ.

ГУБЕРНИЯ – мого.

ГУМАНИЗМ – энэрхы хандалга, һайн һанаан, хүнлиг шанар, хүнэй ашада зорюулан бодол.

ГУМАНИТАРНЫЙ – нийгэм ухаанай, соёл түүхын; г. *науки* – соёл түүхын эрдэм ухаан.

ГУРУ – *санскр.* оюун мэргэн багша, сэсэн хургагша.

ГУСЕНИЦА – төөлүүр, хорхой; тракторай, танкын сахаригай гэнжэ, гэнжэ мөөр.

Д

ДАЙДЖЕСТ – тобшо хэблэл, мэдээнэй суглуулбари, хүнгэлэгдэһэн уншаха зүйл.

ДАКТИЛОСКОПИЯ – хурганай хээ шэнжэлэлгэ, мүрдэлгэдэ хурганайн хээгээр танилга.

ДАЛЬНИЙ ВОСТОК – Алас-Дурна (зүг) // *прил. дальневосточный* – Алас-Дурнын.

ДАЛЬНОЗОРКОСТЬ – холын хараа; *страдать д.* – дүтын хараагай муудалга, харалган.

ДЕБАТЫ – үгэ андалдаан, арсалдаан.

ДЕБИТОР – үритэй нюур // *прил. дебиторский*; д. *задолженность* – (тус) эмхидэ бусаагдаха мүнгэн, абалитай үри.

ДЕВАЛЬВАЦИЯ – мүнгэнэй үнэ сэнгэй уналга, хүсээ бууралга.

ДЕВИАНТНЫЙ: д. **поведение** – хазагай зан ябадал.

ДЕЕСПОСОБНЫЙ – хэрэг үйлын түлөө харюусажа шадаха, хуулин харюусалгатай.

ДЕЙСТВИЕ – үйлэ хэрэг, ябуулга.

ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ – үнэн байдал, бодото байдал, сохом байдал; д. **документа** – документын хүсэтэй байлга; в д. – үнэн дээрээ.

ДЕЗАВУИРОВАТЬ – уласхоорондын эрхэ хуулида: найдалгатын хэрэг буруушааха, эрхыень хаһаха.

ДЕЗИНСЕКЦИЯ – хорото шумуул (хорлон) усадхалга.

ДЕЗИНФЕКЦИЯ – арюудхалга, халдабаригүй болгохо, үбшэнэй бодос усадхалга.

ДЕКЛАРАЦИЯ – тунхаглал, зарлалга; тоосон мэдүүлхэ; д. **о доходах** – олзо оршоёо мэдүүлгэ.

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЙ: д.-п. **искусство** – шэмэглэлэй гар урлал.

ДЕЛОВОЙ – ажал хэрэгэй; олзо оршын; д. **репутация** – ажалай алдар нэрэ.

ДЕЛОПРОИЗВОДСТВО – хэрэг эрхилэлгэ.

ДЕМОГРАФИЧЕСКИЙ: д. **ситуация** – зоной тоо бүридэлэй, ажаһуудалай харуулалта.

ДЕМОКРАТИЯ – арадай засагта байдал, арадай эрхэ; **демократизация** – арадай оролсолготой болгол.

ДЕМОНСТРАЦИЯ – жагсаал; үзүүлэл, эли дэлгэлгэ.

ДЕМОРАЛИЗАЦИЯ – ёһо журам доройтолго, эхи захаяа алдалга.

ДЕМПИНГ – үнэ буулгаһан наймаа, үнэгүй эдлэл мүнгэтэй оронуудта гаргалга.

ДЕНЕЖНЫЙ – мүнгэнэй; д. **обращение** – мүнгэнэй эрьсэс; д. **знаки** – саарһан мүнгэн, алта мүнгэнэй орондо эрьсэдэ байдаг мүнгэн болон бусад тэмдэг; д. **эмиссия** – саарһан мүнгэ гаргалга.

ДЕНОНСАЦИЯ, ДЕНОНСИРОВАНИЕ – хэлсэнһээ арсаһанаа мэдүүлэн.

ДЕПАРТАМЕНТ – хэлтэс, таһаг; яаман; албан захиргаанай дэбисхэрэй хэнэг.

ДЕПОРТАЦИЯ – сүлэлгэ, үлдэжэ гаргалга, хүсөөр холодуулга.

ДЕПРЕССИЯ – зогсонги байдал, доройтолго, урма зоригоо алдалга.

ДЕРЖАВА – улас түрэ, томо гүрэн.

ДЕРЖАТЕЛЬ (СЧЕТА) – данса баригша.

ДЕСТРУКТИВНЫЙ – һандаргахы, бүтэмжгүй.

ДЕФИЦИТ – хоморой зүйл; дутагдал; д. **платежного баланса** – оршонь гаршаһаа бага байлга, гаршын үлүү гаралга.

ДЕФОРМАЦИЯ – түхэлөө алдалга.

ДЕЦЕНТРАЛИЗОВАННЫЙ – дээрэнээ сэхэ бэшэ, түблэрһэн бэшэ, түбэй газарай мэдэлһээ гаргагдаһан, нютагай шэнжэ шанартай, нютаг нютагтаа бүтээхэ.

ДИАГНОЗ – үбшэн танилга.
ДИАЛЕКТ – нютаг хэлэн.
ДИАСПОРА – нэгэ үндэнэ гарбалтай орон нютагһаа ондоо тээ һуудаг зон, яһатанай бүлэг.
ДИВЕРСИФИКАЦИЯ – хэмжээ үргэдхэлгэ; **д. производства** – үйлэдбэри олон халбаритай болголго.
ДИВИДЕНД – хүртэсын ашаг, жэлэй хубита олзо.
ДИЕТИЧЕСКИЙ: д. питание – танюуһатай эдээн, сагаан хоол.
ДИСБАЛАНС – тэнсүү бэшэ (байдал).
ДИСКЕТА – дискетэ, оньһото мэдээсэлэй хабтаһан.
ДИСКУССИЯ – (олоной үмэнэ) ном хаялсаан, сэсэ буляалдаан.
ДИСЛОКАЦИЯ – байрлуулха; **д. костей** – бэртэнэн яһанай шэлжэлгэ.
ДИСПАНСЕРИЗАЦИЯ – эмшэлэн һэргылэлгэ.
ДИСПУТ – үгэ буляалдаан; *будд.* шойро.
ДИСПРОПОРЦИЯ – тэнсүүри алдалга, хуби таараагүй байдал.
ДИССИДЕНТ(Ы) – номнол хазагайруулагша; эсэргүү бодолтон.
ДИСТРИБУТОР, ДИСТРИБЬЮТЕР – наймаанай түлөөлэгшэ, хубаарилагша, эд бүтээл бөөнөөр худалдаха эрхэтэй нюур.
ДИСЦИПЛИНА – журам, заршам; эрдэмэй халбари.
ДОВЕРЕННОСТЬ – этигэмжын бэшэг.

ДОВЕРЕННЫЙ: д. лицо – этигэмжэтэ нюур.
ДОГМА – модохирһон ойлгомжо, хуушарһан үзэл баримталһан ойлгосо; **догмат** – шажанай маргашагүй үзэл.
ДОГОВОР – хэлсээн, хэрээ (гэрээ) бэшэг, хэлсээ баталалга.
ДОГОВОРОЕННОСТЬ – зүбшөө (н).
ДОЗНАНИЕ – байсаалта.
ДОКУМЕНТ – документ, баримта бэшэг, үнэмшэлгэ, саарһан гэршэ.
ДОПЛАТА – нэмэлтэ түлөөһэн.
ДОПУСК – зүбшөөрэл.
ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТЬ – дурасхаалта зүйл.
ДОСТОЯНИЕ – эд зөөри; хэрэглүүр, хүртөөл, мэдэлэй юумэн.
ДОСТУП – орохо арга, ашаглаха эрхэ; орохо боломжо.
ДОТАЦИЯ – гарша хүсэлдүүлһэн мүнгэн туһаламжа; нэмэлтэ түлбэри // *прил. дотационный: д. регион* – гарздаа диилдэнэн, түбһөө тэдхэмжэ абадаг нютаг можо.
ДОХОД – оршо, олзо.
ДОЧЕРНИЙ – басаганай, хүүхэнэй; халаһан, амяараа гарһан.
ДОШКОЛЬНЫЙ – һургуулин наһа гүйсөөдүй; **д. возраст** – һургуулида ороодүй наһан.
ДРАГОМАН – хэлэмэршэн (Зүүнэй оронуудта европын элшэн сайдай оршуулагша).
ДРЕНАЖ – хүрьһэ хатаадаг һужаа хоолой; хоолойгоор эдээрэ гаргалга.
ДРЕСВА – томо элһэн, жэжэ хайр, элһэн хайр.

ДУБЛЕР – орлон наадагша, ээлжээнэй артист.

ДУБЛИКАТ – эхэ бэшэгэй буулгабари, хоёрдохи хэсэг.

ДУБЛИРОВАТЬ – адли ажал нэгэн доро хэхэ, зэргэ хэхэ; ээлжэлэн наадаха; кино ондоо хэлэндэ оршуулха.

ДУХ – оюун бодол, сэдхэл; зориг, шадал; байдал, янза; амисхал, агаар, үнэр; хүнэнэн, хүдцэ.

ДУХОВЕНСТВО – санаартан, лама хубарагууд.

ДУХОВКА – пезшэнэй жэгнүүр, зууха.

ДУХОВНЫЙ – оюун бодолой, ухаан шүтэлэй; шажанай, санаарта; д. **потенциал** – оюун ухаа-

най хүсэ шадал, арга боломжо; д. **основа** – оюун ухаанай уута, ухаан шүтэлэй эшэ үндэнэн.

ДУХОВОЙ: д. **инструмент** – хүгжэмэй үлээдэг зэмсэг.

ДУША – сэдхэл бодол, сэдхэл, зүрхэн, амин, хүнэнэн.

ДУШЕВНОБОЛЬНОЙ – сэдхэлэй үбшэнтэй, ухаа муутай.

ДУШЕВНЫЙ – үнэн сэдхэлэй, сэдхэлэй оёрой; д. **смятение** – сэдхэлэй хүлгөөн.

ДУШИТЬ – бахалуурдажа алаха, боожо алаха; ами бүтөөхэ; хахаха; д. **свободу** – эрхэ сүлөө хахаха.

ДЬЯВОЛ – шолмос, рагшас, ороолон.

Е

ЕВАНГЕЛИЕ – найн мэдээ, евангели, Шэнэ хэрээ, Иесүүс Христосой судар.

ЕВРАЗИЙСТВО – Үрнэ Дурнын үзэл нэгэдэлгэ, Россин арадуудай эб нуудал номнонон хургаал.

ЕВРО – евро.

ЕДИНИЦА – нэгэ, нэгэ тоо, нэгэн бүхэли; е. **измерения** – хэмжээнэй нэгэ сэнэг, хэмжүүр.

ЕДИНЫЙ: е. **система** – нэгэдхэнэн (нэгэн ниитэ) байгуулалта.

ЕДИНОНАЧАЛИЕ – үргэн эрхэ түлөөлэлгэ; нэгэ хүнэй хүтэлбэри, ноёной мэдэл.

ЕЖЕКВАРТАЛЬНЫЙ – гурбан харын нэгэ дахин, уларил бүхэнэй.

ЕЖЕНЕДЕЛЬНИК – долоон хоногой нэгэ удаа гарадаг сэтгүүл, газетэ.

ЕЛЕЙ – арюудхалгын тонон, модоной тонон, олива жэмэсэй тонон.

ЕМКОСТЬ – багтаса, хэмжээн; е. **рынка** – эд худалдалгын арга боломжо.

ЕНОТ – элбэнхэ.

ЕПАРХИЯ – (епископэй ударидадаг) сээрхэбэй харьяатан, спаархи.

ЕСТЕСТВЕННЫЙ – байгаалиин, анханай жама ёноной, түрэлхиин, юрын, лабтай, мэдээжэ, эрхэ бэшэ; е. **отбор** – амитадай аяараа үдэлгэ.

Ж

ЖАЛОБА – гомдолго, гэмшэлгэ; гомдол, зарга, гуйлта.

ЖАНР – уран зохиолой, урлалай бүтээлэй түрэл; байдалай удхатай уран зураг; *перен.* маяг.

ЖАНРОВЫЙ – зохиол бүтээлэй түрэл сахиган.

ЖАРГОН – гэдэргэ хэлэн, бүлэгэй хэлэн, ойрын ойлгосотой хэлэн.

ЖАРЕНЬИЙ: **ж. факты** *разг.* – урдань мэдэгдээгүй, гэнтэ гарахан, олониие гайхуулмаар мэдээн.

ЖАСМИН – малига сэсэг.

ЖЕЗЛ – ошор, ошорто тулууур (эрхэ засагай тэмдэг); түмэр замшанай оньһон.

ЖЕЛЕЗА – булшархай; *поджелудочная ж.* – нойр.

ЖЕЛТЫЙ: **ж. пресса (печать)** – шууяа намнаһан, хэрүүлэй хэблэл.

ЖЁЛЧНЫЙ – хүлһэнэй; хоро шаратай (хүн).

ЖЕМЧУЖИНА – субад эрдэни, үнэтэ эрдэни; дээжэ, эрхим һайниинь // *прил. жемчужный* – субад, субад шэнги.

ЖЕНЬШЕНЬ – хүн үндэһэн, орхоодой, женьшень.

ЖЕРТВА – хохидогшо; гэмтүй, гэмнүүлэгшэ; үргэл.

ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕ – үргэл тахил, үргэл барилга, үргэл бүтээлгэ, хандиб үргэлгэ.

ЖЕТОН – түмэр тэмдэг, тэбэг тэмдэг.

ЖИВОЙ – амиды, бодото; **ж. музыка** – миндаһанда буулгаһан бэшэ, сэхэ шагнахаар дуу хүгжэм; **ж. деньги** – гар дээрэхи гү, али үгтэхэ газартаа үгтэһэн мүнгэн.

ЖИВОПИСЬ – зурагай урлал, уран зураг.

ЖИВОТНЫЙ: **ж. и растительный мир** – амитанай болон ургамалай аймаг.

ЖИЗНЕННЫЙ – бодото байдалда дүтэ, бата, тон шухала; **ж. позиция** – ажабайдалай эдэбхи абьяас, хараа бодол.

ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТЬ – ажамидарал; **обеспечение безопасности ж. учебн.** – ажамидаралай аюулгүйе хангалга.

ЖИЛИЩНЫЙ – гэр байрын, байра байдалай.

ЖИТЕЛИ – улад зон, ажаһуугшад.

ЖРЕБИЙ – жээрэб; устар. үйлэ; **жеребьевка** – жээрэб хаялга.

ЖРЕЦ – тайлга тахигша, бөө; **ж. науки перен.** – эрдэм ухаанда шүтэгшэ.

ЖУРНАЛИСТ – журналист, сэтгүүлшэ.

З

ЗАБАСТОВКА – ажалаа зогсоолго.

ЗАБОЙ – уурхайн хонгил, шахтын нүхэн; мал алалга, мал нядалаан.

ЗАБОТЛИВОСТЬ – оролдолго, анхарал, халамжа, хайхарал.

ЗАВЕРИТЬ – гэршэлэн баталха; найдуулха.

ЗАВЕТ – захяа; хургаал, номнол; **Новый З.** – Шэнэ хэрээ, христосой шажанай судар.

ЗАВЕТНЫЙ – нангин гэжэ бододог, ханаандаа хадагалжа, дотороо сэдхэжэ ябаһан; нюуса, далда.

ЗАВЕЩАНИЕ – һүүлэй захяа, гэрээд үгэ.

ЗАГОВЕНИЕ – масагай урдахи зоог.

ЗАГОВОР – нюуса хэлсээн, хослол, үгэсөөн; жадха шэбшэлгэ.

ЗАГОТОВКА – бэлэдхэл; гуталай хэб, гуталай сараг түри.

ЗАГРЯЗНЕНИЕ – бузарлаха, бузарааха, муухай болгохо; **з. окружающей среды, природы** – оршон тойронхиэ бузарлаха, байгаали бузарлаха.

ЗАГС (запись актов гражданского состояния) – ЗАГС (эрхэтэн байдалые дансалан бэшэлгэ).

ЗАДАТОК – урид үгтэһэн мүнгэн, найдуулгын түлбэри.

ЗАДЕЛ – эртээнһээ хэгдэһэн нөөсэ, эхилһэн ажал.

ЗАДОЛЖЕННОСТЬ – үри, үгэли.

ЗАЁМ – урьһаар абаха тухай хэлсээн; урьһаар абалга, зээлилгэ; **государственный з.** – зээлээр гүрэн абаха.

ЗАЁМНЫЙ: з. средства – зээли, урьһанай мүнгэн, урьһаламжа; **з. письмо** – урьһаламжын бэшэг.

ЗАИНТЕРЕСОВАННЫЙ – һонирхолоо табиһан, хабаадаха хүсэлтэй; хабаатай.

ЗАКАЗ – захил; **государственный з.** – гүрэнэй захил.

ЗАКАЗНИК – хорюултай дэбисхэр; **охотничий з.** – агнууриин хорюултай газар.

ЗАКАЗНОЙ – захилаар, даабарьяар, эрилтгээр; **з. убийство** – даабарьяар үйлэдэгдэһэн алуур; **з. письмо** – харюусалгатай бэшэг.

ЗАКАТ, ЗАКЯТ – (лалын шажанда) хайн дуранай татабари.

ЗАКВАСКА – эһээлтэ, хүрэнгэ; хүмүүжэл, барил.

ЗАКЛАДНАЯ – урьһа гэршэлһэн саарһан.

ЗАКЛАДНОЙ: з. камень – сүмын (хүшөөгэй) һуурида табигдадаг шулуун.

ЗАКЛИНАНИЕ – мүргэжэ гуйлга, нангин тангаригаар гуйлга; жадхалалга, шэдитэ үгэнүүд; хараал шэрээл.

ЗАКЛИНАТЕЛЬ – жадхашан, сангасбаа, шэди хэлэгшэ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ – түгэхсэл; тобшолол, дүгнэн баталалга.

ЗАКОН – хуули; **З. божий** – шажанай хургаал; **з. природы** – байгаалиин жама ёһон; **неписанные з.** – зан заншалай эрилтэ.

ЗАКОННОСТЬ – хуули сахилга.

ЗАКОННЫЙ – хуулита; **з. право** – хуулита эрхэ.

ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО (совокупность законов) – хуули тогтоолго, хуули гаргалга, хуулинуудай суглуулбари, хуули ёһонууд, хуули дүримүүд, хуули; **з. о труде** – ажал тухай хуули, хуули дүримүүд; **действующее з.** – хүсэндөө байгаа хуулинууд // *прил. законодательный: з. инициатива* – хуули гаргалгын үүсхэл.

ЗАКОНОМЕРНОСТЬ – зүй ёно, жама ёнон, ёно руугаа хүгжэл.

ЗАКОНОПОЛОЖЕНИЕ – хуули заабари, хуули дүрим.

ЗАКОНОПРОЕКТНЫЙ: з. **деятельность** – хуули зохёолгын ажал ябуулга, хуулийн түлэб бэлдэлгэ, зохёолго.

ЗАКРОМА – амбаар, таряа хадагалдаг газар.

ЗАКРЫТЫЙ: з. **учебное заведение** – гүйсэд хангалгатай хургуули; **АО з. типа** – хаамал акцитай бүлгэм; **при з. дверях** – ондоо зоной хабаадалгагүйгөөр, журналистнуудые оруулангүй.

ЗАКУПКА – худалдан абалга.

ЗАЛ – зал, үргөө, танхим, уужам таһалга.

ЗАЛЕЖНЫЙ – тунга, атар.

ЗАЛОГ – хэлсээнэй бүглөө, бариса үгэлгэ, барюулга, барисаа, урид үгэлгэ; *перен.* найдал, этигэл; үйлын хэб; **побудительный з.** – үйлэдүүлхэ хэб; **страдательный з.** – үйлэдэгдэхэ хэб.

ЗАЛОГОВЫЙ: з. **сертификат** – ном абаха эрхэ үгэһэн саарһан.

ЗАЛОЖНИК – барисаанай хүн.

ЗАМОРАЖИВАНИЕ – хүргэхэ, хүлдөөхэ, зарсааха; хэрэглэнгүй орхихо, зогсоохо (барилга); нэгэ хэмдэнь байлгаха (салин).

ЗАНЯТОСТЬ – ажалаар хангагдаса, ажалтай байлга.

ЗАПАС – нөөсэ, бэлдэсэ; баялиг, суглуулбари; үлдөөсэ, бэлэдхэл; нөөсын сэрэг; **продовольственный з.** – хоол хүнэһэнэй нөөсэ; з. **знаний** – эрдэмэй

баялиг; **рукава с з.** – үлдөөсэтэй хамсы; **уволить в з.** – албанһаа болжуулха; **неприкосновенный з.** – энзэ.

ЗАПАСНОЙ – нөөсэ, заһабариин, үлүү; з. **части** – заһабариин хэрэгсэлнүүд; з. **игрок** – баряанай наадагша.

ЗАПОВЕДИ – Бурханай хургаал, заабари тогтоолнууд.

ЗАПОВЕДНИК – дархан газар, хоруултай газар.

ЗАПРОС – асуулга; эрилтэ, хуралга.

ЗАРЕЗЕРВИРОВАТЬ – урид эзэлхэ, бүридхэлдэ орохо.

ЗАРЯД – һомон; **положительный з.** – ошохо сахилгаан; **отрицательный з.** – үрихэ сахилгаан.

ЗАРЯЖЕННЫЙ: з. **частицы** – элшэтэ бодос.

ЗАРАБОТНЫЙ: з. **плата** – ажалтай түлөөһэн; **салин**; **минимальная з. плата** – доодо захын хэмжээнэй салин; **реальная з. плата** – абаха боломжо харуулан салин.

ЗАСТОЙ – хүгжэлтын тогтолго.

ЗАТРАТА – гаргаша; гарша.

ЗАХОЛУСТНЫЙ – заха үзүүрэй, холо хүдөөгэй, заха, бүглүү газарай.

ЗАЧЕТ – тоосоондо оруулха; шалгалта, сэгнэлтэ; **взаимозачет** – бэе бзетээ тоосолго, үгээ ойлголсоһон тоосоон.

ЗАЯВКА – захил, мэдүүлгэ.

ЗВАНИЕ – нэрэ зэргэ.

ЗВЕЗДА – одо мүшэн; онсо шалгарагша.

ЗВЕЗДНЫЙ – эгээн золто, одон хүлдэтэ; **город З.** – Звездный хото.

ЗВЕРОВОЙНЫЙ – ан агналгын, агнуурин.

ЗДОРОВЫЙ – элүүр, хайн бэетэй, сула, багжагар; **з. пища** – хайн эдээн; **будь здоров** – хайн ябаарай.

ЗДРАВООХРАНЕНИЕ – элүүрье хамгаалга.

ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ – газар эдлэлгэ, ашаглалга.

ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВО – газар эсхэмжэлгэ.

ЗЕМЛЯЧЕСТВО – нютагайхитай нүхэсэл, эблэл.

ЗЕНИЦА – сэсэгы.

ЗЕРНОБОБОВЫЙ – орооһо буурсагта.

ЗЕРНОВОЙ – орооһото, таряанай, таряан ажалтай.

ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ – хэтэрүүлгэ, буруу ашаглалга.

ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫЙ – шухала удхатай, элитэ ехэ; **з. слово филол.** – бээе дааһан удхатай.

ЗНАМЕНИЕ – шэнжэ тэмдэг, эрхэ зүн, эрхэ шэнжэ; **з. времени** – сагай шэнжэ, шэнжэ; **доброе з.** – хайн зүн.

ЗОДЧИЙ – уран барилгаша, зохёон баригша, архитектор.

ЗОЛОТОЙ: **з. акция** – гүрэнэй онсо хуби, суглаанай шийдхэбэри хорихо эрхэ; **з. век** – *мифол.* эртын байдал, ядаралгүй саг, хүн түрэлтэнэй жаргалай үе; **з. запас** – алтанай нөөсэ.

ЗОЛОТОПРОМЫШЛЕННЫЙ – алта малгаха үйлэдбэрийн.

ЗОНА – бэһэлүүр, зурууд; хизаарлаһан газар, амьарлаһан нютагууд; түрмэ түлшын газар.

ЗОНИРОВАНИЕ – газар илгaha, бэһэлүүрнүүдээр хубаалга.

ЗРАЧОК – сэсэгы, хүүгэн нюдэн.

ЗРЕЛИЩЕ – үзэгдэл, зугаа; **массовое з.** – олонийтын зугаа үзэгдэл.

ЗРЕЛОСТЬ – хүсэһэн наһан, эрын сээндэ хүрэлгэ, наһа хүсэлгэ.

ЗРЕНИЕ – хараа, нюдэн; **точка з.** – үзэл бодол, ханамжа.

ЗУБОВРАЧЕБНЫЙ – шүдэнэй эмшэнэй, шүдэ эмнэлгын газарай.

И

ИГУМЕН – эрэшүүлэй хүмын шэрээтэ; санаартын зэргэ.

ИДЕАЛ – ханалай туйл, уг зорилго, үндэр эрмэлзэл; эрхим жэшээ.

ИДЕАЛИЗАЦИЯ – хэм гаратар хайшааха, үлүүсэ хайшаалга.

ИДЕАЛИЗМ – идеализм, хамагай уг үндэһэн бодос бэшэ, ухаан, хүнэһэн гэжэ үзэдэг гүн ухаанай шэглэл.

ИДЕАЛЬНЫЙ – эрхим хайн, маша зохид, эгээн зохистой.

ИДЕЙНЫЙ – үзэл бодолой, суртаал хургаалай, үзэл элирүүлһэн, суртал нэбтэрһэн, үзэл сурталтай (урлал); **и.-теоретический** – үзэл бодолой – онол ухаанай.

ИДЕНТИФИКАЦИЯ – танилга, адли гэжэ тогтоохо; адлидхалга.

ИДЕОЛОГИЯ – үзэл суртал.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИЙ – үзэл сурталай, түрын хургаалай.

ИДЕЯ – үзэл ханал; гол бодол, удха зорилго; ханал, хүсэл.

ИЕРАРХ – дээд санаарта.

ИЖДИВЕНЕЦ – даашын (үргэмжын) хүн, тэжээбэри, тэдхэмжын хүн.

ИЖДИВЕНСТВО – үргэмжэдэ байлга, тэжээбэрийн байдал.

ИЖДИВЕНЧЕСТВО – ондоо зондо найдалга, туһада найдалга.

ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ – хунгуулиин, хунгалтын; **всеобщее и. право** – бүгэдэ ниитын хунгуулиин эрхэ; **и. блок** – хунгуулиин бүлэглэл.

ИЗВЕЩЕНИЕ – мэдүүлхэ, дуулгаха, сонсохохо; мэдээсэл, зар; мэдүүлхэн (урихан) саархан.

ИЗВОЗ – шэрэлгэ; хамбы.

ИЗДАНИЕ – барлан гаргаха, хэблэлгэ, толило, тунхаглаха; хэблэл, хэблэгдэһэн зохёол, **периодическое и.** – тогтомол хэблэл, үе үе гарадаг сэтгүүл нонин; **и. закона** – хуули ниитэлхэ.

ИЗДЕЛИЕ – эдлэл, эд бүтээл, хэһэн зүйл.

ИЗДЕРЖКА – гаргаша, гарза.

ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЙ – уран дүрсэлэлгын, дүрсэлэн харуулдаг, уран зурагай; **и. искусство** – уран зураг, дүрсэлхэ урлал.

ИЗОБРЕТЕНИЕ – ухаалан зохёолго, зохёон бүтээхэ; ханан бүтээһэн зүйл.

ИЗОЛИРОВАТЬ – амяарнь болгохо, илган амяарлаха; холодуулха, харилсахынь болуулха; эрхэ сүлөөнь хаһаха.

ИЗОЛЯЦИЯ – амяарлал; бүрээһэн.

ИЗЪЯТИЕ – хаһаха, холодуулга, абажа хаяха, гаргаха; хурьян абаха, хууляар хурьяаха; гадуур зүйл.

ИЗЫСКАНИЕ – бэдэрэлгэ, оролдожо олохо; шэнжэлэн бэдэрэлгэ (ашагта малтамал).

ИКОНА – бурханай зураг.

ИЛЛЮЗИЯ – хорьмоһоо харалга, хуурмаг үзэгдэл; *перен.* бүтэшэгүй бодол.

ИЛЛЮСТРАТИВНЫЙ – зураг шэмэглэлэй.

ИМИДЖ – гадаада шэнжэ, зонной (энэ хүн тухай) ханамжа.

ИМИТАЦИЯ – маяглал, һажаалга; адли, һажааһан, шэнги; хүгжэм (адляар) дабталга.

ИММИГРАЦИЯ – гадаадын оронһоо нүүжэ ерэлгэ.

ИММУНИТЕТ – халдашагүй, үлэ халдаха; **и. к. оспе** – сагаан сээг үбшэн үлэ халдаха; тусхай эрхэ; **дипломатический и.** – дипломат хүнэй ойроо хүртэшэгүй эрхэ.

ИМПЕРАТИВ – эрилтэ, заршам, албадалга.

ИМПИЧМЕНТ – буруушаал, зэмэ тохолго, дээдэ тушаалтай нюурай хуулиин үмэнэ харюусалгын гурим; баалалтаар тушаалһаа буулгал.

ИМПРОВИЗАЦИЯ – шууд зохёон хэлэхэ (шүлэг), наадаха (хүгжэм), сээжээр зохёохо; сээжээр зохёонһон зохёол.

ИМУЩЕСТВО – эд зөөри, зөөри хүрэнгэ, хогшол.

ИМПОРТ – гадаадаһаа худалдан абажа оруулалга, импорт; **и. беспошлинный** – хилын татабаригүйгөөр оруулха.

ИМПРЕСАРИО – эмхидхэгшэ, түлөөлэгшэ, агент, олзын хэрэг эрхилэгшэ.

ИМПУЛЬС – түлхисэ, гэнтэ хүдэлхэ, *физиол.* толто; хүсэлэн, урмашал; **и. к творчеству** – зохёохы урмашал.

ИНАУГУРАЦИЯ – гүрэнэй толгойлогшын тушаалда оролгын ёһолол.

ИНВАЛИД – эрэмдэгтэй хүн.

ИНВАРИАНТ – хубилдаггүй зүйл, хуби.

ИНВЕНТАРЬ – эд хогшол, багажа, хэрэгсэл, зэр зэмсэг; тус зүйлнүүдэй нэрэ тоолбори, бүридхэл; **занести в и.** – бүридхэлдэ оруулха.

ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ – тоололго, бүридхэл, дансада оруулга.

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ – мүнгэ һомололгын, хүрэнгэ оруулалгын.

ИНВЕСТИЦИЯ – (удаан болзорто) мүнгэ һомололго, мүнгэн зөөри (хүрэнгэ) оруулха.

ИНДЕКС – тоолбори; **и. выходящих книг** – хэблэлхээ гараһан номуудай тоолбори; элирүүлэгшэ тоо, харуулалта; **и. цен** – сэнгүүдэй харуулалта; тэмдэг; **почтовый и.** – шуудангай тоо тэмдэг.

ИНДЕКСАЦИЯ – сэн хараада абан түлбэри шэнээр хэлгэ; мүнгэнэй үнэ бууралгада сэн хараадуулга.

ИНДИВИДУАЛЬНОСТЬ – онсолиг түхэл; зан абарин илгаа, шэнжэ.

ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ – өөрын илгаатай; ганса хүнэй, үмсын, үмсэ; хүн бүхэнэй, тус тустань.

ИНДИКАТИВНЫЙ – дурадхан зааһан, багсаамжалһан, шэглэл харуулаһан, зүг тодорхойлоһон; **и. планирование** – шэглэл харуулан түсэблэлгэ, багсаан хараалһан түсэб.

ИНДУКЦИЯ – тобшолол, уламжалан гаргалга.

ИНЖИНИРИНГ – инженерэй-заабарин туһа хангамжа (конструкторай, түсэб зохёолгын, ноу-хау г.м.).

ИНКАРНАЦИЯ – бээлэл, түхэлжэл, түрэлөө, бээ ололго, хүнэһэ оруулалга.

ИНКАССО – хангуулагшын мүнгэ банкын абалгын (вексель, чек гэхэ мэтэ элдэб документээр) түхэл.

ИННОВАЦИЯ – шэнэ зүйл нэбтэрүүлгэ, шэнэлэлгэ, шэнэ зүйлдэ мүнгэ һомололго; эрдэм техникын дэбжэлтын үрэ дүн болохо техникэ, технологи; шэнэ онол ухаа үүдхэлгэ, нэбтэрүүлгэ.

ИНСТАНЦИЯ – засагай байгуулгын шата, (али нэгэ) шатын зургаан.

ИНСТИТУТ – институт, дээдэ һургуули; хүрэлэн; гурим ёһон.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ (ИНСТИТУЦИОННЫЙ): **и. политика** – шэнэ ёһо гурим бүридхүүлхэ, хуушарһыень зайсуулха ба шэнэлэн хубилгаха талаар гүрэнэй бодол.

ИНСТРУМЕНТ – зэр зэмсэг, багажа, зэбсэг хэрэгсэл; **и. хирургический** – хирургын багажа; **музыкальный и.** – хүгжэмдэлгын хэрэгсэл.

ИНСТРУКЦИЯ – заажа үгэхэ, заабари.

ИНТЕГРАЦИЯ – нэгэдэлгэ, хамжаан; **интегрирование матем.** – интеграл ололго.

ИНТЕЛЛЕКТ – оюун ухаан, сэдхэхэ сэнэг, сэхээ // *прил.* **интеллектуальный: и. собственность** – ухаан бодолой бүтээл зөөри.

ИНТЕЛЛИГЕНТ – сэхээтэ (н).

ИНТЕНСИВНЫЙ – эршэмтэй, шангадхахан; үндэр бүтээсэтэ.

ИНТЕНСИФИЦИРОВАТЬ – үндэр бүтээсэтэй болгохо.

ИНТЕРЕС – онсо анхарал, хо-нирхол; **мн. интересы** – эрилтэ, эрмэлзэл, жүдхэмжэ; **духовные и.** – оюун ухаанай эрилтэ; **ашаг; играть на и.** – мүнгэндэ наадаха.

ИНТЕРВЕНЦИЯ – гадаада-һаа халдан оролго, дайгаар оролго.

ИНФЛЯЦИЯ – мүнгэнэй үнэ сэнгэй бууралга.

ИНФОРМАЦИЯ – мэдээсэл, мэдээн.

ИНФОРМАТИКА – оньһо-то мэдээнэй халбари; ЭВМ-эй оньһоор мэдээсэл суглуулгын, хубилгалын, дамжуулгын онол арга шудалдаг эрдэм ухаан; оньһото мэдээсэлтэй холбоотой ажал ябуулга.

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ – онь-һото мэдээсэлээр хангаха арга боломжо байгуулга.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ: и. общество – мэдээсэл ашаг-лалгын эрхэ нүхэсэлтэй ниигэм; **и. взрыв** – мэдээсэлэй ба харил-салгын халбарида эрид хүг-жэлтэ.

ИНФРАСТРУКТУРА – ханга-даг халбари; **производственная и.** – үйлэдбэри хангадаг халба-ри ажахы; **социальная и.** – ажа-мидарал хангаха байгууламжа, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хан-галга.

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ – тайлба-рилга, удхыень ойлгуулга.

ИПОТЕКА – ипотекин гурим, гэр байра барисаанда үгэхэ, тиймэ барисаанай зээли, тус документ.

ИПОТЕЧНЫЙ – ипотекин гу-римай.

ИРРИГАЦИЯ – уяжуулга, уһалдаг түхээрэлгэ барилга // *прил.* **ирригационный: и. систе-ма** – уһалууриин түхээрэлгэ.

ИСК – зарга, сүүдэй гуримаар нэхэлтэ.

ИСЛАМ – лалын шажан.

ИСПОВЕДЬ – хамаг нүгэлөө наманшалга, һэшхэлээ заһалга, үнэн сэхэ үгэ.

ИСПОЛНЕНИЕ – гүйсэдхэл, бээлүүлгэ, хэлгэ; **и. бюджета** – бюджетэй гүйсэдхэл.

ИССЛЕДОВАНИЕ – шэнжэл-гэ, шудалалга.

ИСТЕЦ – зарга баригша.

ИСТОК – эхин, эшэ үндэһэн, унги.

ИСТОРИЗМ – түүхэшэлэн үзэхэ; хуушархан үгэ, нэрэ то-мьёо.

ИСТОРИОГРАФИЯ – түүхын зүй, түүхын эрдэмэй түүхэ (түү-хын эрдэмэй хүгжэлтэ, эшэ ба-римтанууд тухай эрдэм).

ИСТОРИОСОФИЯ – түүхын гүн ухаан.

ИСТОЧНИК – булаг, аршаан; хангадаг (үгэдэг) газар; **и. сырья** – түүхэй эдээр хангадаг газар; арга боломжо, арга нөөсэ; **и. финансирования** – мүнгэ номолхо арга боломжо; эшэ үндэһэн, уг шалтагаан; **обращаться к и.** – эшэ үндэһэн-дэнь хандаха.
ИСЧИСЛЕНИЕ – тоололго, тоолохо, тоолон гаргалга,

тооень бодохо; **и. бюджетное** – бюджетдэй мүнгэ түсэблэн тоолохо.

ИТОГ – дүн, үрэ дүн; **подводить и.** – үрэ дүн гаргалга, дүн согсололго; **итога** – дүн хамтадаа.

ИУДАИЗМ – Яхве (Иегова) бурханда хүгэдэдэг шажан, иудаис шажан; Израилиин гүрэнэй шажан.

Й

ЙЕТИ – хармагшан хүн, зэрлиг хүн.

ЙОГ – бисалгалша, даяанша.

ЙОГА – бисалгал; эртын Энэдхэгэй гүн ухаанай-шажанай хургаалай хуби; оршолонгой байдалһаа сүлөөрхэ зам; бэ

махабадай, ухаан сэдхэлэй түгэс хүгжэлэй арга шудалал.

ЙОГУРТ – жэмэстэй ээдэмэг.

ЙОМ-КИПУР – нүгэлөө нанманшалгын үдэр.

ЙОТА – грек үзэг; маша жэжэ хуби; **ни на й.** – зааханшье (үгы).

К

КААБА – Меккэ хотодо оршодог (лалын шажанай) нангин шүтөөн; Меккын хара шулуун.

КАБЕЛЬ – хэлхээ холбооной, зайн галай утаһан.

КАДАСТР – кадастр; татабари, налог тохолгын хаягтан тухай мэдээн; газар (уһан) тухай мэдээнүүдэй суглуулбари.

КАДРЫ – ажаллагшад, ажаллаха хүсэн, албата зон; **отдел к.** – бүридхэлэй таһаг, хүдэлдэг зониие бүридхэлдэ абадаг таһаг; **кадр** – сэрэгэй албата, офицер; **остаться в к.** – сэрэгэй саг үргэлжын албанда үлэхэ // *прил.* **кадровый: к. рабочий** – гол мэрэгэжэлэй хүдэлмэришэн.

КАЗАК (И) – хасаг (ууд).

КАЗНА – гүрэнэй сан; гүрэнэй зөөри.

КАЗНАЧЕЙСТВО – казначейство, сан хүтэлэлгын зургаан.

КАЛЬКА – буулгабари хэдэг саарһан; сэхэ дахан оршуулан үгэ, мэдүүлэл, хадуулан оршуулга.

КАЛЬКУЛЯЦИЯ – тоололго, сэн табилга; **к. себестоимости** – гаршын үнэ хараадуулга.

КАМЛАНИЕ – бөөгэй уншалга; хүнэһе дуудалга.

КАМПАНИЯ – хэмжээнүүд, ажал ябуулга, саг зуурын шухала ажал; дай хэлгын шата; **судходная к.** – тамаралгын хаһа.

КАНАЛ: *к. связи* – хэлхээ холбооной утаһан түхээрэлгэ, мэдээсэлэй утаһан.

КАНДИДАТ, КАНДИДАТУРА – кандидат, дэбжүүлэгдэгшэ; дурадхагдаһан хүнэй нэрэ; *к. исторических наук* – түүхын эрдэмэй кандидат, дид-доктор.

КАНОН – тогтоһон дүрим, хэм, эрилтэ; *церковный к.* – шажанай хуули ёһо.

КАНОНИЧЕСКИЙ – тогтоһон эрилтэдэ зохимоор, жэшээтэ; *к. право* – шажанай эрхэ хуули.

КАНЦЕЛЯРИЗМ (КАНЦЕЛЯРИЦИНА) – саарһа бэшэлгэдэ һогтолго, саарһа бэшэлгээр дашууралга; албанай ёһо газар талһаа сахилга.

КАНЦЕЛЯРИЗМ (КАНЦЕЛЯРИТ) – албан хүүр, грамматическа түхэл.

КАНЦЕЛЯРИЯ – хэрэг эрхилэлгын таһаг, хэлтэс; тэндэ хүдэлдэг зон // *прил. канцелярский: к. принадлежности* – бэшэгэй хэрэгсэлнүүд.

КАПИТАЛ – зөөри хүрэнгэ, мүнгэн зөөри.

КАПИТАЛОВЛОЖЕНИЕ – мүнгэ зөөри оруулалга, мүнгэ һомололго.

КАРАУЛ – харуул.

КАРДИОГРАММА – зүрхэнэй сохилтын шугам зураг.

КАРМА – үйлын үри; урда түрэлэй үйлэ.

КАРТА – хуудаһан, газарай зураг, карта, газарай бүридхэл; хаарта (наадан).

КАРТОЧКА – эдэе, эд гүрэнэй сэнгээр абаха эрхэ үгэһэн саар-

һан; *кредитная к.* – тоосооной хабтаһан; *визитная к.* – нэрэ алдарай хабтаһан.

КАРТ-БЛАНШ – гар табилгатай сэбэр хуудаһан; хизааргүй эрхэ мэдэл, үйлэ ябуулгын дүүрэн эрхэ сүлөө.

КАРТЕЛЬ – хэрэг эрхилэгшэдэй хэлсээн; намуудай нэгэдэл; плэндэ орогшодые андалдалга.

КАРТотека – гаршагтай хабтаһанууд.

КАРТРИДЖ – картридж, хөөдэдэг түхээрэлгэ (патрон), шэрэ будаг.

КАРЬЕР – уурхай нүхэн; оодорхо; *пустить лошадь в к.* – морёо оодоргохо.

КАРЬЕРА – албанай дэбжэлтэ, амжалта; ажал ябуулгын янза.

КАРЬЕРИЗМ – ажалай дэбжэлтэдэ шунахайралга, дээгүүр тушаалда һанаархал.

КАССА – эмхиин, зургаанай мүнгэн; бухгалтерай тоосооной данса; мүнгэ хадагалдаг таһалга; *сберегательная к.* – нөөсэлэлгын зургаан, касса.

КАССАЦИЯ – гомдол барилга, сүүдэй шиидхэбэри буруушаалга.

КАСТА – ниисэгүй бүлэг; *к. брахманов* – бармин гарбалтан; *замкнутая к.* – хара аминая хараһан зон.

КАСТИНГ – загаһашадай мурьсөөн; *зүжэгшэдые шэлэлгэ; хубсаһа харуулха басагадые шэлэлгэ.*

КАТАЛОГ – каталог, бүридхэлэй данса, гаршаг.

КАТАСТРОФА – хандаралта усол, аюулта ушарал, сүйдтэ оролго.

КАТЕГОРИЯ – зэргэ, бүлэг, шата.

КАФЕДРА – кафедра, багшанаарай нэгэдэл; эндэр.

КВАДРАТ – тэбхэнсэг, дүрбэлжэн зурлаа.

КВАЛИФИКАЦИЯ – зэргэ, шадабари, мэргэжэлэй хэмжээн.

КВОРУМ – шийдхэбэри абахада хүрэмөөр тоо.

КВОТА – хуби, хэмжээн, хэнэг; **экспортная к.** – гадаадада гаргаха хэмжээн.

КЛАСС – анги (социальна бүлэг), класс (бүлэг нурагшад, хэшээлэй болодог газар); шадабари.

КЛАССИФИКАЦИЯ – анги бүлэг болгохо, бүлэглэхэ, зэргэ тодорхойлохо, нэрэ үгэхэ.

КЛАССИЧЕСКИЙ – үндэр жэшээтэ, шэлэмэл, эрхим гэжэ тодорһон, шэлдэг.

КЛЕЙКОВИНА – шэниисын ороононой бодос (белок).

КЛЕЙМО – тэмдэг, тамга; *перен.* муу нэрэ.

КЛИРИНГ – бзе бэетээе тоосохо гурим; **межбанковский к.** – банкнууд хоорондын тоосооной гурим.

КОАЛИЦИЯ – нэгэдэл, хамтаралга, хослол.

КОКСОВАНИЕ – нүүрһэ шаржуулга.

КОЛЛЕГИАЛЬНОСТЬ – бүлэг зоной зүбшэлгэ; хамтын ба хубийн харюусалгын заршам.

КОЛЛИЗИЯ – зүришэл, эсэргүү хүсэнүүдэй зүрилдөөн; **художественная к.** – уран зохёолой үйлэ түлхихэн зүрилдөөн

// *прил.* **коллизионный: к. право** – зүришэл шийдхэхэ эрхэ, зү-

ришэлдэхэн хуулинуудай али нэгыень шэлэхэ эрхэ.

КОЛЛОКВИУМ – оюутадтай багшын хөөрэлдөөн; ном хаялсаан.

КОЛОНИЯ – ехэ гүрэнэй засагта байһан гүрэн, мого, нютаг дэбисхэр; гадаадын оронхоо нүүхэн нуури зон, колони, хэхээлтгын тусхай зургаан; бүлэг шубууд, амитад.

КОЛЬЦО – хүрээ, бүхэлүүр, бэхэлиг, гарьха, сахариг.

КОМАНДНО-АДМИНИСТРАТИВНЫЙ – зонхилон албадалгын, захиран заралгын.

КОМБИКОРМ (А) – хуурай холимол тэжээл.

КОМЕТА – һүүлтэ одон, холир.

КОМИТЕТ – комитет, хороон.

КОММЕРЦИАЛИЗАЦИЯ – худалдаата болголго, дэлгүүрэй харилсаанда оруулалга.

КОМПЕНСАЦИЯ – нэхэлтэ түлбэри, үнэ сэнгээрнь тэхэрюулгэ.

КОМПЕНТЕНЦИЯ – мэдэлгын хэмжээн, эрхэ мэдэл.

КОМПЛЕКС – нэгэдхэхэн, хамтадхаһан, бүлэг, үлхөө нэгэдэл.

КОМПЛЕКСНЫЙ – нэгэдхэмэл, бүлэг, үргэлжын, эжэ бүрин.

КОМПЛЕКТ – түгэс бүридэл; хүсэд суглуулбари.

КОМПРОМИСС – буултануудые хэжэ үгээе ойлголсоон, нэгэ ханалтай шийдхэбэри.

КОМПЬЮТЕР – оньһото мэдээсэлэй түхээрэлгэ, компьютер.

КОНВЕНЦИЯ – уласхоорондын тусхай хэлсээн.

КОНВЕРТАЦИЯ, КОНВЕРТИРОВАНИЕ – мүнгэ (валюта) агсалга, тоололго (ондоо

мүнгөөр); документ (сертификат, үнэмшэлгэ, эрхэ г.м.) адлидхалга, мэдэрэлгэ, мүнгэ холихо боломжо.

КОНКУРЕНЦИЯ – экономика ашаг олзын түлөө тэмсэл; үрдилдөөн.

КОНКУРС – конкурс, харалга, мүрүсөөн, урилдаан.

КОНСЕНСУС – ханал нийсэлгэ.

КОНСЕРВАНТ – хоол шанаржуулагша.

КОНСЕРВАТИЗМ – хуушанай үзэл баримталалга, шэнэ юумэндэ эсэргүүсэл; заншалта зүйл хамгаалга.

КОНСЕРВАЦИЯ – металл, модо аршалха техникескэ хэмжээн; ном, документ аршалан хадагалалга; ажал ябуулга саг зуура зогсоохо; удаанаар хадагалалга.

КОНСТИТУЦИОННЫЙ – үндэһэн хуулиин; **к. закон** – үндэһэн хуулида түшэглэһэн хуули.

КОНСТРУКТИВНЫЙ – барилгын, бэе байгуулгын; гол болгон баримталмаар, зүбшэжэ боломоор, тааруу, үрэ бүтээсэтэй.

КОНСТРУКЦИЯ – барилгын зохёомжо, хабсаралгын маяг, байгуулга.

КОНСУЛЬТАТИВНЫЙ – зүбшэл заабариин, зүбшэлэлгын.

КОНСУЛЬТАЦИЯ – зүбшэл, заабари, хургаал үгэлгэ.

КОНТЕКСТ – холбоо үгын удха элирүүлхэ хэһэг; **исходить из к.** – удхалан хараха.

КОНТИНЕНТ – газар, түби, тиб.

КОНТИНЕНТАЛЬНЫЙ: **к. шельф** – эрье шадарай уһанай оёор.

КОНТИНГЕНТ – бүлэгэй бүрилдэл; **к. войск** – бүлэг сэрэг; хэлсээтэ хэм; **к. приема в вузы** – дээдэ хургуулида орогшодой хизаар тоо.

КОНТРАКТ – хэлсээн; **трудо-вой к.** – ажалай хэлсээнэй бэшэг; **торговый к.** – наймаанай эрхэ нүхэсэл баталалгын хэлсээн.

КОНТРОЛЬ – хиналта, хинан шалгалга.

КОНТРОЛЬНЫЙ: **к. пакет акций** – нэгэ нюурта хабаатай ба шийдхэхы эрхэ үгэдэг акцинуудай тоо.

КОНФЕССИЯ – шажан шүтэлгэ; шажанай бүлэг.

КОНФИДЕНЦИАЛЬНЫЙ – олоной шэхэндэ хүрэхэгүй; нюуса.

КОНФЛИКТ – зүрилдөөн, зүришэл, арсалдаан.

КОНФРОНТАЦИЯ – эсэргүү байдал; тэмсэл, хоёр тээшээ халалга, хөмороон.

КОНЦЕНТРАЦИЯ – сугларал, бөөгнэрэл; томодхолго; **к. капитала** – үсөөн хүнэй гарта мүнгэ хүрэнгын сугларалга; **к. производства** – үйлэдбэри хамтаруулан томодхолго.

КОНЦЕПЦИЯ – бодомжо, гол бодол, удха, уг зорилго.

КОНЬЮНКТУРА – ушар байдалгаа дулдыдалга, тус үеын оршон нүхэсэл, **к. экономическая** – экономикын эрхэ нүхэсэл, тухайн үеын баринса.

К* – нүхэсэгшэд, нэгэ байгууламжада хүдэлэгшэд.

КООПЕРАЦИЯ – хамжалга, хамтаралга.

КООПЕРАТИВ – хамтарал, худалдаанай, эд бүтөөгшэдэй нэгэдэл.

КООРДИНАЦИЯ – тааралдуулга, зохилдуулга, залан хүтэлэлгэ.

КОПИЯ – хуулбари, буулгабар, хэһэг.

КОРЕНЬ – үндэһэн, узуур; һорболжо (шүдэн); уг узуур, унги, гарбал.

КОРИФЕЙ – элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, аһамад, ударидагша.

КОРРЕСПОНДЕНТ – корреспондент, сурбалжалагша, һураглан бэшэгшэ.

КОРРУПЦИЯ – албанай байдал ашаглалга; эдилгэ абадаг заршам.

КОРПУСКУЛЯРНЫЙ: к. поток – наранай элшын урасхал.

КОСМОС – замбуулин // *прил.* космический – замбуулинай;

к. **корабль** – замбуулинай онгосо.

КОТИРОВКА: к. **акций** – акцинуудай энэ үеын сэн.

КОШЕРНЫЙ (КАШАРНЫЙ) – (иудаис шажанай) эдэе хоолой арюун сэбэр; к. **мясо** – ёһолол сахин нядалһан амитанай мяхан.

КОЭФФИЦИЕНТ – үдхэгшэ, нютагай нэмэлтэ, хубяар үдхэн дээшэлүүлгэ.

КРАТЕР – хонхор, хүнхэр, нүхэн, амһар.

КРЕДИТ – урьһаламжа, зээли, зээлиин (урьһанай) мүнгэн.

КРЕДИТОВАНИЕ – урьһаламжа үгэхэ, зээли олгохо, зээлилхэ.

КРЕДИТОР – зээли олгогшо, үгэгшэ // *прил.* **кредиторский:** к. **задолженность** – саг зуура зээлилһэн мүнгэн, хаагдаагүй үри.

КРЕЩЕНИЕ – хэрээһэ зүүлгэ; анха түрүүшынхисэ үзэхэ, туршалга, хатуужал гараха; **боевое к.** – байлдаанда түрүүшынхисэ орохо.

КРИЗИС – хямарал, доройтолго; үбшэнэй хүжэрэлгэ; к. **власти** – засаг түрын доройтолго.

КРИТЕРИЙ – сэгнэлтын үндэһэн; хэм, гол хэмжүүр.

КРИТИКА – шүүмжэлэл, задалан шэнжэлэлгэ, сэгнэлтэ; буруушааһан һанал.

КУЛЬТ – шүтөөн, шүтэлгэ.

КУЛЬТУРА – соёл, болбосо-рол; ургамал.

КУЛЬТУРНЫЙ – соёлой; к. **наследие** – соёлой дурасхаал, хүшөө; уута баялиг; к. **пастище** – таримал ногоотой бэлшээри.

КУРС – хараа шэглэл; эрдэмэй һалбари; акци, облигаци наймаалалгын сэн.

Л

ЛАМИНАЦИЯ – хальһа, хушалта няаха.

ЛАНЧ, ЛЕНЧ – үдын зоог.

ЛАПИДАРНЫЙ – тобшо тодо, хуряангы; л. **стиль** – тобшо тодо найруулга.

ЛАТЕНТНЫЙ – харагдадаггүй, нюуса; л. **преступность** – гэмтэ ябадалай, сүүдэй тоо бүридхэл-

дэ, хэрэг шүүлгэдэ ородоггүй гэмтэ ябадал; л. **период** – газаа талаһаань ойлгохоор бэшэ хүгжэл (үбшэнэй, ямар нэгэ үйлын).

ЛАТИНИЦА – лата бэшэг.

ЛАУРЕАТ – лауреат, шанда хүртэһэн нюур; конкурсно илагша.

ЛЕВЫЙ: левые – зүүнэй үзэлтэн.
ЛЕВАЦКИЙ – зүүнэй хэтэрмэ үзэлтэй; **л. авантюризм** – зүүнэй балмад үзэл, ааша.

ЛЕГАЛИЗАЦИЯ – ажал ябуулга зүбшөөхэ; ямар нэгэ эмхиин хуулита болгохо // *прил. легальный* – хуулита, зүбшөөгдэһэн, хуулиин мэдэрһэн.

ЛЕГИРОВАННЫЙ – ган булад, шанаржуулагдаһан.

ЛЕГИСЛАТУРА – хуули зохёолгын (түлөөлэлгын) зургаанай эрхэ түлөөлэлгын тогтомол болзор; ороной хуули зохёолгын зургаанууд бүгэдэ.

ЛЕГИТИМНОСТЬ – хуулита байдал, хуулида зохихо.

ЛЕЙТМОТИВ – гол аялга, хүгжэмэй зохёолдо ходо ходо дабтагдадаг аялга, нугарал; гол баримта, үндэһэн удха.

ЛЕКСИКОГРАФ – толи зохёолгын мэргэжэлтэ.

ЛЕКСИКОГРАФИЯ – хэлэ бэшэгэй эрдэмэй (үгын сан шэнжэлдэг) толинуудые зохёолгын халбари.

ЛЕКСИКОН – толи, үгэнүүдэй тоолбори; үгын сан; компьютерта үгэ бэшэгэй программа.

ЛЕТОПИСЬ – түүхэ бэшэг.

ЛИБЕРАЛИЗМ – либерализм, хүнэй эрхэ сүлөө, олзын хэрэг эрхилэлгэ дэмжэһэн үзэл; үлэмжэ хүлисэнги ябадал, нула табилга.

ЛИБЕРАЛИЗОВАТЬ – хизаарлалгаһаа, гүрэнэй хиналтаһаа сүлөөлхэ, зүндэнь табиha; **л. цены** – сэнгүүдые зүндэнь табиha.

ЛИДЕР – толгойлогшо, хүтэлбэрилэгшэ; нэрэ хүндэтэй хүн; спортын мұрысөөндэ урдалагша.

ЛИЗИНГ – удаан болзороор зөөри (машина, түхээрэлгэ, тоног г.м.) хүлһэлхэ, түлбэриинь таһалан худалдажа абалга, лизингын гурум.

ЛИКВИДАЦИЯ – ажал ябуулга зогсоохо, боллоулха, хүсэгүй болгохо, татан буулгаха; **л. предприятия** – предприятияин ажал боллоулха; хаалга, тараалга; зайлуулга, халгаалга, хаһан абалга, усадхалга; **л. неграмотности** – үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхалга; **л. ядерного оружия** – атомай зэбсэг үгы хэлгэ.

ЛИКВИДНОСТЬ – банкын, предприятияин уялгаяа сагсоонь дүүргэхэ арга шадал; эд хэрэгсэл түргэн худалдажа, мүнгэн болгохо боломжо.

ЛИМИТ – хизаарлаһан хэм, дээдэ хэмжээн, хаһалга; **л. затрат** – гаргашын тоо, хэмжээн; мүнгэ түсэблэлгын, эд хэрэгсэл үгэлгын дээдэ хэмжээ тодорхойлһон документ.

ЛИМИТЕД – с ограниченной ответственностью – ООО – хизаарлаһан харюусалгатай бүлгэм.
ЛИНГВОДИДАКТИКА – (багшын эрдэмэй) хэлэндэ нургадаг халбари.

ЛИТОГРАФИЯ – дарамал хэблэл, шулуугаар даран хэблэхэ.

ЛИТУРГИЯ (в православии – обедня, у католиков – месса) – христос шажантанай гол уншалга.

ЛИСТОВОЙ: **л. прокат** – дарамал, хабтайлгаһан түмэр.

ЛИТЬЁ – шудхалга, шудхалаа.
ЛИЦЕВОЙ: л. счет – тоосоо-
ной данса бэшэг.

ЛИЦЕНЗИРОВАНИЕ – ал-
бан ёһоной зүбшөөрэл үгэлгэ
(абалга); ямар нэгэ ажал ябуул-
ха хуулита эрх гүрэнэй зургаа-
най зүгһөө олгуулха.

ЛИЦЕНЗИЯ – гүрэнэй зүбшөө-
рэл, зүбшөөл үгэһэн саархан;
ухаалан зохёһон бүтээл, үй-
лэдбэрийн нюуса, наймаанай
марка ашаглаха зүбшөөл; эд
бараа гаргаха ба оруулха эрхэ.

ЛИЦО: физическое л. – хубиин
нюур (хуулита харилсаанда
хабаадагша гэжэ хүниие тэмдэг-
лэһэн нэрэ томьёо); **юридиче-
ское л.** – хуулита нюур (хуулита
ёһоор эрхэ уялга даадаг эмхи).

ЛИЧНОСТЬ – (нюурта) хүн,
мэдээжэ нюур; **удостоверение
депутата подтверждает его л.**
– депутатай үнэмшэлгэ тэрэнэй
нюур гэршэлдэг; хүнэй улас тү-
рын шэнжэ.

ЛИЧНЫЙ – өөрын, хубиин;
л. дело – хубиин хэрэг, намтарай
баримта; **л. состав** – хүдэлдэг
бултанай бүрилдэл; **л. свободы**
– хүнэй эрхэ сүлөөнүүд.

ЛОББИ – нүлөө үзүүлхэ бүлэ-
гүүд; парламентын гэшүүдые
үгэдөө оруулагшад.

ЛОГОТИП – эмхиин (фирмын)
хуряангы нэрэ түхэл, наймаа-
най тэмдэг.

ЛОГИКА – ушар шалтагаанай
ухаан; юумэнэй зүй, дотоодо
удха, удхын зохилдол, зүйень
бодомжолго.

ЛОГОВО – эшээн, үүр, хэбтэшэ.
ЛОКАЛЬНЫЙ – нютагай ша-
нартай.

ЛОМБАРД – барисаагаар зээ-
лилдэг газар, ломбард.

ЛОМОТЬ – зүһэм, хэршэмэг;
отрезанный л. – амяараа боло-
һон, бээе дааһан хүн.

ЛОТ – далайн гүнзэгийн хэм-
жүүр; худалдаанай эдэй бүлэг;
аукциондо худалдалгын хэсэг.

ЛОТЕРЕЯ – билет һугалалгын
хонжоон.

ЛОТОС – бадма лёнхобо.

ЛОЦМАН – лоцман, уһанай
онгосын зам хүтэлэгшэ.

ЛОШАК – адууһан элжэгэн хо-
ёрһоо гараһан амитан.

ЛОЯЛЬНОСТЬ – хуули сахил-
га, засагта тэсэбэритэй аяг зан.

ЛУЖЕНИЕ – туулга гүйлгэхэ.

ЛУЩЕНИЕ – хальһа арилгаха,
газарай хүрьһэ хубхылгэн зүһэлгэ.

ЛЫГОТА – хүнгэлэлтэ // *прил.*
льготный – хүнгэлэлтэтэй.

ЛЫКО – дурһан; дорһон, долон;
лапти – дурһан шархи, шаахай.

М

МАВЗОЛЕЙ – бунхан, шарил
хадагалһан хүшөө.

МАГИЯ – эльбэ, эди шэди; гай-
хамшаг, нюуса хүсөөр оршон ху-
билгаха гэһэн этигэлэй зан үйлэ,

ёһолол; **белая м.** – тэнгэрийн хү-
сэнтэй холбоотой эльбэ; **черная
м.** – ада шолмосой эльбэ жадха.

МАГНИТНЫЙ: м. запись –
оньһото мэдээсэл миндаһан дээ-

рэ буулгаха; **м. поле** – суранзан бүхэлүүр; **м. буря** – суранзанай халхин.

МАГОМЕТАНСТВО – лалын шажан.

МАДАМ – абгай (хадамтай, на-нажаал эхэнэртэ хандаха үгэ).

МАДЕМУАЗЕЛЬ – басаган (хадамгүй эхэнэртэ хандалга).

МАЖОРИТАРНЫЙ – олондо хабаатай; олоной дуугаар; **м. избирательная система** – олонхи дуу абаһан кандидадые хунгадаг гурим.

МАЙТРЕЯ – Майдар бурхан.

МАКАРОНИЧЕСКИЙ: м. поэзия – хэдэн хэлэ холиһон гү, али түрэл хэлэнэй үгэнүүдые хари хэлэнэй маягаар бэшэһэн шог шүлэг.

МАКЛЕР – наймаанай хоорондын (биржын) алба хаагша, зууршалагша, маклер.

МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЙ: м. анализ (макроэкономика) – экономикые бүхэлдэнь, мүн хубяарнь шэнжэлдэг эрдэм; **м. политика** – зоной хэрэглэмжэдэ ба мүнгэ номлолодо нүлөө үзүүлһэн экономическа эдэбхи үүдхэлгэ.

МАЛЫЙ: м. предприятие – бага (үсөөн зоной хүдэлдэг) үйлэдбэри; **м. бизнес** – бага хэмжээнэй олзын хэрэг эрхилэлгэ.

МАНДАТ – эрхэ түлөөлгэ, захя, даабари, үүргэ; эрхэ түлөөлгэ гэршэлһэн саархан.

МАНЁВР – сэрэгэй хуурияа хэлгэлгэ; аргатай ябуулга, үйлэ; **манёвры** – сэрэгэй хорилго; локомотивай станци дээрэ

ябалга, вагонуудые бүри-дүүлгэ.

МАНИЛОВЩИНА – хооһон бодол, бүтэшгүй мүрөөдэл.

МАНИПУЛЯТОР – гартаа эди шэдитэй циркын артист; мэхэ гохо гаргадаг хүн; нарин ажал бүтээдэг оньһон.

МАНИФЕСТ – дээдэ засагай арадтаа хандаһан бэшэмэл хандалга; уряа, тунхаглал, манифест.

МАНИЯ – хии хүрэхэ; ямар нэгэ бодолдо үлэмжэ абталга; **м. величия** – бээе үлүү сэгнэлгэ, дээрэе ахагүйгөөр аашалалга, бээе дээгүүр абхуулалга.

МАНИХЕЙСТВО – юртэмсэдэ һайн муу адли хубитай, хүн хадаа балар харанхын (тамын) бүтээл гэжэ номнодог эртын Персиин хургаал.

МАНКУРТ – гарбал түүхээе алдаһан, арадтаяа холбоогоо алдан мунхарһан хүн, хүн түрэлөө алдагша.

МАНТИЯ – нэмэргэ; газар дэлхэйн бүхэлүүр.

МАНТРА – маани, үдэрэй уншалга, бурханай дуудалга.

МАНУАЛЬНЫЙ – гарай; **м. терапия** – гарай хүсөөр эмнэлгэ.

МАНУСКРИПТ – урданай гар бэшэг.

МАНУФАКТУРА – гар үйлэдбэри, бүд нэхэлгын үйлэдбэри; **тонкосуконная м.** – нарин сэмбын үйлэдбэри.

МАНЬЧЖУРСКИЙ – манжа.

МАРАЗМ – зүнэглэл; үмхирэл.

МАРАЛ – буга һогоон.

МАРГАРИТКА – мэхэбшэ эмхи, мүнгэн һангай дэлгүүртэ хулгай хэхэ зорилготой бүлгэм; һаармаг хүн.

МАРГИНАЛ – заншалаа алдаһан, гарбалаа мартаһан хүн, урданайнгаа заншал алдаад, шэнэ байдалда дадаагүй хүн.

МАРИНА – далайн зураг.

МАРИОНЕТКА – оньһото хүүхэлдэй; бусадгай гар хүл бологшо, бусадгай зарса бологшо.

МАРИОНЕТОЧНЫЙ – оньһото хүүхэлдэйн; дахуул, бэээ мэдэхгүй, тухираанай, гудагар.

МАРКА – марка (хэлхээ холбооной), тэмдэг, тамга, сорт, шаһар, мүнгэнэй тэмдэг; *немецкая м.* – немец мүнгэн; нэрэ соло; *не теряй м.* – нэрэ солоёо алдахагүй.

МАРКЕТИНГ – дэлгүүрэй (худалдаанай) ажал ябуулга, үйлэдбэри хүтэлхэ арга; худалдан абагшын эрилтэ шудалха, эд бараа зарлан худалдалгын эмхидхэл.

МАРКИРОВКА – тэмдэг даралга, тамгалалга.

МАРШ – алхалалга, дабшалга, аян; жагсаалай хүгжэм, солгёо аялга; “*Турецкий м.*” – “Түүрэг марш”.

МАРШРУТ – шэглэл, зам, заагдаһан харгы.

МАСЛЕНИЦА (*масленая, масленичная неделя*) – масагай урдахи сагаан эдээнэй үдэрнүүд; үбэлье үдэшэлгын һайндэр.

МАССИВ – зэргэлээ хаданууд; нэлэнхы ой (тала, уһан), зоной һуудаг олон гэрнүүд.

МАССОВКА – хубисхалшадай суглаан; олон зоной үзэгдэл (кинодо, театрга).

МАССОВЫЙ – олоной хабаадалгатай; олоор гаргаһан; үргэн хэрэглэмжын, олондо зорюулагдаһан; *м. мероприятие* – олон зоной хабаадалгатай үйлэ хэмжээн; *м. культура* – мэхэбшэ зугаа; хара хүсэ, хүсэрхэл, хурисал үлэмжэ гоёшоон үзэбэри зүйл.

МАСТЬ – зүһэн, үнгэ.

МАСШТАБ – хуряангы хэмжээн (масштаб карты 1:1000 – картын хуряангы хэмжээн мянганай нэгэ); далайса, хэмжээн.

МАТ – шатар нааданда шүүгдэхэ, ноёноо алдаха; дэбдихэр; ялагар бэшэ нюруу, бэржэгэр;

♦ *благим матом (кричать, вопить)* – бүхы шадалаараа (хашхарха); бэлин шэбшэг.

МАТЕРИАЛ – хэрэглэгдэхэ зүйл, (түүхэй) эд; оёдоллой бүд; үндэһэн болохо эхэ зүйл, мэдээн; *м. для биографии писателя* – зохёолшын намтарай мэдээн; *газетный м.* – газетын мэдээсэл.

МАТЕРИЯ – бодос бодото зүйл тэмдэглэһэн гүн ухаанай ойлгосо; бүд.

МАТЕРИАЛЬНЫЙ – эд хэрэгсэлэй, хэрэглэхэ зүйлэй; бодото зүйлэй, гартаа бариха юумэнэй; амидаралай хэмжээндэ, олзо оршодо, салинда хабаатай; *м. стимулирование* – мүнгөөр урмашуулха; *м. часть* – техникын хэрэгсэл, түхээрэлгэ; *м. ценности* – сэнтэй зүйл, эд баялиг.

МАТЕРИК – замби.

МАТЕРИНСТВО – эхэ болохо, үхибүү түрэхэ; эхын мэдэрэл, эхын сэдхэл.

МАТИЦА – хүндэлэбшэ, нюрган, матка.

МАФИЯ – алууршад, гэмтэдэй үгэсэлгэ, этэгээд эмхи; хослонон бүлэг.

МАХАТМА (санскр. mahatma), – гэгээн сэдхэл, үндэр оюун; мүнөө сагай Энэдхэгтэ онсо хүндэтэй зондо хандалга, дурдалга (Махатма Ганди).

МАХАЯНА – Ехэ Хүлгэн, Ехэ хүрдэ; хүн бүхэн бодисада болохо аргатай гэжэ номнодог буддын шажанай шэглэл.

МАЦА – еврейнүүдэй дабхагүй хуураһан талхан.

МЕДИТАЦИЯ – бисалгал.

МЕЖА – мужаа, газарай хилэ.

МЕЖЕВАНИЕ – мужаа табилга (таталга).

МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫЙ – гүрэнүүд хоорондын; **международный** – олон уласай, уласхоорондын; **м. право** – уласхоорондын хуули ёһо; **межконтинентальная баллистическая ракета** – 10 мянган модонһоо холо пнидэдэг пуужан (ракетэ); **межконфессиональный** – хэдэн шажанда хабаатай; **межмуниципальный** – муниципальна хэдэн байгууламжада хабаатай; **межнациональный** – яһатан хоорондын; **межобластной** – можонууд хоорондын.

МЕКТЕБЕ – лалын шажанай эхин хургуули.

МЕЛАНИСТ, МЕЛАНИЗМ – соо хара мал.

МЕЛИОРАЦИЯ – газар уһажуулан гү, али хатаан үрэжэлыень һайжаруулга, мелиораци.

МЕЛИОРАТИВНЫЙ – мелиорациин аргаар, мелиорацида хабаатай, уһажуулгын (али намаг хатаалгын).

МЕЛОМАН – хүгжэм дуунда аргагүй шуналтай хүн.

МЕМОРАНДУМ – гадаадын харилсаанай тайлбари бэшэг; албанай саарһан, справка.

МЕМОРИАЛ – дурасхаалта тэмдэглэл, үдэрэй дэбтэр; дурасхаалда зориулагдаһан мүрысөөн; дурасхаалай хүшөө; “М.” – уласхоорондын түүхын-гэгээрэлэй ба хүнэй эрхэ хамгаалгын ниитын эмхи.

МЕМОРИАЛЬНЫЙ: **м. доска** – дурасхаалай самбар; **м. ансамбль** – дурасхаалай хүшөө, барилга.

МЕМУАРЫ – дурсалга, намтарай тэмдэглэл, хабаадагшын хөөрөөн; баримтата-уран хайханай литературын һалбари.

МЕНЕДЖЕР – үйлэдбэриин хүтэлбэрилэгшэ, албан захирагша, хүлһэнэй дарга, мэргэжэлтэ эрхилэгшэ, менеджер; **м. по коммерческой деятельности** – наймаанай талаар харюусалгата; үнэтэ саарһа гаргаха талаар банкнуудай хэлсэндэ хабаадагша; дээдэ мэргэжэлтэй тамиршанай тренер ба эмхидхэгшэ.

МЕНЕДЖМЕНТ – дэлгүүрэй эрхэ байдалда үйлэдбэри хүтэлэлгын түхэл, үндэр ашаг үрэ туйлаха зорилготой ажал.

МЕНТАЛИТЕТ – хүнэй, арад үндэһэтэнэй сэдхэхэ маяг; ухаан бодолой, сэдхэлэй илгаа.
МЕНТАЛЬНЫЙ – ухаанда хабаатай.

МЕНЮ – байһан хоол, тэрэнэй бүридэл; эдээнэй тоолбори; оньһото мэдээсэлдэ нэрэ тоолбори.

МЕРА – хэмжүүр; хэмжээн, хизаар, хирэ, зэргэ, зах; **знать м.** – хирээ мэдэхэ; бэлүүлхэ арга хэмжээн; **м. предосторожности** – һэргымжэлхэ арга хэмжээнүүд; уйгааг зүйлнүүдэй ородой хуушан хэмжүүр.

МЕРКАНТИЛЬНОСТЬ, МЕРКАНТИЛИЗМ – хубиин ашаг үлүүдэ бодохо.

МЕССА – католик шажантанай уншалга; олон зоной дууладаг хүгжэм зохёол.

МЕССИАНИЗМ, МЕССИАНСТВО – шажанда хүн түрэлтэниие абарагша тухай нургаал.

МЕСТНИЧЕСТВО – нютагай тала үлүүдэ бодолго, нютагай тала харалга, ниитын, гүрэнэй аша талада хайхарамжагүй хандалга.

МЕСТНЫЙ: м. самоуправление – нютагай өөһэдын хүтэлбэри.

МЕСТОБЛЮСТИТЕЛЬ – дээдэ санаартанай уялга саг зуура дүүргэгшэ.

МЕСТОИМЕНИЕ – түлөөнэй нэрэ.

МЕСТОРОЖДЕНИЕ – ашагта малтамалай булаша, хэбтэшэ, газар.

МЕТАМОРФОЗА – түхэл нэлгэлгэ, хубилалта.

МЕТАФОРА – адлидхал, уран зэргэсүүлгэ, шэлжүүлэн хэлэлгэ.
МЕТЕМПСИХОЗ, МЕТАМПСИХОЗ – хүнэһэнэй бээлэл, хойто түрэлөө ололго тухай ойлгосо.

МЕТЕОРИТ – холир.

МЕТОД – онол арга.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ – арга шудалалай, шудалха онол аргын, онол арга тухай ухаанай.

МЕТОНИМИЯ – түлөөлэл (өөрсэ хэлэлгын түхэл), хэһэгээрнь жэшээлэн бүхэли тухай хэлэлгэ.

МЕТРОЛОГИЯ – хэмжэлгэ, хэб хэмжүүр тухай эрдэм.

МЕХАНИЗМ – оньһон; арга зэбсэг, гурум.

МЕЦЕНАТ – соёлой харгалзалагша; соёл урлалай, эрдэм ухаанай хүгжэлтэдэ туһалдаг хүн.

МИЛИТАРИЗМ – дай жүрөөдэлгэ, дайн сэрэгтэ бэлдэлгэ; **милитаризация** – дайнай үзэл бэлүүлгэ, дайша бодолтойгоор хүмүүжүүлгэ; ажахыда дайнай үсын хуули журам нэбтэрүүлгэ.

МИЛОСТЫНЯ – үгэлигэ; **просить м.** – гуйраншалга, юумэ эрилгэ; **милостынедатель** – үгэлигын эзэн.

МИНЕРАЛ – минерал, ашагта шулуунай зүйл.

МИНЕРАЛЬНЫЙ – минеральна; аршаанта; **м. удобрения** – минеральна үтэгжүүлгэнүүд; **м. вода** – аршаан; **м. источник** – аршаан булаг.

МИР – юртэмсэ, оршолон, дэлхэй, замбуулин, замби түби; юртэмсэдэхи, хүнүүд, аймаг; **м. животных** – амьтдай аймаг; эб эе, эб найрамдал, энхэ тайбан, амгалан байдал.

МИРОЗДАНИЕ – юртэмсэ, оршолон, юртэмсын байгуулга.

МОДА – шэнэ маяг, гоёлой шэнэ зүйл, хубсалха маяг; **высокая м.** – хоморой шухаг хубсахан.

МОДЕЛЬ – жэшээтэ хэб, түхэл хэлбэри; маяглахан түхээрэлгэ; бээ зуруулагша; зураг, бүдүүн түлэб; (также фотомодель) гоё басаган, хубсаха харуулдаг залуушуул.

МОДИФИКАЦИЯ – хубилал, өөршэлэл.

МОЗГОВОЙ: **м. атака** – шухала зорилго шууд шийдхэын тулада бүлэг мэргэжэлтэдэй хамтын хүсэлэл; **м. центр** – гол хүсэн, хүтэлбэрлхы ухаан; эмхиин (али ажалай) оюун ухаанай түб.

МОНАРХИЗМ – хаан засагай ёһо.

МОНАСТЫРЬ – хүмэ, хнид.

МОНАХ – һахил абагша, санаарта; **постричься в м.** – гэлэн болохо, һахил абаха (зүүхэ).

МОНАХИНЯ – хандамаа, гэлэнмаа.

МОНЕТАРИЗМ – мүнгэн, мүнгэнэй эрьсэ ажахыда гол шийдхэы үүргэтэй гэһэн үзэл.

МОНИТОРИНГ – саг үргэлжын хиналта, адаглалга; **экологический м.** – тойронхи оршон байгаалиин хиналта.

МОНОПОЛИЗМ, МОНОПОЛИЗАЦИЯ – гансаараа олзолго, эд худалдаха, хангаха онсо эрхэтэй (байлга); дэлгүүр эзэмдэлгэ.

МОНОТЕИЗМ – нэгэ бурхан тэнгэрийн үзэл, ганса бурханда этигэлгэ.

МОРАЛЬ – зоной бээ абажа ябаха ёһо журам, ниитын ханаа бодолой онсо түхэл, ниггэм зоной зан заншалда нүлөө; хургаал, номнол; үндэһэтэй тобшолол, баримтатай хэшээл.

МОРАЛЬНЫЙ: **м. вред (ущерб)** – хэрэг шүүлгэдэ мүнгөөр үнэлэгдэдэг бээын элүүрэй хохидол, сэдхэлэй зоболон; **м. износ основных фондов** – ажалай хэрэгсэл зэбсэгэй анханай сэн бууралга (ашаглахан, ашаглаагүй байһанһаа илгаагүй).

МОРАТОРИЙ – уялгын хойшолол, гүрэнэй үри хаалгын болзор хойшолуулга (жэшээнэ, дайнай дүүрэтэр).

МОТИВАЦИЯ – шалтагууд; шалтаг тайлбарилга, үндэһэлэл.

МУМИЁ – хадын дабирхай, гүгэл.

МУМИЯ – шарил.

МУТАНТ(Ы) – гажуу махабадтай амита(д).

МЯГКИЙ: **м. валюта** – һэлгэгдэдэггүй мүнгэн; **м. наркотики** – зөөлэн хара тамхин; гашиш, марихуана г.м. – бээдэ ехэ аюултай бэшэ, эмнэлгэдэ хэрэглэдэг, Европын зарим оронуудта зүбшөөлтэй наркотигууд.

Н

НАБЛЮДАТЕЛЬ – адаглагша нюур; **военный н. ООН** – ООН-ой (Нэгэдэмэл Нацинуудай Эмхиин) даабаряар дайлалдагшад ай эблэрэлгын эрхэ нүхэсэл хинаяша.

НАВРУЗ, НАУРУЗ – перс, түүрэг хэлэтэ арадуудай Шэнэ жэлэй баяр, хабарай үдэр хүниин тэнсэлгэнтэй тудадар хайндэр.

НАГОРНЫЙ: н. проповедь – Иесүүсэй (хада дээрэ хэлэхэн) номнол, христосой шажантанай эртын хургаал.

НАЕЗД – харгын осол, хүниие али автомашина мүргэхэ; *жарг.* заналга, хашан заналга.

НАЁМ: имуществовный н. – зөөри хүлөөр абалга.

НАЁМНИК – хүлхэнэй сэрэгшэ.

НАЁМНЫЙ – хүлхэнэй; **н. труд** – хүлхэнэй ажал.

НАКАЗ – захил, даабари; **н. избирателей** – хунгагшад ай эрилтэ.

НАКЛАДНАЯ – зууршалхан саархан, ашаа тушаан абалгын ба эльгээлгын гэршэлэл, үнэмшэлгэ.

НАКЛАДНОЙ: н. расходы – нэмэлтэ гарша.

НАЛИЧНОСТЬ – бии байгаа; гар дээрэхи (кассада байхан) мүнгэн.

НАЛОГ – албан татабари, налог; **подоходный н.** – ашаг олзын татабари; **н. на прибыль** – нэмэлтэ олзын налог; **н. с продаж** – худалдалгын налог.

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ – налог ашалга, татабари томилолго.

НАЛОГОПЛАТЕЛЬЩИК – налог түлэгшэ, татабари түлэгшэ.

НАМАЗ – лалын шажантанай үдэрэй таба дахин уншадар мэгзэм.

НАМЕРЕНИЕ: протокол о н. – урид хэлсэлгэ, хожомынь тодорхойлогдохо хэлсэнэй баримта бэшэг.

НАРЕЧИЕ – нюотаг хэлэн.

НАРКОБИЗНЕС – хара тамхи бэлэдхэн худалдаха хуули бусын хэрэг; **наркдилеры** – хара тамхи тараадар зон.

НАРКОЗ – үбшэ намдуулха бодосоор мэдээ алдуулга, унтуулга.

НАРКОМАН – хара тамхинша, наркотик эдигшэ.

НАРКОМАНИЯ – хара тамхинай нүлөөгэй үбшэн.

НАРКОМАФИЯ – хара тамхинша олзо хаадар этэгээд эмхи.

НАРОД – арад, гүрэнэй эрхэтэн, улад зон; ажалшад; угсаатан; бүлэг зон.

НАРОДНОСТЬ – арад үндэхэтэн, яхатан; нэгэ яханай зон; арадгаяа, түүхэ соёлтойнь холбоотой (байлга).

НАРУШЕНИЕ – хазагайруулга, эбдэлгэ.

НАСЛЕДИЕ – угай баялиг, уута баялиг; урдын сагһаа дамжахан зан заншал, соёл түүхын үйлэ.

НАСЛЕДНИК – уг залгамжалан зөөри абагша; ажал ябуулга үргэлжэлүүлэгшэ.

НАСЛЕДОВАНИЕ – уг залгамжалга; *наһа* барагшын зөөрин уг залгамжалагшада оролго; **право н.** – уг залгамжалгын эрхэ (хууляар гү, али гэрээд үгөөр).

НАСЛЕДСТВЕННОСТЬ – уг удамарай шэнжэ; *дурная н.* – муу уг.

НАСТАВЛЕНИЕ – хургаал заабари; заабари, хүтэлбэри.

НАСТОЯТЕЛЬ – шэрээтэ, хиид хүмын ахалагша лама; игумен (ородой шажанда).

НАТАЛЬНЫЙ – түрэлгэтэй холбоотой; жэнхэни, түрэхын.

НАТУРАЛИЗАЦИЯ – ондоо гүрэнэй эрхэтэн, харьяата бололго.

НАТУРАЛЬНЫЙ: *н.* **налог** – эдэй татабари; *н.* **хозяйство** – худалдаанда бэшэ, хубидаа хэрэглэлэй ажахы, үрэ бүтээл.

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ – эрдэм-шэнжэлэлгын.

НАУЧНО-ПОПУЛЯРНЫЙ: *н.-п.* **литература** – эрдэм ухаанай туйлалта дэлгэрүүлхэн номууд.

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ – эрдэм техникын.

НАЦИОНАЛИЗАЦИЯ – гүрэнэй мэдэлдэ абалга.

НАЦИОНАЛИЗМ – өөрын яһатаниис үлүү үмөөрдөг үзэл.

НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНЫЙ – үндэнэ яһатанай-сүлөөрэлгын.

НАЦИОНАЛЬНОСТЬ – угсаатаи, яһатан; яһатанай илгаа.

НАЦИОНАЛЬНЫЙ: *н.* **самобытность** – яһатанай, угсаатанай онсо илгаа; *н.* **самосознание** – яһатанай үзэл бодол; *н.* **идея** – бэсэ даанги байдалда, үндэн соёлоо хэргээн хүгжөөлгэдэ

эрмэлзэл; *н.* **богатство** – ороной ажахын жасын хамтын сэн; *н.* **фронт** – угсаатанай сүлөөрэлгын тэмсэл толгойлдог зэбсэгтэ эмхи; *н.* **меньшинства** – гүрэнэй бүридэлдэ үсөөн тоото арадууд.

НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЙ: *н.-к.* **центр** – арад угсаатанай соёлой түб.

НАЦИЯ – үндэнэ яһатан, угсаатан; орон, гүрэн.

НАЧЁТ – бусаагдаха ёһотой баталагдаагүй гарза.

НАЧЁТНИЧЕСТВО – ойлгоогүй аад, арсалтагүй зүйл болгон этигэхэ.

НАЧИСЛЕНИЕ – нэмэжэ тоололго, нэмэн түлэлгэ; тоолоһон мүнгэн.

НЕАНГАЖИРОВАННЫЙ – засагай захилаар, нүлөөгөөр бэшэ хэнэн, бэшэнэн; *н.* **искусство** – засагай дэмжэдэггүй соёл урлалай урасхал.

НЕВМЕНЯЕМОСТЬ – ухаанай муудалга, тархиин үбшэнэй хойшолонд тоосохо шадалгүй бололго.

НЕВМЕШАТЕЛЬСТВО – (уласхоорондын эрхын гол заршамуудай нэгэн болохо) хамааралсалгаһаа арсалга.

НЕГУМАННЫЙ: *н.* **оружие** (Нэгэдэмэл Нацинуудай Эмхиин тодорхойлолтоор) – ябаган сэрэг хюдаха минэ.

НЕДВИЖИМОСТЬ – хүдэлхэгүй зөөри.

НЕДЕЙСТВИТЕЛЬНЫЙ – үнэнтэ бэшэ, бодото бэшэ.

НЕДЕЕСПОСОБНЫЙ – хэрэг ябадалайнгаа түлөө харюусажа шадахагүй.

НЕДОСТОВЕРНЫЙ – үнэн бэшэ.

НЕДРА – газарай гүн соохи (баялиг, малтамал).

НЕЙТРАЛИТЕТ – арсалдаанда хабаадалсахагүй; зэбсэгтэ зүришэл тэмсэлдэ, сэрэгэй-политическэ холбоондо хабаадахагүй гэнэн гүрэнэй бодолго.

НЕКОНДИЦИЯ – хэм эрилтэдэ хүрэхэгүй, шанар муутай.

НЕКОРЕННОЙ: н. население – узуур угсаатанда хабаагүй улад.

НЕКРОЛОГ – гашуудалай үгэ.

НЕЛИКВИДЫ – үлүү, хэрэггүй эд хэрэгсэл.

НЕОТЪЕМЛЕМЫЙ – таһаршагүй.

НАРУШЕНИЕ – эбдэлгэ, хазагайруулга; **н. закона** – хуули эбдэлгэ; **н. инструкции** – эрилтэ хазагайруулга.

НЕПРЕХОДЯЩИЙ: н. значение – мүхэшэгүй удха шанар.

НЕПРИКОСНОВЕННЫЙ – ойронь хүртэшэгүй, халдашагүй

// *суиц. неприкосновенность* – дархан байдал; **н. личности** – хүн хубидаа ойроо хүртэшэгүй эрхэ.

НЕПРИСОЕДИНЕНИЕ – сэрэгэй бүлэглэлдэ хамааралсаагүй байдал.

НОРМА – хуулита тогтоол, уялгата гурим; дүрим, жэшээ; тогтомол хэм, дунда зэргэ, жэшээтэ хэнэг; **н. закона** – хуулийн эрилтэ; **н. выработки** – ажалай бүтээсын хэмжээн.

НОРМАЛИЗАЦИЯ – гуримшуулга, тогтомол хэмдэ оруулалга.

НОРМАТИВНЫЙ – гуримшуулһан.

НОМЕР – дугаар.

ПРАВСТВЕННОСТЬ – сэдхэлэй шанар, ёһо журамай эрилтэ; сэхэ сэбэр зан.

ПРАВСТВЕННЫЙ – ёһо журамай, хургаалай, зан сэдхэлэй; гурим алдадаггүй, сэдхэлэй үндэр сахилгатай; **н. возрождение** – сэдхэл хэргээлгэ.

О

ОБВИНИТЕЛЬНЫЙ – гэмнэлгын.

ОБЖАЛОВАНИЕ – буруушаалга, гомдол барилга.

ОБЛАСТЬ – область, можо.

ОБНАРОДОВАНИЕ – тунхаглал.

ОБОРОНА – добтолгоһоо хамгаалга; хамгаалгын дайшалхы үйлэ; дайсанда харюугай сохилто хэхэ арга зэбсэг; бэхижүүлгэ; **Министерство о.** – Сэрэгэй министерство; **гражданская о.** – сэрэгэй бэшэ зоние хамгаалга.

ОБОРУДОВАНИЕ – түхээрэлгэ, тоног түхээрэлгэ.

ОБРАЗ – *филос.* бэтэ юумэнэй хүнэй ухаанда харагдаха түхэл; (облик) түхэл, дүрсэ; **светлый о. матери** – эхын арюун дүрэ; *иск.* уран найханай түхэл; ниитэ шанар, хэб шэнжэ, дүрэ, арга; **о. жизни** – ажаһуудалай гурим, байдалай ёһо; бурханай хүрэг, зураг.

ОБРАЗЕЦ – жэшээтэ хэнэг.

ОБРАЗНЫЙ – уран хурса.

ОБРАЗОВАНИЕ – юумэнэй бии бололго, бүрилдэн түрэлгэ; эрдэм мэдээсэ абалга, хуралга, гэгээрэл; болбосорол, хуралсал.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ – хуралсалай; эрдэм хуралсалда нүлөөлхэн; **о. стандарты** – эрдэм хуралсалай хэб гурим, тогтомог эрилтэ.

ОБРЯД – ёһолол, гурим; **религиозный о.** – шажан шүтэлгын ёһолол.

ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ – юрэнхы эрдэмэй, юрэнхы шатын эрдэм хуралсалай.

ОБЩЕСТВЕННЫЙ – олонийтын; **о. мнение** – олонийтын ханал; нийтын, хамгыш; **о. имущество** – хамтын зөөри, зөөри хогшол.

ОБЩЕСТВО – нийгэм; олон зон; бүлгэм, хамтарал.

ОБЩИЙ – нийтын, хамагай, бүгэдэнэй; нэгэ, адлирхуу; бүхы; юрэнхы; гол шухала.

ОБЩИНА – нэгэдэл, бүлгэм.

ОБЩНОСТЬ – юрэнхы шанар, адлидхаан шэнжэ; зоной нийлэл.

ОБЪЕДИНЕНИЕ – нэгэдэлгэ, хамтаралга; нэгэдэл, хамтарал.

ОБЪЕДИНЁННЫЙ – нэгэдэмэл, нэгэдхэмэл, нэгэдэхэн.

ОБЪЕКТ – үйлын дайраха юумэн; анхарал татаха зүйл; барилгын газар, үйлэдбэри.

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ – уялгата, заабол байха ёһотой.

ОДНОМАНДАТНЫЙ: о. избирательный округ – нэгэ хууритай хунгуулиин округ.

ОКРУГ – тойрог, округ.

ОЛИГАРХИЯ – үсөөнэй засаг, мэхэ гохоор баяжагшад.

ОПЕКА – харгалзал.

ОПЕРАТИВНЫЙ – шууд түргэн; **о. память** – *информ.* мэдээ хадагалха боломжо; **о. руководство** – шууд хүтэлбэри.

ОПЕРАЦИЯ – операци, отолжо аргалалга; **легко переносить о.** – операцида ядахагүй; **технологическая о.** – нэгэ газарта хэгдэдэг ажал (үйлын хуби); **наступательная о.** – сэргэй добтолго; **банковская о.** – банкын үйлэ бүтээлгэ, данса хүдэлгэхэ.

ОПИЙ, ОПИУМ – хара тамхин, манаруулдаг бодос; үбшэн замхааха бодос.

ОПЛАТА – түлбэри, түлөөхэн.

ОППОЗИЦИОННЫЙ – эсэргүү талын, эгсэ ондоо бодол баримталагша.

ОППОНЕНТ – (ном хаялсаанда) эсэргүү бодолтон.

ОППОРТУНИЗМ – бүрэнхы үзэл; дайсантай үгэсэлгэ.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ – тодорхойлолто, тайлбари; гол бэшэ асуудалаар сүүдэй тогтоол, шийдхэбэри; **частное о.** – гэмтэ ябадалай ушар шалтагаанда тушаалта нюурнуудай анхарал хандуулга.

ОПРЕСНОКИ – эһээлтэгүй талхан.

ОПРОС – ханамжа хуралга.

ОПТ, ОПТОМ – бөөнөөр, олон хэһэгээр (наймаада).

ОПТИМИЗАЦИЯ – эгээн тааруу хайн болголго, гуримшуулга.

ОПТИМИЗМ – урматай, согтой этигэл; хайн талыень анхаралга.

ОПУС – хүгжэмэй бүтээл; *ирон.* зохёол.

ОРБИТА – одо мүшэнэй зам;
о. влияния – нүлөөлхэ хүрээ.
ОРГАН – бэсын эрхэтэн; арга зэбсэг; эмхи зургаан; **о. власти** – засагай зургаан.
ОРГАНИЗАЦИЯ – эмхи.
ОРГТЕХНИКА – ажалай оньһон хэрэгсэл, саарһа гуурһан.
ОРЕОЛ – бурханай зурагта: гэгээн туяа; гэрэлтэ хүрээ, нэрэ хүндэ.
ОРИГИНАЛ – эхэ зохёол, жэнхэни бэшэгын; хэблэлдэ: гар бэшэг, анха түрүүшын хэсэг; онсо шэнжэтэй; хүнһөөл һаа ондоо; эрьюу гэхээр.
ОРИГИНАЛ-МАКЕТ – номой хэб, хэблэлдэ бэлдэһэн жэшээтэ хэһэг.
ОРИЕНТАЛИСТИКА – Дурнын шудалал, Зүүн зүгыг шэнжэлэлгэ.
ОРФОГРАФИЯ – бэшэгэй дүрим, зүбөөр бэшэлгэ.
ОРФОЭПИЯ – үгүүлбэрийн дүрим.
ОСВЯЩЕНИЕ – арюудхалга, арамнайлга.
ОСВАИВАТЬ – шудалха; ашаглан эзэмшэхэ, эзэлхэ.
ОСЕНИНЫ – үрэ жэмэс суглуулгын намарай һайндэр.
ОСТАТОЧНЫЙ: о. принцип – хамагай һүүлдэ хангадаг заршам; үлэһэн мүнгэ һомололго.
ОСТЕОХОНДРОЗ – мэнгээрһэн яһажал, нюрганай үбшэн.
ОТВЕТЧИК – сүүдээр харюусагша.
ОТВОД – олгохо, ашаглалда үгэхэ; сүүдэй хэрэг шүүлгэдэ

хабаадуулхагүй тухай мэдүүлгэ.
ОТЗЫВ – сэгнэлтэ, үнэлэлтэ, һанал; нюуса үгэдэ харюу; түлөөлэлгэтэ зургаанһаа дуудалга.
ОТКРЕПИТЬ – (уялааень) тайлаха, мулталха; бүридхэлһөө гаргаха.
ОТКРЕПИТЕЛЬНЫЙ: о. удостоверение – бүридхэлһөө гаргаһан үнэмшэлгэ.
ОТМЫВАНИЕ: о. денег – хуули бусаар олоһон мүнгэ банкаар дамжуулан абалга.
ОТПЕВАНИЕ – һаһа барагшын хойтын уншалга (сээрхэбтэ).
ОТПРАВЛЕНИЕ – (почтоор) эльгэхэ; ябуулга, ябаха тухай зонхилхо; **о. религиозного обряда** – шажан мүргэлэй ёһолол бүтээхэ; **о. естественных надобностей** – мори хараха, бэээ заһаха, суухаа хүнгэлхэ; **о. правосудия** – хэрэг шүүлгэ бээлүүлхэ.
ОТРАСЛЬ – һалбари.
ОТСТАВКА – сэрэгэй албанһаа гаралга; тушаалһаа буулга.
ОТЧЁТНОСТЬ – тоосохо уялга; тоосохо гурим, тоосохо эрилтэ.
ОТЧУЖДЕНИЕ – һанда абалга; илган хаһалга.
ОФИС, ОФФИС – албанай газар.
ОФИЦИАЛЬНЫЙ – хуулига, хуули засагай, албан ёһоной.
ОХОТА: о. за ведьмами – буса үзэлтэниие хашалга.

П

ПАБЛИСИТИ – үргэн олондо алдаршаха; олондо мэдээж болохо; наймаа гүйлгэхэ зар; наймаа ехээр урмашуулха.

ПАГОДА – буддын шажанай хүмэ.

ПАЕВОЙ: п. фонд – хамжаанай гэшүүдэй мүнгэн жаса; п. взнос – жасада оруулхан мүнгэнэй хуби.

ПАКТ – уласхоорондын хэлсээн.

ПАЛАТА – танхим; газар (албан газарай нэрэ); **торговая п.** – худалдаанай танхим; ордон; таһаг, үргөө.

ПАЛАЧ – зандалша(н); алууршан.

ПАЛОМНИЧЕСТВО – мүргэлөөр ябалга; п. в Тибет – Баруун Жуу мүргэлөөр ябалга; олоороо субалган.

ПАЛЬМА – дэлхэтэ модон.

ПАМЯТНИК – дурасхаалай хүшөө; хүшөө; п. Н. В. Гоголю – Н.В.Гоголиин дурасхаалай хүшөө; **надмогильный п.** – шарил дээрэхи хүшөө.

ПАМЯТЬ – ой, ухаан, ханаан, ухаанай хадагаламжа; **выучить на п.** – сээжэлдэхэ; дурасхал; **вечная п.** – мүнхэ дурасхал; мэдээн, ухаан; **лежать без п.** – мэдээгүй хэбтэхэ; **любить без п.** – ухаагаа алдатараа дурлаха.

ПАНДИТ – бандида *санскр.* пандита; Энэдхэгтэ шажанай эрдэмэй зэргэ.

ПАНЕГИРИК – магтаал; хэтэрүү магталга.

ПАНИХИДА – хойтын буян үйлэдэлгэ, хойтын уншалга;

гражданская п. – хахасахын ёһо бүтээлгэ.

ПАНОРАМА – түһөө үзэмжэ; п. города – хотын түһөө үзэмжэ; тойруулхан зураг, хүрэг, үргэн дэлгэсэ; үхэр буугай дурам.

ПАНТЕИЗМ – байгаалида шүтэхэ (бурхантай адлидхаха) үзэл.

ПАНТЕОН – шарилай байшан; хүмэ.

ПАПА – католик шажанай толгойлогшо.

ПАПИРУС – халуун ороной ожорhon; (Эртын Египедтэ) бэшэдэг зүйл, папирус.

ПАПОРОТНИК – тангалай үбһэн.

ПАРАГРАФ – зүйл.

ПАРАДИГМА – үгын хубилалтын хүсэнэгтэ армаг; **смена образовательной п.** – хуралсалай хэлбэрийн хубилалта.

ПАРАДОКС – ойндо орошогүй ханал; гажа буруу; тусгаар зүйл.

ПАЗАЗИТ – биол. шэмэгшэ, шүүһынь хорогшо; хубалза; бусадай туһаар амидарагша, мүлжэгшэ.

ПАРАЛИЧ – саа үбшэн, гариг үбшэн.

ПАРАМЕТР – хэмжээн, гол шэнжэ зааһан хэмжээн.

ПАРАОЛИМПИЙСКИЙ: п. игры – эрэмдэгтэй зоной Олимпийн наадан.

ПАРАПСИХОЛОГИЯ – юрэ бусын, гайхалта үйлэ үзэгдэл, хүнэй арга боломжо шэнжэлэлгын халбари.

ПАРАФРАЗ(А) – өөрийн үгээр дамжуулга, удхынь хөөрэлгэ; аялга дабтан дэлгэрүүлгэ (нэгэ гү, али хэдэн аялгаар хүгжэмдэлгэ).

ПАРИТЕТ – тэнсүү байдал; адляар түлөөлэлгын заршам.

ПАРОДИЯ – шог дууряалга, нажаахан шоглол; бүдүүлгээр дууряаха, түхэлгүй болгохо, муу жэшээ.

ПАРТНЁР – суг хабаадагша; хани.

ПАСХА – Иесүүсэй амидыралгын дурасхалай найндэр; иудайс шажанда: Египеднээ гаралгада зорюулагдахан хабарай найндэр (песах); найндэрэй амтан эдишэ.

ПАТЕНТ – патент, авторын гэршэ; эрхэ олгоһон саарһан.

ПАТРИАРХ – дээдэ санаартын зэргэ; ахамад түрүү, аха заха, угай ахалагша.

ПАТРИОТИЗМ – Эсэгэ орондоо үнэн сэхэ үзэл, эхэ ороншо сэдхэл.

ПАТРОНАЖ – медицинын харгалзал // *прил. патронажный*: **п. семья** – үншэдые хүмүүжүүлдэг гэр бүлэ.

ПАЦИФИЗМ – дай буруушаалга.

ПЕДАГОГИКА – багшын эрдэм, хурган хүмүүжүүлгын ухаан // *прил. педагогический* – багшын.

ПЕДИАТРИЯ – хүүгэдэй махабад, үбшэн шудалдаг эрдэм; хүүгэдые эмнэлгэ, эмнэлгын халбари.

ПЕН-КЛУБ – уран зохёолшодой уласхоорондын холбоон.

ПЕНИТЕНЦИАРНЫЙ – түрмын, заһаруулгын журамта-ажалаар хүмүүжэлэй эмхи зургаанда хабаатай, тиймэ газарта хэһээлтэтэй холбоотой.

ПЕНЯ – пени, яла, үдэр бүрийн түрсэтэй түлбэри.

ПЕРВОБЫТНЫЙ – балар эртын; зэрлиг, мунхаг, болбосорол дутуу.

ПЕРЕКАЧИВАТЬ: п. валюту – хуули бусаар мүнгэ дамжуулха; **перекачка умов** – ухаатаниие урьхадан абаашаха.

ПЕРЕЛИВ: п. капитала – нэгэ халбаринаа нүгөөдэдэ хүрэнгэ шэлжүүлхэ.

ПЕРЕСЕЛЕНИЕ – нүүдэл, нютаг урилалга; **п. души** – хойто түрлөө олохо, хүнзһөө урилха.

ПЕРЕРАБОТКА – болбосо-руулга; заһалга.

ПЕРЕСТРОЙКА – шэнэдхэн байгуулга, хубилган шэнэдхэлгэ, зохёолго.

ПЕРЕЧЕНЬ – нэрэ тоолбори.

ПЕРИНАТАЛЬНЫЙ нарайлалгада хабаатай, эхэнэрэй түрэхэдэ туһалалгын; **п. период** – умай соо ба түрэхөөр долоон хоногой туршада нялхын хүгжэл.

ПЕРСОНАЛ – предпрятинн, эмхи зургаанай ажалшад; тус мэргэжэлэй зон.

ПЕРСОНАЛЬНЫЙ – тус нюурай, хубиин.

ПЕЧАТНЫЙ – хэблэлэй; хэблэгдэһэн, толилогдоһон; **п. площадь** – толилоглын талмай.

ПИАР – *англ. public relation* хэблэлэй түлөөлэгшэдтэй харилсагша, хэблэлэй албан; **черный п.** – һунгуулиин хуули буса гурим.

ПИКЕТ – харуул; буруушаагшдаг үзлэг.

ПИЛИГРИМ – мүргэлшэн, мүргэлөөр явахан аяншан.

ПЛАГИАТ – хүнэй бодол, зохёол нюусаар ашаглалга, хулгайлга; худал автор.

ПЛАНОВЫЙ – түсэбтэ, түсэбэй.

ПЛАТЁЖНЫЙ – түлбэридэ хабаатай; **п. карточка международного образца** – уласхоорондын түхэлэй түлбэрийн хабтан (Америкэн Экспресс, Виза, Еврокард, Мастеркард г.м.).

ПЛАЩАНИЦА – Иесүүсэй хүрэгтэй хушалта (сээрхэбтэ Пасхын ёһололдо хэрэглэдэг).

ПЛЕБИСЦИТ – олоной зүбшэлгэ, ханал хурялгын түрэл.

ПЛЕМЯ – угсаатан, яһатан, обогтон, аймаг зон; үеынхин.

ПЛЮРАЛИЗМ – элдэб үзэлтэнэй зэргэ байлга ба харилсалга, олон ханал зүбшөөлгэ.

ПОВЕСТКА – албан ёһоной урилга бэшэг, дуудалга; (суглаанда) хэлсэгдэхэ зүйл.

ПОДАКЦИЗНЫЙ – акциз тохогодог.

ПОДАЯНИЕ – бадар.

ПОДВЕДОМСТВЕННЫЙ – харьяата, мэдэлэй.

ПОДЗАКОННЫЙ – хуулида үндэхэлхэн, хуулигай зохилдоһон.

ПОДКУП – эдилгэ, эдилгээр гартаа абалга.

ПОДЛИННИК – эхэ бэшэг, жэнхэни бэшэг, эхэ зохёол; анха түрүүшын хэсэг.

ПОДОПЕЧНЫЙ – харгалзалгада байхан, оролдууһанай.

ПОДПИСКА – уридшалан түлэлгэ; акци, облигаци худалдан абалга; албан ёһоной бэшэхэн уялга; **п. о явке** – тогтоогдоһон сагта ерэхэ тухай гэмнүүлэгшын уялга.

ПОДПИСНОЙ: **п. лист** – гартабилгатай саархан; **п. издание** – урид түлэжэ абадаг ном (хэблэл).

ПОДРЯД – хэлсээн; **коллективный п.** – хамтын хэлсээн (ажал хэхэ тухай уялга).

ПОДРЯДНЫЙ: **п. способ строительства** – хэлсээнэй үндэхөөр барилга хэхэ (барилгын эмхидхэлэй гол хэлбэри).

ПОДСОБНЫЙ – туһалха үүргэтэй, хамһуурин; **п. помещение** – гэр байрын хуби (кладовой, балкон гэхэ мэтэ); **личное п. хозяйство** – үмсын хамһуурин ажахы, гэрэй ажахы эрхилхэ газар.

ПОДСУДИМЫЙ – сүүдээр гэмнүүлэгшэ.

ПОДТЕКСТ – далда удха, саагуур удха.

ПОЖЕРТВОВАНИЕ – үргэл, хандиб, үгэлигэ.

ПОЗИТИВНЫЙ – дүршэл баримтада үндэхэлхэн; наашатай, бүтэмжэтэй.

ПОКАЗАНИЕ – гэршэлгэ, гэршын хөөрөөн; мүрдэлгын асуудалда харюу; приборой харуулан хэмжээн.

ПОКАЗАТЕЛЬ – хараа баримта, харуулалта, үрэ дүнгүүд.

ПОКАЯНИЕ – гэмшэл, гэмээ наманшалга.

ПОКОЛЕНИЕ – үе, үе садан; үетэн.

ПОКРОВИТЕЛЬСТВО – үмэг-лэл, үмэгшэлгэ, аршалалга; дэмжэлгэ, харууһан.

ПОКРОЙ – эсхэбэри, эсхэлгэ; **все на один п.** – булга нэгэ халибай.

ПОЛ – эрэгтэй, эмэгтэйн илгаа, хүйһэнэй илгаа.

ПОЛЕМИКА – үгэ буляал-даан, арсалдаан.

ПОЛИГАМИЯ – олон эхэнэр абаха ёһо.

ПОЛИТИКА – улас түрын бодол, засаг засаглал, засагай бэелүүлдэг хэмжээнүүд, засагай ажал, политика.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ: **п. организация общества** – ниигэмэй улас түрын-хуулилта эмхидхэл; **п. деятель** – улас түрын ажал ябуулагша; **п. взгляд** – улас түрын талаар үзэл; **п. убежище** – хоргодохо орон, үзэл бодолой түлөө хашагдагшадые оруулха орон.

ПОЛНОМОЧИЕ – эрхэ түлөөлэлгэ, түлөөлхэ эрхэ.

ПОЛНОМОЧНЫЙ – бүрин этигэмжэтэ, дүүрэн эрхэтэ, бүрин эрхэтэ.

ПОЛОВОЙ: **п. извращения** – гажа буруу хурисал.

ПОЛОЖЕНИЕ – дүрим, заршам; эрилтэ; эрхэ байдал.

ПОЛУФАБРИКАТ – хүсэд бүтээгдээгүй зүйл, дутуу бэлдэһэн хоол.

ПОЛЬЗОВАТЕЛЬ – байнга ашаглагша; **п. ЭВМ** – мэдээсэлэй оньһо ашаглаха эрхэтэй (боломжотой) нюур.

ПОЛЮС – дэлхэйн туйл, хи-заар, полюс; эсэргүү (зүйл).

ПОЛЯРНЫЙ – дэлхэйн туйлай, хойто зүгтэй; яг эсэргүү, шанха буруу; **П. звезда** – Алтан гадаһан.

ПОМИЛОВАНИЕ – үршөөлгэ, хайрада хүртөөлгэ, дээдын хайра.

ПОНЯТОЙ – хабаагүй гэршэ.

ПОРУКА – гар даалга, гар даалгаар табилга, гар дааж абалга.

ПОСОБИЕ – мүнгэн тэдхэмжэ.

ПОСОЛ – элшэн сайд.

ПОСТАВКА – эд бараа хүргэлгэ, эдээр хангалга.

ПОСТАТЕЙНЫЙ: **п. обсуждение законопроекта** – хуулиин түлэбые зүйл бүхэнөөрнь зүбшэлгэ.

ПОСТПРЕДСТВО – саг үргэлжын түлөөлэлгэ.

ПОТЕНЦИАЛ – арга боломжо, мүнгэ зөөрин, арга зэбсэгэй нөөс; **научный п.** – эрдэм ухаанай арга боломжо.

ПОТРЕБИТЕЛЬ – хэрэглэгшэ // *прил. потребительский:* **п. кооперация** – эд хэрэглэгшэдэй хамжаан; **п. корзина** – ажа-мидаралай доодо хэмжээнэй эд, туһа хангамжа.

ПОТРЕБНОСТЬ – хэрэглэмжын эрилтэ.

ПОШЛИНА – мүнгэн татабари, сүүбэн; **таможенная п.** – тамуужанай татабари, сүүбэн.

ПОЭМА – дуулал, үльгэр, шүлэглэмэл туужа.

ПОЭТ – шүлэгшэн, поэт, уян-галан найруулагша.

ПОЭТИКА – шүлэг шэнжэлхэ ухаан; уран зохёолой байгуу-

лал шудалдаг халбари; шүлэг-
шын маяг.

ПОЯРОК – хурьганай ноохон.

ПРАВЕДНИК – хүзэгтэндэ:
нүгэлгүй, сэхэ сэбэр хүн; *перен.*
ёһо журам эбдэдэггүй хүн.

ПРАВИЛО – дүрим, журам;
п. внутреннего распорядка – до-
тоодын журам; **п. дорожного**
движения – харгыгаар ябал-
гын гурим; **грамматические**
п. – хэлэ бэшэгэй дүрим; гу-
рим, заншал; **человек строгих**
п. – хатуу заншалтай хүн, ехэ
хургаалтай хүн; **взять себе за**
п. – гурим болгохо; **по всем п.**
– ёһото гуримаар, гурим руунь,
нарин журамаарынь.

ПРАВО – хуулинууд, эрхэ хуу-
ли, зоной харилсаа гуримшуул-
даг эрилтэ дүрим, мүн тэрэниие
шудалдаг эрдэм; **избирательное**
п. – хунгуулин эрхэ хуули;
уголовное п. – гэмтэнэй эрхэ
хуули; **п. наследования** – уг зал-
гамжалан абаха эрхэ; ямар нэгэ
юумэ хэхэ хуулита арга болом-
жо; **права и обязанности граж-**
дан – эрхэтэдэй эрхэ үүргэ; **пра-**
ва человека – хүнэй эрхэ (хуби
бэсын, хэн байһанайн эрхэ,
улас түрын бодолой ба ниигэ-
мэй эрхэ сүлөөнүүд: амидара-
лай (ами наһанай) эрхэ, хуби
бэсын эрхэ сүлөөгэй болон
ойроо хүртэшэгүйн эрхэ, хуу-
лин урда бултанай адли бай-
хын эрхэ, ажаллаха, ниигэмэй
хангалгын, амарха, эрдэм хур-
гуули хэхэ эрхэ г.м.); ямар нэгэ
хэрэг үйлэдэхэ, юумэ бүтээхэ
эрхэ; **п. контроля** – хиная эрхэ;
үндэһэн, шалтаг; **По какому п.?**

(**на каких основаниях?**) – ямар
үндэһөөр? **водительские права**
– унаа жолоодолгын үнэм-
шэлгэ.

ПРАВОВЕРНЫЙ – үзэл (хур-
гаал) шанга баримталдаг;
п. католик – католик шажан
шанга баримталагша.

ПРАВОВОЙ – см. **право**;
п. общество – хуули ёһо сахидаг
ниигэм; **п. нигилизм** – хамагые
буруушаалга, хуулида хайха-
рамжагүй хандалга, зорюута хуу-
ли хазагайруулга; **правовой акт**
– хуули ёһоной баталалга, акт.

ПРАВОВАЩИТНИК – хүнэй
эрхэ хамгаалагша.

ПРАВОМОЧНЫЙ – хуулита
эрхэтэй, эрхэ түлөөлэлгэтэй.

ПРАВОНАРУШЕНИЕ – хуу-
ли хазагайруулга, хуули эбдэл-
гэ, гэмтэ ябадал.

ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫЙ
– хуули хамгаалгын.

ПРАВОПИСАНИЕ – зүб бэ-
шэлгэ, бэшэгэй дүрим.

ПРАВОПОРЯДОК – *книжн.*
хууляар тогтоогдоһон ниитын
харилсаан.

ПРАВОПРЕЕМСТВО – нэгэ
нюурһаа нүгөөдэдэ эрхэ уялга-
нуудай шэлжэн оролго (уг зал-
гамжалгада, бэлэглэлгэдэ г.м.)

ПРАВОСЛАВИЕ – ородой ша-
жан, христосой шажанай грек-
ородой шэглэл.

ПРАВОСОЗНАНИЕ – хуули
ойлголго, эрхэ хуули сэгнэлгэ;
хуулин хэрэгтэй ушарые мэ-
дэлгэ, эрхээ мэдэрэлгэ.

ПРАВОСУДИЕ – сүүдэй зур-
гаануудай ажал ябуулга; зүб
тээшэнь хэрэг шүүлгэ.

ПРАКТИКА – хэрэг дээрэ дүршэлгэ, дүршэл; **сочетать теорию с п.** – онолые дүршэлтэй хослуулха; заншаһан ажал; **существующая судебная п.** – сүүдэй заншаһан ажал; шудалалай үндэһэн ажал; **без п. не овладеть иностранным языком** – өөрөө ярилсангүй хари хэлэ шудалхагүйш; **хуралсалай хэлбэри**, дадалга, туршалга; **летняя п.** – зунай **хуралсалай дадалга**; **врач**, юристын хубиин ажал; **врач с большой п.** – дадал дүршэл ехэтэй аргашан.

ПРАКТИКУМ – тусхай **хургуулида**: дадалгын хэшээл.

ПРАОТЕЦ – уг эсэгэ; **праотцы** – уг гарбал, элинсэг хулинсаг.

ПРЕАМБУЛА – оролто, оршол, гол тайлбари, юрэнхы удха.

ПРАЙС-ЛИСТ – тоолбори, сэнгүүдэй данса.

ПРАНА *санскр.* – дэлхэйн элшэ хүсэнэй мүн шанар, бодос, амидаралай хүсэн.

ПРАРОДИНА – эртын гаралай нютаг, элинсэг хулинсагай домогто орон.

ПРАЯЗЫК – эртэ урда сагай үндэһэн хэлэн.

ПРЕВЕНТИВНЫЙ – һэргылхэн, уридшалһан.

ПРЕДВОДИТЕЛЬ – удамарша, толгойлогшо; **п. войска** – сэрэг хүтэлэгшэ; **п. дворянства** – земскэ суглаа хүтэлбэрилдэг дворян изагууртанай **хунгамал түлөөлэгшэ**.

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ – олзын хэрэг эрхилэгшэ, үйлэдбэрийн эзэн.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫЙ: п. орган – түлөөлэлгэтэ зургаан.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО – түлөөлэлгэ, түлөөлэгшэдэй газар, зургаан, түлөөлэлгэтэ эмхи.

ПРЕДСТАТЕЛЬНЫЙ: п. жезла – эрэ хүнэй үрын бодос гаргадаг булшархай.

ПРЕДСТАВИТЬ – бэлдэжэ үгэхэ, үзүүлхэ, зууршалан танилсуулха.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ – шэрээтэ, епископ; ородой шажанай толгойлогшын нэгэ нэрэ.

ПРЕЕМНИК – хэрэг үргэлжэлүүлэгшэ; тушаал залгагша.

ПРЕЗЕНТАЦИЯ – баяр ёһололой оршондо нээлгэ, танилсуулга, олоной үзэмжэдэ табилга.

ПРЕЗИДИУМ – түрүүлэгшэнэр, хүтэлбэри, президиум; **п. собрания** – суглаа хүтэлэгшэд.

ПРЕЗУМПЦИЯ: п. невиновности – хэрэг шүүлгэдэ гэмэйн хүсэд тодороогүйдэ гэмгүй гэжэ тоолодог заршам.

ПРЕЙСКУРАНТ – сэнгүүдэй тоолбори.

ПРЕНАТАЛЬНЫЙ – түрэхын урдахи; эхин умай соо нялхын хүгжэлдэ хабаатай; **центр п. диагностики** – нарайлхын урда үбшэ танилгын түб.

ПРЕНИЯ – үгэ хэлэлгэ, үгэ буляалдаан; **выступить в п.** – элидхэл тушаа үгэ хэлэхэ.

ПРЕОБРАЖЕНИЕ – гүхэл дүрсыень хубилгал, **хайжаруулга**; **П. Господне (яблочный**

Спас) – августын 6-да болодог христосой шажанай хайндэр, үрэ жэмэс арюудхдаг.

ПРЕПОДОБНЫЙ – хутагта (элитэ санаартад ба даяаншадые хүндэлэн нэрлэлгэ).

ПРЕРОГАТИВА – онсо эрхэ.

ПРЕССА – хэблэл, сэтгүүл, хонин.

ПРЕСС-БЮРО – мэдээсэлэй зургаан; суглаа хуралай үедэ мэдээсэлэй албан.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ – үзэл ханаагаа тайлбарилгын суглаан.

ПРЕСС-РЕЛИЗ – шууд мэдээсэлэй хуудахан.

ПРЕСС-ЦЕНТР – мэдээсэлэй албан, түб.

ПРЕСТОЛЬНЫЙ: п. праздник – хутагтын хүндэлэлдэ, түүхын нангин үйлэ хэрэгэй дурасхаалай хүмын хайндэр.

ПРЕСТУПЛЕНИЕ – гэмтэ ябадал, ниитын аюултай үйлэ, бүдүүлгээр хуули эбдэлгэ.

ПРЕСТУПНИК – гэмтэ(н), гэм хэгшэ, гэмтэ нюур.

ПРЕТЕНЗИЯ – гомдол, зарга; үри шэри түлэхэ тухай, гарза хүсэлдүүлхэ тухай эрилтэ.

ПРЕТКНОВЕНИЕ: камень п. – хаалта, тойбо; бэрхшээл.

ПРЕФЕРЕНЦИЯ – хүнгэлэлтэ; эд бараа гадаадахаа оруулхада хүнгэлэлтэтэй тагбари.

ПРЕЦЕДЕНТ – урдань болохон жэшээтэ ушар, үйлэ.

ПРИБЫЛЬ – ашаг, нэмэлтэ олзо; **чистая п.** – нэмэлтэ олзо, сээр олзо; олошорхо, нэмэгдэхэ.

ПРИВАТИЗАЦИЯ – гүрэнэй, муниципальна зөөрин эзэнэй хэлгэлгэ, үмсэлэлгэ; **п. жилищно-коммунального фонда** – гэр байра үмсэлхэ; **малаяя п.** – туна хангамжын, наймаанай предприятинуудые дамжуулга (худалдалга).

ПРИВАТНЫЙ – хубиин, албанай бэшэ; оньhoto мэдээсэлэй халбарида – гансал ашаглагшадта үгтэдэг.

ПРИВИЛЕГИЯ – тусхай эрхэ ямба, хүнгэлэлтэ.

ПРИГОВОР – шийдхэн тогтоол, сүүдэй шийдхэл, хэрэг шүүлгын тогтоол.

ПРИКЛАДНОЙ: п. наука – ажал үйлэдбэридэ сэхэ нүлөөтэй эрдэм ухаан, үйлэдбэрийн эрдэм ухаан.

ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ: имя п. – тэмдэгэй нэрэ.

ПРИНЦИП – гол ёһо, заршам.

ПРИОРИТЕТ – гол, тус байдалда шийдхэхы; түрүүшын ээлжээнэй, эгээл шухала зүйл; диилэнги удха шанар; **п. федерального закона** – федеральна хуулийн диилэнги удха шанар // *прил. приоритетный* – түрүүшын ээлжээнэй, эгээл шухала.

ПРИСЯЖНЫЙ: п. заседатели – хэрэг шүүгшэд, арад иргэнхээ гэм шийдхэлгэдэ хабаадагшад.

ПРИХОД – ерэлгэ, хүржэ ерэлгэ; мүнхэнэй оролго, оршо; хүмын харьяата нюотаг, хүмэдэ ябадаг зон.

ПРОВАЙДЕР – хангагша, *информ.* Интернет холбоо хангагша.

ПРОВИАНТ – хоол хүнэһэн.
ПРОВИДЕНИЕ – урид мэдэлгэ, зүн бэлиг.
ПРОВИДЕНИЕ – бурхан, бурханай үйлэ.
ПРОВИДЕЦ – ерээдүйе айладагша, зүншэ, мэдэлшэн.
ПРОВИЗИЯ – эдихэ юумэн, хоол хүнэһэн.
ПРОВИЗОР – эм найруулагша, эмэй сан баригша, эмэй мэргэжэлтэн.
ПРОВОКАЦИЯ – гүр, гүрдэлгэ, тухиралга, хара мэхэ.
ПРОГНОЗ – багсаалга, уридшалан багсааха, тухайламжа;
п. погоды – уларилай шэнжэ урид хэлэхэ, уларилай тухайламжа.
ПРОГРЕСС – дэбжэлтэ, урагшаа хүгжэл.
ПРОГРЕССИВНЫЙ: п. налогообложение – олзын нэмэлтэ хараадуулан татабари.
ПРОДУКТ – үрэ ; *мн. продукты* – эдээ хоолой зүйл.
ПРОДУКЦИЯ – үрэ бүтээл; **п. сельского хозяйства** – хүдөө ажахын үрэ бүтээл, ургаса; **промышленная п.** – үйлэдбэрийн бүтээл, бүтээһэн эд.
ПРОЕЗДНОЙ – харгын, ябадалай.
ПРОЕКТ – түлэблэл, зураг, проект; түсэб, хараа; **п. здания** – гэрэй зураһан түсэб; **п. бюджета** – бюджетэдэй хараа.
ПРОЗА – юрын бэшэг, үргэлжэлһэн үгэ, хөөрэхэн бэшэг, прозо.
ПРОИЗВЕДЕНИЕ – зохёол, уран бүтээл.

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ – үйлэдбэрийн, үйлэдбэридэхн, ажалай, хүдэлмэрийн.
ПРОИЗВОДСТВО – хэлгэ, үйлэдэлгэ; үйлэдбэрилгэ, бүтээн гаргалга; үйлэдбэри, хүдэлмэри.
ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТЬ – бүтээсэ.
ПРОИЗНОШЕНИЕ – үгүүлбэри, хэлэлгэ, аялга.
ПРОИСХОЖДЕНИЕ – уг, уг гарбал, үндэхэн, гарал, изагуур, удам; бии бололго, гаралга; **п. жизни на земле** – газар дээрэ ажамидаралай бии бололго.
ПРОИСШЕСТВИЕ – ушар, гэнтын ушарал, болоһон юумэн.
ПРОКАЗА – хэлхэ үбшэн; тоо-моо таһаралга, элдэбээ гаралга, шог наадан.
ПРОКАТ – дабтамал түмэр, хабтайлгаһан түмэр; хүлһөөр барюулга, хүлһөөр эдлэлгэ.
ПРОЛОГ – ор(о)шол, эхинэй үгэ.
ПРОЛОНГАЦИЯ – болзор हुнаалга.
ПРОМТОВАРЫ – эд бараан, эд бүд, хогшол, үйлэдбэрийн эд.
ПРОМЫСЕЛ – олзобори, олзоборилго; **п. жемчуга** – субад эрдэни олзоборилго; ажал, бариха ажал, агнуури; **рыбный п.** – загаһа бариха ажал; *мн. промыслы* – бага үйлэдбэри, олзоборилгын газар; **местные п.** – нютагай үйлэдбэри; **нефтяные п.** – нефть олзоборилдог үйлэдбэри; **художественный п.** – гар урлал; **♦ божий п.** – *рел. заяа хүтэлэгшэ (хүсэн).*
ПРОМЫШЛЕННОСТЬ – үйлэдбэри, эдлэлэй үйлэдбэри.

ПРООБРАЗ – үндэһэн дүрэ, эхэ үльгэр.

ПРОПАГАНДА – идхалга, номнолго, суртаал нэбтэрүүлгэ // *прил. пропагандистский*: **п. машина** – идхалгын бүхы арга хэрэгсэлнүүд.

ПРОПИСНОЙ: **п. буква** – ехэ үзэг; **п. истина** – мэдээжэ юумэн, тон эли юумэн.

ПРОПИСЬ – бэшэмэл үзэгүүд. **ПРОПОВЕДЬ** – *рел.* номнол; номнолго, үзэл нэбтэрүүлгэ; хургаал, *ирон.* гашай.

ПРОПОРЦИОНАЛЬНЫЙ – тэгшэ, хуби тааруу.

ПРОПУСК – оруулха; зүбшөөл, орохын үнэмлэл; хаялга, гээлтэ; **п. занятия** – хэшээл хаялга; алгасал, орхихо, харангүй гараха; **читать с п.** – алгасан уншаха.

ПРОРАБ – хүдэлмэри эрхилэгшэ, даамал.

ПРОРИЦАНИЕ – уридшалан мэдэлгэ, хэлэлгэ; абарал буулгалга.

ПРОРОК – *рел.* Бурханай хунгамал, номнолшо; үзэлшэ, лүндэншэ.

ПРОРОЧЕСТВО – абарал, лүндэн; уридшалан мэдэлгэ.

ПРОСВЕТИТЕЛЬСТВО – гэгээрэлэй хүдэлмэри.

ПРОСВЕЩЕНИЕ – гэгээрэл, гэгээрүүлгэ.

ПРОСВЕЩЕННОСТЬ – эрдэм гэгээрэл, эрдэм мэдэлгэ, соёл болбосорол.

ПРОСО – шара будаа.

ПРОСТИТУЦИЯ – янханай ябадал, хальхайрал.

ПРОСТОКВАША – ээдэмэг, тараг.

ПРОТОКОЛ – тогтоол, дэлгэрэнгы тогтоол, протокол; баталалга, акт; **п. медицинского вскрытия** – эмшэнэй хахалжа үзэһэнэй баталалга.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ – мэргэжэлэй.

ПРОФИЦИТ – (бюджетэй) оршын гаршаһаа дээгүүр байлга.

ПРОЦЕДУРА – журамлал, ёһолол; арга заһал, эмнэлгэ.

ПРОЦЕНТ – хуби; түрсэ.

ПРОЦЕСС – ябаса, үйлэ; хэрэг шүүлгын үйлэ, хуули шиидхэлгэ, хуулиин журам тогтоолго.

ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ – хэрэг шиидхэхэ, шиидхэбэри абалгын.

ПСАЛОМ – дуулал, шажанай дуун.

ПСЕВДОНИМ – нюуса нэрэ.

ПСИХИАТРИЧЕСКИЙ – хии худалай, сэдхэлэй үбшэнэй, хиирэлгын, сэдхэл мэдэрэлэй; **п. больница** – сэдхэлэй үбшэнтэнэй больница.

ПСИХИАТРИЯ – сэдхэлэй үбшэнэй шудалал, хиирэлгэ эмнэхэ ухаан.

ПСИХИКА – сэдхэл, ухаан сэдхэл; сэдхэлэй мэдэрэл.

ПСИХИЧЕСКИЙ – сэдхэлэй; хии худалай; **п. больной** – сэдхэлэй үбшэнтэй хүн, зүрхэнэй хийтэй хүн.

ПСИХОГЕННЫЙ: **п. вещество** – мэдэрэл манаруулдаг бодос.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ – сэдхэл шудалалай.

ПСИХОЛОГИЯ – сэдхэл шудалал; сэдхэхын зүй.

ПСИХОТРОПНЫЙ: п. **вещество** – хии худалай эм, сэдхэлэй үбшэнэй эмэй бодос.

ПУБЛИКАЦИЯ – олоной **нонорто** хүргэлгэ, хэблэлгэ, мэдээ тараалга; толилолго, хэблүүлэн гаргалга.

ПУБЛИЧНЫЙ – олоной үмэнэ хэгдээн, ниитын нюдэндэ хэгдээн; олоной үмэнэ; п. **доклад** – олоной үмэнэ элидхэн; ни-

тын; п. **библиотека** – ниитын номой сан.

ПУНКТ – газар; **населенный п.** – **хуурин газар**, сэлээн; зүйл; пункт.

ПУСКОВОЙ – дүүргэгдэхэ, ашаглалгада оруулагдаха.

ПУТЧ – гүрэнэй урбалта.

ПЯТИКНИЖИЕ, ПЯТОКНИЖИЕ – Моисейн табан судар, Нангин сударай (Библиин) түрүүшын табан ном.

Р

РАБОТОДАТЕЛЬ – ажалаар хангагша, ажал үгэгшэ.

РАДИАЦИОННЫЙ: р. **безопасность** – атомай элшэдэ сохигдохын аюулгүй байдал.

РАДИОАКТИВНОСТЬ – атомай элшэ, атомай элшын сасарал.

РАДИОВЕЩАНИЕ – радиодамжуулга.

РАДИОЛОКАЦИОННЫЙ – холын юумэ радиогой долгиндо абадаг; р. **прибор** – радиолокациин багажа.

РАЗБАЛАНСИРОВАННОСТЬ – тэнсүүри алдалга; р. **экономики** – үйлэдбэри ба хэрэглэлэй хоорондо, мүнгэнэй оршо гаршын тэнсүү бэшэ.

РАЗВЁРТЫВАНИЕ: **силы быстрого р.** – түргэн хүдэлхэ сэрэг, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй тусхай сэрэг.

РАЗВИВАЮЩИЙСЯ: р. **страны** – үгытэй, дутуу хүгжэлтэй оронууд; хүгжэжэ байгаа оронууд.

РАЗГОВЕНЬЕ, РОЗГОВЕНЬЕ – масаг тайлалга, масагай хүүлээр мяха эдилгэ.

РАЗГОСУДАРСТВЛЕНИЕ – гүрэнэй зөөри ондоо түхэлэй болгохо: хубиин, хамтын, холимол ба бусад; ср. также **приватизация**.

РАЗГРАНИЧЕНИЕ – хилэ тогтоон хубааха; илган тодорхойлолго.

РАЗРАБОТКА – элдүүрилхэ; шэнжэлхэ, бэлдэхэ; зохёон найруулха; хэбтэшэ малталга.

РАЙ – диваажанай орон; таатай зохид газар.

РАЙОН – район, аймаг; газар дэбисхэрэй, нютаг можын хуби.

РАЙОНИРОВАНИЕ – районуудта хубаалга; нютагта тааруулга; р. **сорта пшеницы** – шэниисын түрэл нютагжуулга.

РАКА – бунхан, хутагтын шарилтай хуурсаг.

РАКЕТНО-ЯДЕРНЫЙ: р.-я. **оружие** – атомай элшын зэбсэг, пуужанта зэбсэг.

РАМАДАН – лалын шажанай литын 9-дэхи харын хатуу ма-сагай үеын нэрэ.

РАНГ – нэрэ зэргэ; зиндаа.

РАРИТЕТ – үнэтэ шухаг зүйл; хоморой юумэн.

РАСА – яһатан, арһата(н), үнгэ шарай // *прил.* **расовый** – яһатанай илгаагай, арһанай үнгын.

РАСИЗМ – яһа илгадаг үзэл, яһатанай дээрэлхэл // *прил.* **расистский** – яһа илгаһан.

РАСПИСАНИЕ – саг дараалал; **штатное р.** – салин тушаалай хубаари.

РАСПОРЯЖЕНИЕ – мэдэн ашаглалга, заабари үгэлгэ; захирал.

РАСПЯТИЕ – модондо хадажа саазалалга; тамалагдаһан Иесүүсэй дүрэтэй хэрээһэн.

РАСТАМОЖИВАНИЕ – тамуужанай шалгалтын гэршэ абалга; ашаа хилэ гаргалга.

РАСХОДНЫЙ: р. материалы – саарһа гуурһан; бэшэлгын зүйлнүүд (ксероксын шэрэ, бэшэдэг машинкын саарһан г.м.).

РАСЦЕНКА – тогтомог сэн, түлбэрийн хэмжээ тогтоолго.

РАСЧЁТ – тоололго; мүнгэнэй тоосоон, олоһыень үгэн ажалһаа гаргалга.

РАСЧЁТНЫЙ: р. счет – тоосоной данса, данса бэшэг.

РАСЧЁТНО-КАССОВЫЙ: р.-к. обслуживание – кассаар тоосолго, баримта саарһаар мүнгэ тоосолго, хангалга.

РАТИФИКАЦИЯ – гүрэнэй дээдэ зургаанда уласхоорондын хэлсээ баталалга; ээслэн баталалга.

РЕАБИЛИТАЦИЯ – нэрэ хүндыень, урданай эрхыень хэргээлгэ, гэмьень сагааруулга;

р. репрессированных – хардуулан тушаалгагшадай гэм сагааруулга; хуулийн наһа хүсөөгүй гэмтэниие хүмүүжүүлгын хэмжээ; махабад заһалга.

РЕАЛИЗАЦИЯ – бээлүүлгэ, ажабайдалда нэбтэрүүлгэ; худалдалга, мүнгэн болголго.

РЕАЛИЗМ – *иск.* бодотоорнь харуулдаг шэглэл; үнэн байдал сэгнэлгэ, бодото байдал үнэмлэлгэ.

РЕАНИМАЦИЯ – ами оруулга, махабад амидыруулга.

РЕБУС – оньһото таабари, нэрлэлгын таабари.

РЕВИЗИЯ – шалгалта, байсаал, һангай мүнгэ ба ажахы шалгалта.

РЕВМАТИЗМ – хэрхэ үбшэн.

РЕВОЛЮЦИЯ – хубисхал; эрид хубилалта, үндэһөөрнь хубилгаһан үйлэ хэрэг.

РЕГАЛИЯ, РЕГАЛИИ – хаанта засагай һүлдэ тэмдэг (титим, ошорто тулууур, алтан бүмбэрсэг, шэрээ, улаан жанша г.м.); шагнал, албанай нэрэ.

РЕГИОН – нютаг мого, тойронхи нютагууд, бэһэлүүр.

РЕГИОНАЛЬНЫЙ – ямар нэгэ дэбисхэртэ (аймаг, могодо) хабаатай; орондо, бүлэг оронуудта хабаатай.

РЕГИСТР – нэрэ тоолбори, нэрэ, тэмдэг заагша; тусхай зургаанай нэрэ; **р. Ллойда** – далайн онгосонуудай барилга хинадаг бүлгэм.

РЕГИСТРАЦИЯ – бүридхэлдэ абалга, албан ёһоной болголго.

РЕГЛАМЕНТ – доторой дүрим, сагай хубаари.

РЕГЛАМЕНТАЦИЯ – гурим тогтоолго; захирал, заабари бэлдэлгэ.

РЕГРЕСС – уналга, доройтолго, гэдэргээ сухарил.

РЕГУЛИРОВАНИЕ – гуримшуулга, гуримшуулан зохируулга.

РЕГУЛЯРНЫЙ – ходо болодог, таһалдалгүй, дагнаһан; **р. лечение** – дагнаһан эмшэлгэ.

РЕДАКТИРОВАНИЕ – найруулга заһалга, хинан заһалга.

РЕЕСТР – бэшэмэл тоолбори, нэрын данса; бүридхэлдэ абалгын дэбтэр.

РЕЖИМ – гүрэнэй байгуулга; хүтэлбэрийн шэнжэ; тогтомол гурим; **р. военного положения** – сэрэгэй байдалай журам; **р. наибольшего благоприятствования** – эдэй харилсаае урагшатай болгоһон заршам.

РЕЗЕКЦИЯ – (мүсэ, бэын эрхэтэниие гү, али хубиенъ) отолжо хаялга.

РЕЗЕРВ – нөөсэ; нөөсын сэрэг, сагаа хүлээһэн сэрэг.

РЕЗИДЕНТ – тус орондо һуудаг гадаадын эрхэтэн; хари гүрэнэй тагнуул толгойлогшо; бүхы налог түлэдэг хуулига ба хубийн нюур.

РЕЗОЛЮЦИЯ – суглаа хуралда абтаһан шийдхэбэри, тогтоол; албанай саарһанда гар табилга, захирһан зурбас.

РЕЗЮМЕ – элидхэлэй, номой, статьягай хуряангы удха; эсэсэй дүн.

РЕИНКАРНАЦИЯ – хойто түрэлөө ололго.

РЕЙТИНГ – сэгнэлтэ, нэрэ хүндын зэргэ; хүндын зиндаа.

РЕКВИЗИТ – зүжэгэй хогшол; уялгата мэдээнүүд.

РЕКЛАМА – наймаа зарлаха, наймаа гүйлгэхэ зар.

РЕКЛАМАЦИЯ – эдэй муу шаарһаа хохидол зааһан эрилтэ.

РЕКОМЕНДАЦИЯ – магтан зууршалга; һайнаар сэгнэлгэ; зууршалал.

РЕКОНСТРУКЦИЯ – үндэһөөрнь шэнэлэлгэ, шэнээр эмхидхэлгэ; һэргээлгэ, шэнэдхэлгэ.

РЕКРЕАЦИЯ – амаралга, тамир һэргээлгэ; һургуулида: һурагшадай амарха таһалга.

РЕКРЕАЦИОННЫЙ – амаралгын, махабад, тамир һэргээлгын; һэргээлгэтэй холбоотой.

РЕКУЛЬТИВАЦИЯ – һандарһан газарай үрэжэлтэ хүрһэ, ургамал, хуушан түхэл һэргээхэ.

РЕЛАКСАЦИЯ – хүсэ бууралга; балсангай һуларалга.

РЕЛИГИОЗНЫЙ – шажанай, шажан мүргэлэй; һүзэгтэй, шүтэдэг; **р. человек** – шажанда шүтэдэг хүн.

РЕЛИГИЯ – шажан, шажан мүргэл.

РЕЛИКВИЯ – шүтөөн, нангин шарил, дурасхаалай юумэн.

РЕЛЬЕФ – газарай нюруу хэлбэри; **горный р.** – хадалиг (хэлбэритэй) газар; тобогор хээ; **глобус с рельефами** – газарай нюруу илгәһан бүмбэрсэг.

РЕМАРКА – тэмдэглэл, ажаглалта; зүжэгтэ: зохёогшын тайлбари.

РЕМИНЕСЦЕНЦИЯ – бүүртүүр ханаха; *иск.* ондоо зохёол хануулхан зүйл.

РЕМЕСЛО – гар урлал, дархалалга, урлалга; эрхилхэн ажал.

РЕНЕССАНС – хэргэн мандалга, халбаран хүгжэлгэ; *иск.* хэргэн хүгжэлтын үе.

РЕНТАБЕЛЬНЫЙ – ашагтай, ашаг олзотой, барисатай.

РЕОРГАНИЗАЦИЯ – шэнээр эмхидхэлгэ, эмхидхэл шэнэлэлгэ, эзэнэй хэлгэлгээ.

РЕПЕРТУАР – театрай табигдаг зүжэгүүд, хамаг наадаха зохёолнуудын; зүжэгшын наададаг зүйлнүүд.

РЕПОРТАЖ – үдэрэй хонин, болоһон юумэн тухай мэдээсэл; мэдээсэлэй хэлбэритэй дамжуулга, бэшэг.

РЕПРЕССИЯ – харшалал, гүрэнэй хашалга; хардалга, тушаалга.

РЕПРИНТ – (статьягай, номой хубин) буулгабари, дахин хэблэлгэ.

РЕСПОНДЕНТ – ханалаа хурялгалга, анкетын асуудалнуудта харюусагша.

РЕСТАВРАЦИЯ – уран зурагай, соёл түүхын зохёол, хүшөө шэнэлэн хэргээлгэ; усадхагдхан засаг хэргээлгэ.

РЕСТИТУЦИЯ – зөөри бусаалга, гүрэнэй хуули бусаар хуряан зөөри бусаалга.

РЕСТРУКТУРИЗАЦИЯ – байгуулга хубилгал; эмхидхэл шэнэлэлгэ, юрэнхы хэмжээн соонь бүрилдэл ондоо болголго, эрхэ нүхэсэл хубилгалга;

р. долга – үри бусаалгын эрхэ нүхэсэл хубилгаха.

РЕСУРСЫ – мүнгэн зөөри, нөөсэ; баялиг; арга боломжо.

РЕТРО – хуушанай зүйл.

РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ – урданай сагта хандахан.

РЕФЕРЕНДУМ – ханал хуряалга, ханалаа элирхэйлэн мэдүүлгэ.

РЕФИНАНСИРОВАНИЕ – нэмэлтэ олзоһоо дахин хомололго, хүрэнгэ оруулга; байгша үри хаахан шэнэ зээли; урьхаламжын эрхэ нүхэсэл хубилгаха.

РЕФОРМА – шэнэдхэл; **денежная р.** – шэнэ мүнгэ нэбтэрүүлгэ; **земельная р.** – газарай хубаари өөршлэлгэ, газар эдлэл шэнээр зохёолго, газарай талаар харилсаа хубилгалга.

РЕЦЕНЗИЯ – шүүмжэлэл, сэгнэлтэ.

РЕЦИДИВ – үбшэнэй хүжэрэлгэ; муу юумэнэй дахин үзэгдэлгэ; мууе дабталга.

РИЗА – алта нэхэмэл хоргойгоор оёһон санаартын хубсахан; бурханай зурагай хүрээ.

РИМЕЙК, РЕМЕЙК – хүгжэмэй, киногой заһагдахан, шэнэлэгдэн хубилбари; театрай хуушан зүжэгэй шэнэ найруулга; хубсаханай хуушан түхэл хэргээлгэ.

РИСК – аюул, талаан туршалга; **с р. для жизни** – аминдаа аюултайгаар; **на свой страх и р.** – хамаг харюусалгын өөр дээрээ абан; **лица повышенного р. (в отношении СПИДА)** – тус үбшэнэй аюулда дайруулхаар зон: янхан эхэнэрнүүд, бандил-

даг эрэшүүл, хара тамхиншад, хүйтэн үбшөөр үбдэхэн зон г.м.

РИТОРИКА – уран гоёор үгэ хэлэлгын ухаан; хоохон гоё үгэ.

РИТУАЛ – *рел.* мүргэл, ёһолол; гурим.

РИФМА – үгын һүүл холболго, шүлэгэй мүрэй адлирхуу үгүүлбэри.

РОД – отог, яһан; үе, уг, изагуур; аймаг; түрэл, зүйл, янза; түрэл, род.

РОЖДЕСТВО: Р. Христово – Христосой мүнделхэн үдэр;

Р. Пресвятой Богородицы – гэгээн эхын мүнделэл, Мария эхын һайндэр.

РОЖЬ – хара таряан.

РОЗНИЧНЫЙ: р. торговля – бутархай наймаан.

РОК – золгүй заяан; оршолонгой табисуур; рок хүгжэм.

РОКАДА – фронт зубшаһан хэлхээ холбоон, харгы.

РОЛЬ – актёрой наадан харуулагша нюур; үүргэ, удха шанар;

в роли – үүргэ даажа...

РОМАН – роман; инагай холбоо, амрагай ябадал.

РОМАНС – уянгата шүлэглэлтэй дуун, романс.

РОМАНТИЗМ – романтизм; эрхэ сүлөөдэ эрмэлзэлые, эрхим шэлдэг хүнүүдые зураглаһан уран зохёолой шэглэл; һайханда эрмэлзэл.

РОСОМАХА – зээгэн, зантахи.

РОСПИСЬ – бэшэжэ оруулха; нэрэ тоолбори; ханын, хушалтын зураг, бараа шэмэглэхэн зураг.

РОССИЯНЕ – ородууд; Россин арад зон.

РТУТЬ – мүнгэнэй уһан.

РУБИН – бадмаа раага, улаан болор // *прил.* **рубиновый** – хүрин улаан, улаан болор үнгэтэй.

РУБРИКА – гаршаг; хүсэнэг.

РУДА – руда, түмэртэй шулуун, түмэрэй холисо, ашагта малтамал.

РУДИМЕНТ – үлүү эрхэтэн; хуушанай үлэгдэл.

РУДНИК – уурхай, малтамалай нүхэн.

РУКОВОДСТВО – ударидалга, хүтэлбэрилгэ, хүтэлбэри; хүтэлбэрилгэшэд; заабари, заабариин ном.

РУКОДЕЛИЕ – гар үзүүрэй оёдол, урлалга; урлаһан зүйл, оёһон юумэн.

РУКОПАШНЫЙ: р. бой – улаан гараараа тулалдаан, шаасалдаан.

РУКОПИСЬ – гар бэшэг.

РУКОПОЛОЖЕНИЕ – санда хүртөөлгын ёһолол.

РУНЫ – скандинав угсаатанай эртын бэшэг; карел, финн, эстон арадуудай урданай дуунууд.

РУСИЗМ – ородһоо абтаһан үгэ; ородһоо хуулбари.

РУССКОЯЗЫЧНЫЙ: р. население – ород хэлэтэй, түрэл гү, али хоёрдохи хэлэниниь ород зон; **р. писатели** – ород зохёолшод.

РУСОФОБИЯ – ородуудта харшаар хандалга.

РЭКЕТИР – олзын дээрмэшэн.

С

САЖЕНЬ – сажан; маховая с. – алда.

САЗАН – мургэ, халбарга загахан.

САКРАЛЬНЫЙ – нангин, нангин хүзэгэй; ёһололой.

САКРАМЕНТАЛЬНЫЙ – то же, что сакральный; *перен.* заншалда тогтоһон, уламжалалта болоһон.

САЛОН – үзэсхэлэнгэй танхим, уран зурагай дэлгүүр; гооронсо; **литературный с.** – уран зохёолой бүлгэм; **с. автобуса** – автобус соохи нуудалай зай.

САМОБЫТНЫЙ – онсо, өөрын шэнжэтэй, онсогой түхэлтэй.

САМОДЕЯТЕЛЬНОСТЬ – өөрын үүсхэл; **художественная с.** – уран хайханай бүлгэм // *прил.* **самодетельный** – хайн дуратанай, өөрын хэшээлэй.

САМОЛЮБИЕ – тором, дээгүүр зан, биб гэнэн зан.

САМООКУПАЕМОСТЬ – гаргашаа харюулха, үнээз бүглэхэ шадал.

САМООПРЕДЕЛЕНИЕ – байдлаа тодорхойлох; **право наций на с.** – яһатанай бээз дааха тусгаар эрхэ.

САМОРОДОК – сула түмэрлиг; түрэлхиин бэлигтэй хүн.

САМОУБИЙСТВО – амья хорлолго, бээз хороолго.

САМОУПРАВЛЕНИЕ – өөһэдын хүтэлбэри; **местное с.** – нютагай өөһэдын хүтэлбэри.

САМОЦВЕТ – гэрэлтэ шулуун, ялагар шулуун.

САМШИТ – шара зандан.

САН – хэргэм, санаар, хүндэтэ нэрэ, зиндаа зэргэ.

САНАТОРИЙ – санатори, амаралтын газар.

САНДАЛ – зандан.

САНИТАРНЫЙ: с.-эпидемиологическая обстановка – ариг сэбэрэй, халдабарита үбшэнэй талаар байдал.

САНКЦИЯ – баталамжа; зүбшөөл; хэнхээлэй хэмжээ.

САНСКРИТ – ланза, санскрит, эртэнэй энэдхэг хэлэн // *прил.* **санскритский: с. тексты** – ланза бэшэгүүд.

САП – хахуу.

САПФИР – миндарга.

САРКАЗМ – хадхуу үгэ, хоротой энээдэн.

САРЫЧ – хатюул хара.

САТАНА – эрлиг, ороолон.

САТЕЛЛИТ – дахуул, нүхэсэн дахагша; одоной дахуул.

САТИРА – хоротой энээдэн; хошон зохёол.

САФАРИ – түгэс бэлэдхэлтэй агнуури (гол түлэб Африкада); ногоон хубсаһан.

САФЬЯН – (ямаанай, хониной арһан) нимгэн булгайр.

СБЕРЕГАТЕЛЬНЫЙ – нөөсэлгын.

СБОР – хуряалга, суглуулга; татабари; сугларалга, суглаан; сэрэг таталга; дохёо; түхээрэлгэ.

СБОРКА – хабсаралга, холболго; хуняһан // *прил.* **сборочный** – хабсаралгын.

СБОРНИК – суглуулбари, сог-солбори.

СБОРНЫЙ: с. пункт – сугларха газар; с. дом – хабсаржа хэ-нэн, залгажа бариһан; с. коман-да – суглуулагдамал команда.

СБОРЫ – түр зуурын хурал-сал, бэлэдхэл; **военные с.** – сэ-рэгэй түр зуурын бэлэдхэл.

СБЫТ – бэлэн бүтээл худал-далга.

СВАСТИКА – эртын Энэдхэг-тэ: угалза бэшэг, шажанай тэм-дэг; хас тамга (фашис хүлдэ).

СВЕРХПРИБЫЛЬ – үлэмжэ ашаг, хэтэрүү ехэ олзо.

СВЕРХЪЕСТЕСТВЕННЫЙ – байгааалиин ёһондо багташа-гүй, таарашагүй, эди шэдитэ; юрэ бусын, гайхалтай.

СВЕТ¹ – гэрэл, толон, гэгээн, сагаан; **дневной с.** – үдэрэй гэрэл; гал; туяа; **зажечь свет** – гал но-соохо; с. правды – үнэнэй туяа; **ученье – свет, неученье – тьма** = хураһан далай, хураагүй балай.

СВЕТ² – дэлхэй, газар дэлхэй, дайда дэлхэй; **части с.** – дэлхэйн түбинүүд; зон; **белый с.** – нарата юртэмсэ; **увидеть с.** – мүндэлхэ; толилогдохо, тунхаглагдаха.

СВЕТИЛО – һара наран, одо мүшэн; алдарта хүн; с. науки – сууга эрдэмтэ.

СВЕТИЛЬНИК – дэн, зула; гэр-элтүүлэгшэ, гиигүүлэгшэ; с. разу-ма – ухаан бодол гиигүүлэгшэ.

СВЕТОЧ – гэрэл түхөөгшэ.

СВЕЧА – дэн, зула.

СВИДЕТЕЛЬСТВО – гэршэ-лэлгэ, гэршын үгэ; гэршэлэлтэ, гэршэ; үнэмшэлгэ.

СВОБОДА – сүлөө, эрхэ сүлөө; с. собраний – суглаа, жагсаал хэхэ эрхэ (сүлөө); с. совести – шү-тэл бишэрэлэй сүлөө; с. печати – хэблэхэ эрхэ; с. вероисповедания – шажан шүтэлгын эрхэ.

СВОД – суглуулбари; дээбэ-риин бунхан.

СВОДКА – мэдээн, мэдээсэл.

СВОДНЫЙ: с. таблица – хамта-руулһан таблица; с. брат или сест-ра – эсэгэ нэгэтэй (по мачехе).

СВЯЗЬ – харилсаан, холбоон; барисаан; (эрэ эмын) холбоо; хэлхээ холбоон.

СВЯТЕЙШЕСТВО – гэгээн түрэлтэ; его с. Далай-лама – гэг-гээн түрэлтэ Далай багша.

СВЯТОЙ – нангин, арюун һай-хан; онсо, бодото, жабхаланта; с. обязанность – онсо уялга; **святой** – хутагта, гэгээн; **святая** – гэгээн эхэ; с. место – нангин газар, мүргэдэг газар.

СВЯТИЛИЩЕ – сүмэ, дасан хиид.

СВЯТОТАТСТВО – нангин шүтөө бузарлалга.

СВЯТОША – хуурмаг хүзэгтэ.

СВЯТЫНЯ – нангин шүтөөн.

СВЯЩЕННИК – санаарта, сан абагша.

СГОВОР – үгэсэлгэ, үгэ нэгэ-дэлгэ; хослол; худа оролго.

СДЕЛКА – харилсаа тогтоол-го, хэлсээтэ үйлэ, гар табилга; албан түхэлэй хэрэг, хуулита үйлэ (ябуулга).

СЕБЕСТОИМОСТЬ – өөрын үнэ сэн, бэлдэлгын гарза.

СЕКВЕСТР – зөөри ашаглахые хорилго, засагай хорюул.

СЕКВЕСТИРОВАНИЕ – бага болгохо, хороохо, хаһаха; **с. бюджета** – бюджетэй гаршын статьяһаа хаһалга.

СЕКС – хурисал, эрэ эмын ниилэл.

СЕКСУАЛЬНЫЙ – эрэ эмын харилсаанай, хурисалай.

СЕКТА – шажан шүтэлгын бүлгэм; амияа хараһан бүлэг.

СЕЛЕНИЕ – сэлээн, хуурин газар, тосхон.

СЕНСАЦИЯ – дүрьел, олоной гайхал; сошордолто һонин, гайхалтай ушар, шууяан.

СЕПАРАТИЗМ – гүрэнһөө таһарха гэһэн хүдэлөөн.

СЕПАРАЦИЯ – илгаран гараха; **этническая с.** – ямар нэгэ яһатанай амяараа гаралга.

СЕРВИС – үйлэшэлгын албан, хангалга, бохилон хангалга; **с.-центр** – хангалгын түб // *прил.* **сервисный** – хангалгын.

СЕРЕБРО – мүнгэн, сагаан мүнгэн; **чистое с.** – хүжэр мүнгэн; мүнгэн эд (үүд); мүнгэлиг үнгэ; хашарһан.

СЕРЕБРЯНЫЙ – мүнгэн, сагаан мүнгэн; мүнгэн шэнги, сагаан, ялагар; ханхинаһан; **с. звон** – ханхинаһан абьян; **с. свадьба** – мүнгэн түрэ.

СЕРИАЛ – олон хубитай кино ба телефильм.

СЕРИЯ – бүлэг, нэгэ янзын зүйл, хубарил; зэргэ (тоогоор ба үзэгөөр тэмдэглэдэг); **с. и номер паспорта** – паспортын зэргэ ба дугаар // *прил.* **серийный** – тодорхой хэбээр, түхэлөөр бүтээгдэһэн; **с. убийство**

– нэгэ маягай (нэгэ хүнэй үйлдэһэн) алуур.

СЕРТИФИКАТ – үнэмшэлгэ; шаһар гэршэлһэн саарһан; гүрэнэй зургаанай урьһалалгын уялга.

СЕРТИФИКАЦИЯ – үнэмлэлгэ, хэб хэмдэ гү, али техникескэ нүхэсэлдэ зохихые гэршэлгэ; шаһарай шата олголго.

СИГНАЛ – дохёо, тэмдэг, оньһоной мэдээ, захирал дамжуулга; **световой с.** – галаар гэрэлтүүлһэн дохёо; түлхисэ болохо, үүсхэхэ; **статья послужила с. к дискуссии** – статья арсалдаа үүсхэбэ; **хэргылхэ; с. общественности** – олонийтын хэргылэлгэ.

СИЛОВОЙ – хүсөөр, баалаһан, хүсэ хэрэглэһэн; **с. структуры** – арми, дотоодын сэрэг, гүрэнэй аюулгүйн албание нэрлэһэн томьёо, гүрэнэй аюулгүйе хангадаг хүсэнүүд.

СИМВОЛ – һүлдэ тэмдэг, бэлгэ.

СИМВОЛИКА – һүлдэ тэмдэгүүд.

СИМПТОМ – үбшэнэй шэнжэ; харуулалта, элирэл тэмдэг.

СИНАГОГА – синагога, сүмэ; иудаис шажанай бүлгэм.

СИНДИКАТ – олзын хэрэг эрхилэгшэдэй нэгэдэл; зарим оронуудта профсоюзудай нэрэ.

СИНДРОМ – үбшэнэй хүжэрэлгын шэнжэ; **с. приобретенного иммунодефицита (СПИД)** – спид үбшэн.

СИНКЛИТ – эртын Грецидэ: амбан түшэмэлнүүдэй суглаан: *перен.* дээдэ тушаалтанай гүйсэд бүридэл.

СИНКРЕТИЗМ – ондоо түрэлэй зүйлнүүдые худхалга, элдэб шажанай үзэл номнолго.

СИНТЕЗ – нийтэлэн шэнжэлэлгэ; химийн орёо бодис байгуулга; таһаршаггүй холбоо; **с. традиции и новаторства** – заншалта уламжалал ба шэнэ зүйлэй холбоо.

СИСТЕМА – гурим, эмхи журам, тогтоһон ёһо; эмхидхэлэй бүрилдэл, байгуулал; холбоото хужаа, хургаалай холбоо; **периодическая с. элементов (Д.И.Менделеева)** – бодосуудай байгуулалтын гурим; нэгэ халбарийн эмхинүүд; техникескэ түхээрэлгын, конструкторай бүтээлэй маяг; заншал болоһон зүйл.

СКАЗ – домог хөөрөөн.

СКАЗАНИЕ – үльгэр домог, домог.

СКАЗИТЕЛЬ – үльгэршэн.

СКАЗКА – онтохон, ябаган үльгэр; **бабы с.** – хамгадай хоб; гайхалай гоё; **костюм получился – с.!** = гайхалай гоё хубсаһан болоол.

СКАЗОЧНИК – онтохошон, үльгэршэн.

СКАЗУЕМОЕ – *грам.* хэлэгшэ.

СКОРОМНЫЙ – тоһотой, тарган, масагта таарахагүй.

СЛЕДОВАТЕЛЬ – мүрдэгшэ, байсаалта хэгшэ.

СЛЕДОПЫТ – (ангай) мүр мүшхэгшэ.

СЛЕДСТВИЕ – үрэ, хойшолон; мүрдэлгэ, мүшхэлгэ, байсаалта.

СЛОВЕСНИК – хэлэ зохёолой багша.

СЛОВЕСНОСТЬ – уран зохёол ба аман зохёол; уран үгын халбари.

СЛОВСОЧЕТАНИЕ – холбоо үгэнүүд, үгын найралдал.

СЛУЖАЩИЙ – алба хаагша.

СЛУЖБА – алба хаалга, алба хэлгэ; албан; мүргэл, маани уншалга.

СЛУЖЕБНЫЙ – албанай, алба хэдэг; туһалагша; **с. слово** – *грам.* туһалагша үгэ.

СЛУЧАЙ – ушар, ушарал; хамбаа, тушаан, гэнэ, гэнтын ушар.

СМАЗКА – тоһодолго, дабирхайдалга; түрхидэг тоһон, үнжэгэн, дабирхай.

СМЕЖНЫЙ – хүршэ, зэргэлээ; үйлэдбэрийн харилсаатай.

СМЕНА – халалга, хэлгэлгэ; халаан, ээлжээн; *перен.* халаан; хэльбээ хубсаһан; **на смену** – орондо.

СМЕТА – түсэб, оршо гаршын тоолуур.

СМУТА – хамаргаан, хүл хүдэлөөн, буһалгаан.

СОБОР – суглаан; гол сүмэ.

СОБОРНОСТЬ – нэгэдэн хамтарал.

СОБСТВЕННОСТЬ – зөөри, үмсын зөөри, хубийн эдлэл.

СОБСТВЕННИК – эзэн хүн, зөөрийн эзэн.

СОВЕТ – заабари, хургаал; зүблэл.

СОВЕТНИК – зүбшэлэгшэ.

СОВМЕСТНЫЙ: с. предприятие – хамтын үйлэдбэри.

СОВОКУПНЫЙ – суглуулмал, хамтын; **с. спрос** – эд болон туһа хангамжын юрэнхы эрилтэ.

СОГЛАСИТЕЛЬНЫЙ – зүбшэлгын; **с. комиссия** – ханалаа нэгэдүүлгын комисси.

СОДРУЖЕСТВО – нүхэсэлэй нэгэдэл, нүхэрсэг нэгэдэл.

СОЗИДАТЕЛЬНЫЙ – байгуулалтын, бүтээн байгуулхан.

СОКРОВИЩЕ – үнэтэ эдери, эд зөөри; *перен.* үнэтэ зүйл, дарахан баялиг, эрдэни.

СОКРОВИЩНИЦА – эрдэниин сан, дараан; уута баялиг.

СОЛИДАРНЫЙ – ханалаа нэгэдэнэн, эб нэгэдэнги, дэмжэнэн; *спец.* хамтын.

СОЛОНЧАК – хужармаг, марса // *прил.* **солончаковый** – хужарлиг, хужартай, марсалиг, марсатай.

СООБЩЕНИЕ – мэдээсэл; хэлхээ холбоон, харилсалга; **пути с.** – зам харилсаан.

СООТВЕТСТВИЕ – таарамжа, таарал, тохирол, адли байдал; зохилдол.

СОРТ – сорт, зэргэ.

СОСЛОВИЕ – уг изагуур, адлирхуу шадалай бүлэг, анги болоһон зон.

СОСТАВ: с. преступления – гэмтэ ябадалай шэнжэ.

СОСТАВИТЕЛЬ – зохёогшо, эблүүлэгшэ, суглуулагша, хабсарагша.

СОСТАВНОЙ – эблүүлэн хэнэн, бүрилдүүлхэн; бүрийдэлэй, оролсоһон.

СОСТРАДАНИЕ – энэрэл, нигүүлсэл, ханаагаа зоболсолго.

СОСЯЗАТЕЛЬНОСТЬ – (хэрэг шүүлгэдэ) үгэ буляалдаанай заршам.

СОТОВЫЙ – (зүгын) хархинагай; **с. связь** – радиодам-

жуулгын хэлхээ холбоон; **с. телефон** – нүүдэл телефон, утаһагүй телефон; **с. гараж** – хабсарагдадаг гараж.

СОТРУДНИК – хүдэлмэрилэгшэ, суг ажаллагша, хамта ажаллагша, туһалагша.

СОТРУДНИЧЕСТВО – суг хүдэлэлгэ, харилсан ажаллалга, хамжаата ажал ябуулга, хани харилсаан.

СОХРАНИТЬ – хадагалжа байха, бүтэн (зандань) байлгаха, үлөөхэ; хүсэндэнь үлөөхэ; сахиха, хамгаалха, байхаарнь хадагалха.

СОХРАНИТЬСЯ – хэбээрээ үлэхэ, зандаа (бүтэн) үлэхэ; хадагалагдаха, зандаа байха.

СОХРАННОСТЬ – бүтэн хадагалагдаса, хэбээрнь хадагалалга, хадагаламжа; гэмтээгүй байдал.

СОЦИАЛЬНЫЙ: с. защита – социальна хамгаалга.

СОЦИОЛОГИЯ – нийгэм шудалал, нийгэм шэнжэлхэ ухаан.

СОЦИУМ – нийгэм бүлэг; хүн тойронхи ажаһуудал.

СОЦКУЛЬТБЫТ – сокращение: соёлой-ажаһуудалай халбари.

СОЦСТРАХ – сокращение: социальна гарша даалга; **органы с.** – социальна гарша даалгын зургаанууд.

СОЧИНЕНИЕ – зохёолго, зохёол бэшэлгэ; зохёол, суглуулбари; найруулга; *грам.* ниилэлдэлгэ.

СПАСАТЕЛЬ – аршалдаг мэргэжэлтэ, аршалагша.

СПАСЕНИЕ – аршалалга; абаралга.

СПАСИТЕЛЬ – абарагша; христосой шажанда: Абарагша бурхан.

СПЕКТАКЛЬ – зүжэг; шогтой үзэмжэ, зүжэг наадан.

СПЕКУЛЯЦИЯ – хонжоо наймаан; үнэтэ саарһанай сэнгэй алгасал ашаглаха.

СПЕЦИАЛИСТ – мэргэжэлтэй хүн, мэргэжэлтэ.

СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫЙ – мэргэжэлтэн, тусхай хараалагдаһан; онсо хараатай.

СПЕЦИАЛЬНЫЙ – тусхай; тусхай хэрэгсэлэй; мэргэжэлэй, зорюута хэһэн.

СПИД – спид үбшэн.

СПИКЕР – хуралай түрүүлэгшэ, суглаа хүтэлэгшэ, танхимай толгойлогшо.

СПОНСОР – спонсор, үгэлигын эзэн; хэмжээндэ һомологшо, гарша даагша.

СПОРТСМЕН – тамиршан, спорт эрхилэгшэ.

СПРАВЕДЛИВОСТЬ – үнэн сэхэ ёһо, үнэн шударга (байлга), үнэн үзэл, үнэниие сахилга.

СПРАВКА – һурагшалга; тайлбарин мэдээ, мэдээн; гэршэ саарһан.

СПРАВОЧНИК – лаблаха бэшэг, тайлбарин ном.

СПРЯЖЕНИЕ – грам. найралдал; үйлын үгын түрэл.

СРЕДА: с. обитания – амидалай оршон (байдал).

СРЕДСТВО: с. массовой информации – олоной мэдээсэлэй хэрэгсэлнүүд, һонин дуулгадаг һалбари.

ССУДА – урьһаламжа, зээли, урьһанай мүнгэн.

ССЫЛКА – сүлэлгэ; эшэ таталга, гэршэ (шалтаг) барилга, баримта заалга; эшэ татаһан зүйл.

СТАБИЛИЗИРОВАТЬ, СТАБИЛИЗОВАТЬ – тогтууритай болгохо, тогтонижоруулха, нэгэ байдалда оруулха.

СТАВКА – зэбсэгтэ хүснүүдые толгойлогшод; хаартын мүнгэн, боосоной табиса; найдал; с. на молодых – залуушуулда найдал; хэмжээ; с. налога – татабарин хэмжээ; салин; повышение с. учителю – багшын салин дээшэлүүлгэ; очная с. – нюурдалдалга.

СТАГНАЦИЯ – хүгжэлтын тогтолго, хүгжэлэй мухардалга.

СТАДИЯ – шата, үе.

СТАЖ – ажаллаһан хугасаа; дадалгын болзор, ажалай намтар.

СТАНДАРТНЫЙ – нэгэ янзын, нэгэ хэбэй; эрилтэдэ хүрэмөөр, зохихо.

СТАНДАРТИЗАЦИЯ – хэб тогтоолго, жэшээтэ хэһэгтэ тааруулга.

СТАРООБРЯДЧЕСТВО – шажанай хуушан ёһо дахалга.

СТАТИСТИКА – тоо бүридхэл.

СТАТУС – зэргын зиндаа; эрхэ зэргэ; с.-кво – юумэнэй заншан байдал.

СТАТУТ – хуулита байдал.

СТАЦИОНАР – үбшэнтэдэй хэбтэдэг эмхи зургаан, больница // прил. стационарный – саг үргэлжын, байнгын, нүүдэггүй.

СТЕПЕНЬ – зэргэ, хэмжээн; в некоторой с. – бага зэргэ, зарим талаараа; эрдэмэй нэрэ зэргэ.

СТИЛЬ – уран һайханай нийтэ шэнжэ; национальный с. в живописи – уран зурагта арад үндэ-

hэтэнэй шэнжэ; ажал ябуулгын арга шадабари; **с. руководство** – хүтэлбэрийн арга барил; үгын маягай илгарал, хэлэнэй арга маяг; уран арга; найруулгын илгаа; зохёолшын, зохёолой маяг; зохёолой түрэлдэ хабаатай уран арга; **эпический с.** – үльгэрэй маяг; **с. Достоевского** – Достоевскийн хэлэнэй маяг.

СТИМУЛ – түлхисэ; урман, урмашуулга.

СТИХ – шүлэг; шүлэгэй мүр; уран шүлэглэл; **размер с.** – шүлэгэй хэмжээ; шажанай аман зохёол; богони хэнэг, бүлэгэй хуби (шүлэглэмэл зохёолдо, Библидэ).

СТИХИЯ – байгаалин ааша; хандаралта хүсэн; тойронхи дадал байдал.

СТИХИЙНЬ – аяндаа бии болоһон; **с. бедствие** – байгаалин гай аюул, усал, тодхор.

СТИХОТВОРЕНИЕ – шүлэг, багахан шүлэг зохёол.

СТОЛ: писать в с. – хэблэхэ найдалгүйгөөр зохёол бэшэхэ; **круглый с.** – зүбшэлгын шэрээ, зүбшэн хэлсэлгэ.

СТРАХОВАНИЕ – гарза даан харюулга, гарза тэхэрюулгэ.

СТРАХОВАТЕЛЬ – гарза хэргылэн түлэгшэ.

СТРАХОВКА – гарза даалгын үнэ, гарза харюулгын мүнгэнэй хэмжээн.

СТРАХОВЩИК – гарза даалгыг бэлүүлэгшэ, гарза даалгын мүнгэ түлэхэ уялгатай эмхи зургаан.

СТРОЙ – байгуулалта; жагсаал.

СТРОФА – бадаг.

СТРУКТУРА – байгуулга, доторой бүрилдэл.

СУБАРЕНДА – дам хүлхэлэн эдлэлгэ.

СУБВЕНЦИЯ – тусгаар шэглэлэй мүнгэн туһаламжа, тодорхой үүргэтэй бюджетэй тэдхэмжэ.

СУБСИДИЯ – мүнгэн тэдхэмжэ.

СУБСТАНЦИЯ – мүн шанар, бодосой байдал, үзэгдэлэй эхин.

СУБЪЕКТ – үйлын эзэн, танин мэдэгшэ хүн; субъект; этэгээд, амитан.

СУВЕРЕНИТЕТ – бүрин эрхэтэ бээ даанги байдал.

СУД – хэрэг шүүлгын газар, сүүд; ниитын зургаан; хэрэг шүүлгэ, харалга.

СУДИМОСТЬ – гэмнэнэн шийдхэбэрийн ашаа, сүүдээр гэмнүүлхэнэй ашаа (гэршэ), сүүдүүлхэнэй хойшолон, хэрэг шүүлгын хэнээлтэ; **неснятая с.** – сүүдэй хагагдаагүй хэнээлтэ; **непогашенная с.** – дүүрээгүй хэнээлтэ.

СУДОПРОИЗВОДСТВО – сүүдтэ хэрэг шүүлгэ.

СУИЦИД – амиа хороолго, бээ алагга.

СУККОТ – иудейнүүдэй намарай хайндэр.

СУРРОГАТ – оронсог, хуурмаг (эд).

СЦЕНАРИЙ – киногой, тайзнай зохёол.

СФЕРА – хүрээ, хэмжээн;

с. влияния – нүлөөнэй хүрээ;

с. деятельности – ажал ябуулгын хэмжээ; **успехи в с. науки** – эрдэмэй талаар амжалта;

ниитын оршон; **в своей с.** – өөрын зоной дунда байһан мэтэ;

высшие с. – засаг баригшад, дээдэ изагууртан; бүмбэрсэг, тойронхи бүрхээг, түхэрээн дайда;

небесная с. – тэнгэрийн оршон.

СХОД – суглаан.

СЧЕТ – үрийн данса, тоосооной хүсэнэг, тоололго; данса бэшэг; үри нэхэлгэ.

Т

ТАБУ – сээр, хорюул.

ТАЛИСМАН – хахюуһан.

ТАЛМУД – иудаис шажанай хургаал; Библиин тайлбари.

ТАМОЖНЯ – тамуужан, хилын татабари хинадаг зургаан.

ТАНТРИЗМ – нюуса тарни, будаадын шажанай халаа.

ТАРИФ – тогтомол сэн, түлбэрийн үнэ.

ТАРИФИКАЦИЯ – сэн тогтоолго.

ТВОРЧЕСКИЙ – зохёохы, зохёон байгуулгын, зохёон байгуулагша.

ТВОРЧЕСТВО – зохёолго, зохёохы ажал, уран бэлиг.

ТЕЗАУРУС – дүүрэн тайлбари толи; оньһото мэдээсэлдэ: гол үгэнүүдэй тоолбори.

ТЕЗИС – хуряангы удха; баримталагдаха дүрим, элидхэлэй гол бодол.

ТЕИЗМ – юртэмсье Бурхан байгуулһан гэнэн ойлгосодо түшэглэһэн хургаал.

ТЕКСТ – үгэ бэшэг, эхэ бэшэг, зохёол; (дуунай) үгэ.

ТЕКСТОЛОГИЯ – үгэ бэшэг, бэшэлгэ шэнжэлдэг халбари.

ТЕКСТУРА – хатуу бодосой байгуулга.

ТЕКТОНИЧЕСКИЙ: т. разлом – газарай хүдэлэн эбхэрэлгэ, газарай нугарал, ганталга.

ТЕКУЩИЙ – урдажа байгаа, урдадаг; энэ үеын, байгша; т. задачи – мүнөө үеын зорилгонууд; үдэр бүрийн, үдэр тутамай, үдэр туршын; т. ремонт – бага сагын заһабари.

ТЕМА – сэдэб, асуудал.

ТЕНДЕНЦИЯ – хүгжэлтын шэг, хүсэл; уншагшые, харагшые баадхаһан бодол.

ТЕНДЕР – гүрэнэй зүгһөө (гадаадын) фирмэтэй хэлсээ баталалгада сэн хаялсаан // прил.

тендерный: т. комитет – мүрысөөндэ хабаадагшадай дурадхал хараха хороон.

ТЕНЕВОЙ: т. экономика – см. также подпольный или “черный” бизнес – хорюултай наймаагаар (хара тамхи, шуналта наадан, буу зэбсэг г.м.) баяжаха зорилготой хуули бусын, нюуса үйлэдбэри, ажахы.

ТЕОКРАТИЯ – санаартанай засаглал; гүрэн толгойлхын хажуугаар шажанай толгойлогшо байха ушар.

ТЕОЛОГИЯ – (ср. также богословие) шажанай хургаал, шажанай номнол.

ТЕОРИЯ – юрэнхы хургаал (дүршэл болон шэнжэлэл юрэнхылэн тобшолһон хургаал), үндэһэн ухаан, онол.

ТЕОСОФИЯ – бурханай эди шэди, нюуса мэдэхэ боломжо тухай шажанай хургаал; Е.П.Блаватскаягай номнол.

ТЕРМИН – нэрэ томьёо.

ТЕРМИНОЛОГИЯ – нэрэ томьёо, нэрэ томьёогой согсос.

ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЙ – газар дайдын, дэбисхэрэй, газар дэбисхэрэй, газарай.

ТЕРРОР – алан хюдалга, алан хүрдөөлгэ, эсэргүү үзэлтэниие хюдалга.

ТЕСТ – шалгалта, тодорхой мэдэсэ шалгаха даабаринууд.

ТЕХНИЧЕСКИЙ – техникын, оньһон техникын, машина техникын; арга оньһоной, аргын, дадалгын; үйлэдбэридэ хэрэглэхэ; **т. культуры** – үйлэдбэридэ хэрэглэхэ ургамал; **т. перевооружение** – техникын талаар шэнээр зэбсэгжүүлгэ.

ТЕХНОГЕННЫЙ – үйлэдбэриһөө уламжалһан; **т. авария, катастрофа** – тоног түхээрэлгын хуушарал, хүнэй алдуу, хорото үүсхэл, аюулгүйн эрилтэ эбдэлгэ мэтэһээ уламжалһан усал (соргын сооролго, газ, нефть, хорото бодос хаялга г.м.).

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ – технологиин, болбосоруулгын аргын.

ТЕХНОЛОГИЯ – юумэ бүтээхэ, болбосоруулха арга, үйлэдбэрилгын ухаан, технологи.

ТИНЕЙДЖЕР, ТИНЭЙДЖЕР – эдир наһатай хүбүүн (басаган).

ТИП – шэнжэ, маяг; ниитэ шэнжэ, шанарай онсолол; жэгтэй амитан.

ТИПОВОЙ – жэшээтэ; нэгэ хэбэй, тогтомол хэлбэритэй; жиирэй, юрын.

ТИРАЖ – хэблэлэй хэнэг, тоо; шүүбэри гаргалга; урьһаламжын саарһа бусаалга; **выйти в т.** – хойшоо гараха, хэрэгээ буураха.

ТОВАР – эд (бараан).

ТОВАРИЩЕСТВО – эблэл, хамжаан.

ТОВАРНЫЙ: т. биржа – бөөнөөр худалдалгын хэлсээ баталдаг эмхи зургаан; **т. производство** – худалдаанай эдэй үйлэдбэри; **т. хозяйство** – дэлгүүрэй шэглэлтэй ажахы; **т. знак** – эдэй тамга зураг, ярлаг.

ТОВАРОБОРОТ – эдэй эрьсэ, эд наймаалгын эрьсэ, наймаанай хэмжээн.

ТОКСИКОЗ – эдээнэй хорон, хоронһоо бэзын муудалга.

ТОКСИКОМАНИЯ – ойр зуура хэргээдэг хэрэглэлһээ уламжалһан үбшэнгүүд; архиин мангар, тамхинай хорон; хоро үнэрдэлгын үбшэн.

ТОЛЕРАНТНОСТЬ – хорондо эсэргүүсэлээ алдалга, үбшэндэ тэсэмгэй, хорондо тэсэмгэй шэнжэ; тэсэмгэй зан.

ТОП-МОДЕЛЬ – дээдэ гарай, жэшээ; хубсаһа харуулдаг мэргэжэлтэй эхэнэр.

ТОРА – Библиин эхинэй табан ном, Моисейн табан судар, хальһанай бэшэг.

ТОРГИ – наймаанай түхэл, наймаанай хэдэн дурадхалһаа һайниинь шэлэлгэ.

ТОРГПРЕДСТВО – наймаанай түлөөлэлгэ; гадаадада наймаанай түлөөлэлгын зургаан.

ТОТАЛИЗАТОР – боосоной хонжоо тоолодог оньһон; мори урилдаанда (мүнгөөр) сохилдолго.

ТОТАЛЬНЫЙ – нэлэнхы, бүгэдые хамарһан.

ТОТЕМ – угай уряа хүлдэ, нангин амитан.

ТРАВЕСТИ – үхибүү наададаг актрисын мэргэжэл.

ТРАДИЦИЯ – уламжалал, үннэй сахигдадаг ёһо, заншал.

ТРАДИЦИОННЫЙ: т. образ жизни – заншалта нуудал, арадай байдалай анханай маяг.

ТРАЙБАЛИЗМ, ТРИБАЛИЗМ – угсаатанай хөморол, угаараа илгарал.

ТРАКТАТ – эрдэм буляалдаһан зохёол; **философский т.** – гүн ухаанай шастир; олон уласай хэрээ.

ТРАНЗИТ – эд ходо гаргалга; **беспошлинный т.** – харгыдаа сүүбэн татагдахагүй эд.

ТРАНС – түр зуура мэдээ алдуулан үбшэн, мэдэрэлэй гариг; онго оруулга; т. (-) – хэтэ гаран.

ТРАНСАКЦИЯ – акци, облигаци дам худалдалга; мүнгэ шэлжүүлгэ.

ТРАНСПЛАНТАЦИЯ – ондоо махабад оёжо нуулгалга, бэсын эрхэтэн табилга.

ТРАНСФЕР(Т) – (банкаар) мүнгэ дамжуулга; мүнгэ гүрэнһөө гүрэндэ шэлжүүлгэ; социальна хөморолой үндэһэ яһатанай асуудалда шэлжэлгэ // *прил.* **трансферный:** т. лист – ондоо командануудта орохо тамиршадай нэрэ.

ТРАНСЦЕНДЕНТНЫЙ – ухаанай хүрэхөөр бэшэ, шудалалһаа гадуур.

ТРАНШ (А) – уласхоорондын урьһаламжа, ээлжээтэ хэсэг.

ТРАСТ – этигэмжэтэ хүтэлбэри // *прил.* **трастовый:** т. услуги – мүнгэ һомолходо туһа хангамжа.

ТРЕБНИК – (сээрхэбтэ) уншалгануудай дэбтэр.

ТРЕТЕЙСКИЙ: т. суд – арсалдагшадай һунгаһан хэрэг шүүгшэ.

ТРИАДА – гурбалжан, гурбан шата, гурбанай нэгэдэл; гэмтэнэй бүлэглэл.

ТРИКОЛОР – гурбан үнгэтэ туг.

ТРИЛЛЕР – сэдхэл доһолгомо зохёол.

ТРИПТИХ – гурбан хубита зураг, нэгэ ханалай гурбан зураг.

ТРОИЦА – Бурхан гурбан нюуртай гэхэн шажанай һургаал; **День святой Т.** – нангин гурбанда зорюулан һайндэр.

ТРОМБ – һудаһан соохи бүлин; хуй һалхин.

ТРОП – удха шэлжүүлэн хэлэлгэ.

ТРОПАРЬ – сүмын дуулал, хутагтын магтаал.

ТРОФИЧЕСКИЙ – һужаа мэдэрэлэй.

ТРУДОВОЙ: т. ресурсы – ажалай нөөсэ хүсэн; т. право – ажалай эрхэ хуули; т. споры – ажалай зарга.

ТУР – аяншалга, ябалга; **шоп-т.** – юүмэ абахаяа ошолго.

ТУСОВКА – олоной үймэһэн зугаа; бүлэг зон.

ТЮНИНГ – худалдахын урдахи бэлэдхэл, машина хэрэгсэл хэмдэнь оруулалга.

У

УБЕЖДЕНИЕ – үзэл бодол, ойлгоhon үзэл.

УБЫТКИ – гарза.

УГОДНИК – билдагуушан, ноур сахигша; **Божий у.** – хутагта.

УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ – гэмтэ хэрэг шийдхэлгын, хэнээлтэ гүйсэдхэлгын.

УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ – гэмтэ хэрэг шүүлгын.

УГОЛОВНЫЙ – гэмтэ хэрэгэй.

УЗУРПАЦИЯ – эзэлэн абалга, булимтаран абалга.

УКАЗ – зарлиг, тогтоол.

УКАЗАТЕЛЬ – заахан тэмдэг; **справочный у.** – тайлбари бэшэг.

УКЛОНЕНИЕ: у. от военной службы – сэрэгэй албанһаа хулжалга.

УЛЕМЫ – лалын шажанай бурханай номнолшод.

УЛЬТИМАТУМ – шанга эрилтэ.

УЛЬТРАРАДИКАЛЫ – хэтэрхы эгсэ үзэлтэн.

УНИАТСКИЙ: у. (греко-католич.) церковь – грек-католик шажанай нэгэдэл.

УНИКУМ – хоморой ганса юумэн, үзэгдөөгүй хүн.

УНИТАРИЗМ, УНИТАРНОСТЬ – нэгэдэмэл түрын заршам, түблэрхэн заршам, федеративна бэшэ гүрэнэй байгуулга.

УНИФИКАЦИЯ – нэгэ янза, нэгэ журамтай болголго.

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ – найдалгата, этигэмжэтэ.

УПРАВЛЕНИЕ – ударидалга, мэдэн захиралга; хүтэлбэри, захиргаан.

УРАЗА – лалын шажанай масаг.

УРАЗА-БАЙРАМ – масаг тайлалга.

УРБАНИЗАЦИЯ – хотын шэнжэтэй бололго.

УСЛОВИЕ – эрхэ нүхэсэл, эрилтэ.

УСЛОВНЫЙ – ёһо дүүргэһэн, ёһын тэдынэй; уридшалан хэлсэгдэһэн, тогтоогдоһон; тодорхой эрхэ нүхэсэлдэ хүсэндөө орохо.

УСЛУГИ – туһа хангамжа.

УСПЕНИЕ – (августын 15-да тэмдэглэгдэдэг) Мария эхын дурасхаалай хайндэр.

УСТАВ – дүрим, устав.

УСТАНОВКА: соц.-псих. у. – байдалдаа таарал; тогтоол заабари, тогтууритай үзэл.

УСТОИ – тулга нуури.

УСЫПАЛЬНИЦА – шарилай бунхан.

УТЕЧКА – гаралга, хоролго; “у. умов” – эрдэмтэдэй хүгжэнги орондо хулжалга; **у. информации** – нюуса мэдээ баримтын (хүлээгдээгүй) таралга.

УТИЛИТАРИЗМ – барисын шунал, бариса туһа номнодог хургаал.

УЧАСТОК: у. мирового наследия – дэлхэйн уута баялиг.

УЧЁТ – бүридхэл, бүридхэн тэмдэглэл.

УЧРЕДИТЕЛЬ – тогтоон байгуулагша, үүсхэн байгуулагша.

УЧРЕДИТЕЛЬНЫЙ – байгуулгын, үүсхэн байгуулгын, эмхидхэн тогтоолгын; **у. собрание** – эмхидхэлэй суглаан; **У. собрание** – түлөөлэлгэтэ зургаан.

УЧРЕДИТЕЛЬСКИЙ: у. акция – үлүү эрхэтэй акци.

УЧРЕЖДЕНИЕ – эмхи зургаан.

Ф

ФАБУЛА – үйлын үлхөө, зохёолой үйлэ.

ФАЗА – шата; саг үе; хэлбэри; **первая ф. луны** – харын шэнэ.

ФАЙЛ – мэдээнэй гаршаг (нэрэ).

ФАКСИМИЛЕ – гар табилга, бэшэгэй хуулбари, эхэ бэшэгэй фото-зураг.

ФАКТ – бодото үйлэ, болоһон ушар; үнэнийн // *прил. фактический* – бодото байдал харуулан; үнэн.

ФАКТОР – шалтаг, нүхэсэл, нүхэсэл шалтагаан, зүйл; хоорондын наймаалагша.

ФАКТУРА – сэнгэй саархан; эдэй шэнжэ, янзалгын түхэл.

ФАКУЛЬТАТИВНЫЙ – уялгата бэшэ, дураараа шэлэхээр; үе үе болоод хүдэлдэг.

ФАЛЛОС – эрын бэлгэ.

ФАЛЬСИФИКАЦИЯ – хуурмаг болголго, дуурян хэлгэ.

ФАНАТ – этигэлдээ шунагша.

ФАНАТИЗМ – хүзэг болоһон этигэл.

ФАНТАЗИЯ – ухаанай ханал, гоёор ханалга; хоһон бодол; ханажа зохёолго; хүгжэмэй зохёол.

ФАНТАСМАГОРИЯ – хии үзэгдэл, ханахан ухаанай худхалдаан, нюдэнэй эрээлжэл.

ФАНТАСТИКА – уран бодомжо, ханажа зохёоһон зохёол.

ФАНТОМ – хорьмоһоо харалга; хүнэй бэсын дүрсэ // *прил. фантомный*; **ф. ощущение** – тайрагдаһан хүлэй зохолоон.

ФАРВАТЕР – онгосын гараса зааһан зам.

ФАРС – хүнгэн шог зүжэг; бүдүүлг ааша, хуурмаг юумэн.

ФАТАЛИЗМ – үйлэ заяанай зайлашагүйдэ этигэл.

ФАТА-МОРГАНА – лусууд эмэ, гайхамаар зэрэлгээн; хуурмаг үзэгдэл.

ФАУНА – амитанай аймаг.

ФЕМИНИЗАЦИЯ – эхэнэрэй шэнжэ ололго, эхэнэрнүүдэй үүргын ехэдэлгэ.

ФЕМИНИЗМ – эхэнэрэй эрхын түлөө хүдэлөөн.

ФЕНОМЕН – *филос.* мүн шанар харуулан үзэгдэл; юрэ бусын, хоморой зүйл; илгарма хүн.

ФИЗИЧЕСКИЙ – үзэгдэһэн шэнжын, бодото бодисой, бэе махабадай; **ф. лицо** – хубиин нюур, хуулита харилсаанда хабаадагша эрхэтэн.

ФИЗКУЛЬТУРА – бэсын тамир, тамирай соёл, тамирай болбосорол.

ФИКТИВНЫЙ – хуурмаг; **ф. сделка** – бодото харилсаа нюуһан хэлсээтэ үйлэ; **ф. (фондовый) капитал** – олзотой үнэтэ саархан (акци, облигаци).

ФИЛАНТРОПИЯ – хүниие хайхарал, үгэлигэ үгэлгэ, үгытэй ядуушуудда туһалалга.

ФИЛОЛОГИЯ – хэлэ бэшэгэй эрдэм; хэлэ зохёол шудалдаг эрдэм.

ФИНАНСИРОВАНИЕ – мүнгэ зөөрээр хангалга; мүнгэ һомололго.

ФИНАНСОВЫЙ – мүнгэн сангай (хангай), сан жасын; **ф. политика** – мүнгэн сангай талаар хэмжээ ябуулга; **ф. отчетность** – хангай тоосооной гурим.

ФИНАНСЫ – мүнгэн сан; сан жаса бүрилдүүлгын ба ашаглалгын талаар харилсаан бүхыдөө.

ФИРМА – үйлэдбэрийн эмхи, түрэл үйлэдбэринүүдэй нэгдэл.

ФИСКАЛЬНЫЙ – ханда хабаатай; оршо гарша гүрэнэй тэнсүүлхэн; **ф. политика** – налог татабарин талаар хэмжээнүүд.

ФИТНЕС – бэе махабадай хайн байдал; хорилго хэжэ, тамир оролго; ажаһуудалай элүүр шэнжэ.

ФИТОТЕРАПИЯ – ургамалаар аргалалга.

ФЛОРА – ургамалай аймаг.

ФОНД – мүнгэн зөөри; **ф. зарплаты** – салинда үгтэхэ мүнгэн; нөөсэ; **земельный ф.** – газарай нөөсэ; туһаламжа үзүүлхэ ниитын эмхи; жаса; **детский ф.** – хүүгэдэй жаса; сан, суглуулбари; **библиотечный ф.** – номой сан; **фонды мн.** – түрсэтэй үнэтэ саарханууд; арга нөөсэ, эд хэрэгсэл; **производственные ф.** – үйлэдбэрийн нөөсэ хэрэгсэл // *прил.* **фондовый** – мүнгэнэй, нөөсын, жасада хабаатай, жасын;

ф. биржа – үнэтэ саарханай дэлгүүр; сэн хаялсаата наймаа. **ФОРМА** – гадаа түхэл; доторой удхын түхэлжэл; жэшээтэ хэхэг, тогтоогдоһон гурим; нэгэ янзын хубсаһан; түхэл янза; **ф. правления** – засагай байгуулгын түхэл (республика, хаан түрэ).

ФОРМАЛИЗМ – сахяаша боллолго, ёһо дүүргэһэн ябадал; урлалай, уран зохёолой шэглэл. **ФОРМАЦИЯ** – хүгжэлэй түхэл шата.

ФОРМИРОВАНИЕ – тодорхой түхэл олгуулга; нэмэлгэ, хүгжөөлгэ; бии болголго, бүрилдүүлгэ, ажалда абалга; **незаконные вооруженные ф.** – хуули бусын зэбсэгтэ байгуулганууд, этэгээд бүлэгүүд.

ФОРМУЛА – тайлбари тобшолол; *матем.* үзэгөөр тэмдэглэһэн хэмжээ.

ФОРУМ – олон зоной түлөөлэлгэтэй суглаан.

ФРАГМЕНТ – зохёол бэшэгэй хэхэг, номой хуби; **ф. романа** – романай хэхэг; хэлтэрхэй; **ф. древней скульптуры** – эртэ урдын барималай хэлтэрхэй.

ФРАЗЕОЛОГИЗМ – тогтоһон холбоо үгэ.

ФРАКЦИЯ – намай (партиин) хэсэг, бүлэг; шэнгэн, уйгааг холисоһоо илгагдаһан хубинь.

ФРАХТ – уһаар, агаараар зөөлгын хүлхэн, түлбэри; ашаа зөөлгэ; зөөгдэһэн ашаан.

ФРАХТОВАТЬ – ашаа зөөхэ унаа хүлхэлхэ.

ФУНДАМЕНТАЛИЗМ – шажанай хэлбэришэгүй номнол.

ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЙ – гол, гүнзэгы удхатай, үндэһэн, бата.

ФУНКЦИЯ – үүргэ.

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ – хүдэлэлгэ.

ФУРАЖ – малай хоолой тарьян.

ФУТУРОЛОГИЯ – ерээдүйе багсаһан эрдэм.

ФЬЮЧЕРС – түргэн наймаанай хэлсээн // *прил.* **фьючерсный** – наймаанай хэлсээнэй.

Х

ХАДЖ(Ж) – мүргэлэй аян, мүргэхээс Меккэ (Каабын хүмэдэ), Мединэ (Мухаммедэй бунханда) ошолго.

ХАКЕР(Ы) – оньхото мэдээсэл хулгайлагша.

ХАРАКТЕР – абари зан, онсо шэнжэ.

ХАРАКТЕРИСТИКА – тодорхойлон үнэмлэлгэ.

ХАРИЗМА, ХАРИСМА – онсо бэлиг, гэгээн бэлиг, шүтэхөөр шэнжэ // прил. **харизматический** – онсо бэлигтэй.

ХАРТИЯ – урданай бэшэг, ангиин эрилтэнүүдэй баримта бэшэг.

ХАСИДИЗМ – раввинуудта (шажанай албатанда) эсэргүүсээн хүдэлөөн.

ХИДЖРА – Мухаммедэй Меккэхээ Мединэ зөөлгэ, лалын хуанлиин эхин.

ХИМИЯ – бодосой зүйл тухай эрдэм // прил. **химический** – бодосой зүйлэй.

ХИНАЯНА – нирван болохын сансарын хүрдэ.

ХИТ-ПАРАД – суута дуушадай жагсаал.

ХОЗЯЙСТВО – ажахы; **сельское х.** – хүдөө ажахы; **народное х.** – ороной ажахын бүхы халбаринууд, экономико; **мировое х.** – дэлхэйн оронуудай экономическа харилсаанууд; үйлэдбэрийн хэрэгсэл түхээрлэгэ; **фабричное х.** – фабрикийн үйлэдбэрийн түхээрлэгэнүүд; **домашнее х.** – гэрэй зэр зэм-

сэг; **коллективное х.** – хамтын ажахы // прил. **хозяйственный** – ажахын.

ХОЛОКОСТ – (от гр. holos – весь, целиком и causes – сожжение) яһатаниие илган хюдалга, дайнай үедэ еврейнүүдые хюдалга; амин наһаа алдагшадай дурасхаал нэргээхэ хүдэлөөн.

ХОРУГВЬ – ородой шажанай туг.

ХРАМ – сүмэ.

ХРАНИЛИЩЕ – хадагаламжын уута, хадагалха гуламта.

ХРИЗОЛИТ – шара ногоон үнэтэ шулуун, сэгээн шулуун.

ХРИСТИАНСТВО – христосой шажан.

ХРИСТОС, ИИСУС ХРИСТОС – Христос, Иесүүс; шажанай эхи табигша, зоной нүгэл бээдээ абажа саазалуулаад, удаань бурхан боложо мүндэ-лэгшэ.

ХРОМОСОМЫ – махавадай жэжэ хуби.

ХРОНИКА – үдэр тутамай мэдээсэл, түүхын хубариһан намтар.

ХРОНОЛОГИЯ – сагай дараалал, хубарилай журам; түүхын үйлэнүүдэй тоолбори.

ХРУСТАЛЬ – болор.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ – уран хайханай; **х. училище** – уран хайханай хургуули; **х. самодеятельность** – уран хайханай бүлгэм; уран, уран хайхан; **х. произведение** – уран зохёол.

ХУДОЖЕСТВО – (дүрсэлхэ) урлал.

ХУДОЖНИК – зохёохы ажалта; х. слова – уран зохёолшо, зүжэгшэн; х. по костюмам – хубсаһа оёгшо; уран зурааша; уран

хүн // *прил.* художественный; х. дар – зохёохы уран бэлиг.

ХУТОР – айл, амяараа бууса; сэлээн.

ХЭППИ-ЭНД – жаргалтай түгэхсэл.

Ц

ЦЕЛЕВОЙ – тусхай зорилготой; зааһан шэглэлэй.

ЦЕЛИБАТ – һамга абахагүй ёһо (католик шажанда).

ЦЕЛИТЕЛЬ – эмшэлэгшэ, аргалагша.

ЦЕНА – сэн, үнэ.

ЦЕНЗ – хизаарлаһан хилэ, хаһалгын хэмжээ.

ЦЕНЗУРА – хэблэлые хиналга.

ЦЕННОСТНЫЙ: ц. ориентации – хүнэй эрилтэ, һонирхол.

ЦЕННОСТЬ – үнэтэ зүйл; үнэ сэнгэй хэмжээн, сэнгэй шэнжэ.

ЦЕНОВОЙ: ц. политика – сэнгүүдэй талаар бодол; ц. шок – сэнгүүдэй дээшэлэлһээ сошолго.

ЦЕНООБРАЗОВАНИЕ – үнэ сэнгэй бүрилдэл.

ЦЕНТР – тэгэн дундахи, уулзадха; шухала удхатай газар, түб; научный ц. – эрдэмэй түб; административный ц. – түб хото // *прил.* центральный – түбэй.

ЦЕНТРАЛИЗМ, ЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ – нэгэ тээ сэхэ мэдэлтэй болголго, сэхэ хүтэлбэрилхэ, түблэрһэн хүтэлбэри.

ЦЕНТРИЗМ – дундуурхи баримталһан үзэл.

ЦЕНТРОБЕЖНЫЙ – газаа тээшээ буляалдаһан.

ЦЕПНОЙ: ц. реакция – бодосой зүйлэй үлхөө хүдэлөөн; мэдэрэлэй шэлжэлгэ.

ЦЕРЕМОНИАЛ – ёһолол.

ЦЕРКОВНОСЛУЖИТЕЛЬ – сээрхэбэй доодо тушаалтанюур.

ЦЕРКОВЬ – шажанай нэгэдэл; ородой шажанай сүмэ, мүргэлэй гэр, сээрхэб // *прил.* церковный – шажанай байгуулгын; сээрхэбэй; ц. служба – сээрхэбтэ уншалга; ц. действия – ородой шажанай ёһололнууд; ц. брак – сээрхэбтэ гэрлэлгэ.

ЦИВИЛИЗАЦИЯ – соёлжол, болбосоролой хүгжэл; оршон сагай дэлхэйн соёл.

ЦИКЛ – һубарилай тойрог; эрьедэг үйлэ үзэгдэл; производственный ц. – үйлэдбэрийн гурим; нулевой ц. – гэрэй һуури табилга; эрдэмэй хэшээлнүүд; предметы гуманитарного ц. – соёл түүхын хэшээлнүүд.

ЦИКЛОН – ехэ һалхи шуурган.

ЦИРКУЛЯР – захирһан бэшэг.

Ч

ЧАКРА, ЧАКРЫ – бэсын элшэ хүсэн, амидаралай хүсэнэй хүрдэ.

ЧАРОДЕЙСТВО – эльбэ жад-ха хэлгэ.

ЧАРТЕР – далайн, агаарай онгосо хүлхэлхэн хэлсээн.

ЧАСТНЫЙ – юрэнхы бэшэ, зарим тэды; **ч. случай** – зарим тэды ушар, тулалдаһан үйлэ; хубийн, аминай, өөрын, гүрэнэй бэшэ; энгэй; үмсэдэ хабаатай; **ч. дело** – аминай хэрэг, энгэй хэрэг; **ч. лицо** – энгэй хүн; **ч. уроки** – хүлхэтэ хэшээл; **ч. собственность** – энгэй үмсэ, үмсын хүрэнгэ.

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ: ч. фактор – хүнэй шадабари, эдэбхи үүргэ; хүнһөө уламжалһан эрхэ нүхэсэл, шалтаг.

ЧЁРНЫЙ – хара; *перен.* харанхы, бүрхэг, барагар, хүн-

дэ, уйдхартай, золгүй, хорото; **ч. духовенство** – дээдэ гарай санаартан; **ч. береты** – тусхай милициин сэрэгшэд; **ч. список** – ашаглаха, оруулха (гаргаха) хорюултай эд бүтээлэй тоолбори, ажалда орохонь (нюуса) хорюултай зоной нэрэ; **“ч. тюльпан”** – алуулһан сэрэгшэдые зөөдэг вертоледой нэрэ; **ч. сотня** – хара үзэлтэн, ородой хархис нам; **ч. рынок** – хуули буса дэлгүүр; **“ч. нал.”** – хангай тоосоонһоо нюуһан гар дээрэхи мүнгэн.

ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЙ: ч. положение – онсо ушаралта байдал; **ч. и полномочный посол** – онсо ба бүрин эрхэтэ элшэн сайд.

ЧУДОТВОРНЫЙ – гайхамшагта үйлэ үзүүлэгшэ, эди шэдитэй; **ч. мощи** – шэдитэ шарил.

Ш

ШАБАШ – иудаис шажанда: амаралтын үдэр, һайндэр; шолмос эхэнэрнүүдэй хүнийн сэнгэл; *перен.* ажалай түгэсхэл; “хүрөө!”, “болоо!” гэхэн хандалга.

ШАКЪЯ, САКЪЯ – Шэгэмүүнийн уг аймаг ба Эртын Энэдхэгэй гүрэн түрэ.

ШАМАНИЗМ – бөө мүргэл.

ШАМАНСТВО – бөө мүргэл; *перен.* хуурмаг үзэлшэнэй ябадал.

ШАМБАЛА – Шамбалын орон.

ШАНТАЖ – заналта, айлган абалга, хашан эрилгэ.

ШАРИАТ – лалын шажанай эрхэ хуули.

ШЕДЕВР – эрхим дээжэ, гайхамшагта зохёол; жэшээтэ бүтээл.

ШЕЙПИНГ – махавад элүүржүүлгэ; бэсын һорилго.

ШЕЛЬФ – эрье шадарай далайн оёор, ашагта малтамалтай далайн эрье шадархи газар.

ШЕФСТВО – олониитын туһаламжа.

ШИРПОТРЕБ – үргэн хэрэглэмжын эд (бараа).

ШИФР – нюуса түлхюур.
ШОВИНИЗМ – ехэ яхатанай дээрэлхы үзэл.
ШОКОВЫЙ: ш. терапия (в экономике) – ажахы элүүр-жүүлхэ эрид хэмжээнүүд.
ШОУ – эстрадын тоглоо; нюдэ бүрлүүлгэ.
ШОУ-БИЗНЕС – тоглоо эмхидхэлгэ, олоной үзэмжын зугаа нааданай халбари.
ШОУМЕН – тоглоо эмхидхэгшэ.

ШРИФТ – хэблэлэй үзэг; үзэгэй хэлбэри.
ШТАТ – эмхи зургаанай бүридэл; ажаллагшадай тоо, тушаал // *прил. штатный* – ёһотой; бүридэлдэ хабаатай; ш. *расписание* – тушаалай хубаари; ш. *ситуация* – хэм соохи байдал.
ШТРАФ – яла; мүнгэ нэхэлгэ // *прил. штрафной:* ш. *санкции* – яла тохонон хэхээлтэ.

Э

ЭВАКУАЦИЯ – сэрэг гаргалга; зоние нүүлгэхэ.
ЭВОЛЮЦИОННЫЙ: э. *учение* – амита байгаалин түүхэтэ хүгжэл тухай нургаал.
ЭВОЛЮЦИЯ – хүгжэлэй түхэл; ая соогоо хубилалга; амита байгаалин һөөргөө эрьесгүй хүгжэлтэ.
ЭВТАНАЗИЯ – зоболонгүй үхэл; найдалгүй үбшэнтын амита таһалалга.
ЭВФЕМИЗМ – сээрлэн нэрлэлгэ; шэрүүн үгэ зөөлэрүүлгэ.
ЭГОИЗМ – хара амья харалга, өөрын лэ хубида ханаагаа табилга.
ЭГОТИЗМ – өөрыгөө үлэмжэ сэгнэлгэ.
ЭЗОПОВ(СКИЙ): э. *язык*, э. *речь* – уран зохёолдо: далда удхатай үгэ.
ЭЗОТЕРИЧЕСКИЙ – нангин, нюуса, онсо удхатай (ойлгохо зондо); шэлэмэл зондо хабаатай.
ЭКВИВАЛЕНТ – тэнсүү юумэн, адли шанартай зүйл; *экон.* адли сэнтэй эд.

ЭКЗЕГЕТИКА – шажанай эртын бэшэг тайлбарилха эрдэм (ср. *герменевтика*).
ЭКЗЕМА – зохолтой эшэргэнэ.
ЭКЗОГАМИЯ – өөрын уг обогшоо һамга абахын хорюул.
ЭКЛЕКТИЗМ – эсэргүү үзэл заршамуудые ниилүүлгэ; зохёол соо элдэб шэглэлэй арга хэрэглэлгэ.
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ: э. *обстановка*, э. *баланс* – байгаали һэргээлгын, ашаглалгын тэнсүүри; э. *полиция* – байгаали хамгаалгын хуули сахилгы хинадаг сагдаа; э. *система* – амитад, ургамалнууд, тэдэнэй байха оршон бүгэдэ; э. *кризис* – оршон байгаалин доройтолго; э. *мониторинг* – оршон байгаали саг үргэлжэ хиналга.
ЭКОЛОГИЯ – амита байгаалитай харилсахые шудалдаг эрдэм; байгаали хамгаалха хэмжээнүүд, ажал ябуулга; байгаалида хүнэй ажал ябуулгын нүлөө шэнжэлгэ.

ЭКОНОМИКА – экономико, нийгэмэй ажахын байгуулалта; эд хүрэнгын байдал; ажахын байдал шэнжэлдэг эрдэм // *прил. экономический* – экономикын.

ЭКСУМАЦИЯ – хүүр малтан гаргалга.

ЭКСКЛЮЗИВНЫЙ – ори ганса, онсо, энэл ушарта хабаатай.

ЭКСПАНСИЯ – эзэмдэлгэ, эзэрхэлгын үргэдэлгэ // *прил. экспансионистский* – эзэрхэг түримхэй // *прил. экспансивный* – хөөрүү, хүхирүү.

ЭКСПАТРИАЦИЯ – орон нютагһаань үлдэлгэ.

ЭКСПЕРТ – шэнжэлэгшэ, туршан шалгалта хэгшэ, үнэлэлтэ хэгшэ, тобшолол хэхэ мэргэжэлтэ, сэгнэн шэнжэгшэ.

ЭКСПЕРТИЗА – үнэлэлтэ, тобшолол бэлдэлгэ, сэгнэн шэнжэлгэ; *независимая э.* – бодото үнэлэлтэ, албанай мэдэлэй бэшэ сэгнэлтэ.

ЭКСПЛИЦИТНЫЙ – эли шэнжэтэй, тэмдэглэгдэн.

ЭКСПОЗИЦИЯ – үзэбэри дэлгээлгэ; зохёолой оршол; хүгжэмэй хүтэлбэри.

ЭКСПОНАТ – үзэбэри, дэлгээгдэхэ зүйл, олондо харуулан зураг, үзэсхэлэн.

ЭКСПОРТНЫЙ – гадаадын орондо эд, хүрэнгэ гаргалга.

ЭКСПРОПРИАЦИЯ – гүрэндэ зөөри хуряалга; хуули бусаар зөөри хаһалга; дээрмэдэлгэ.

ЭКСТЕНСИВНЫЙ – үргэдхэн хүгжөөһэн; *э. земледелие* – эдлүүрийн талмай үргэдхэн эрхилэн газар ажал.

ЭКСТЕРРИТОРИАЛЬНОСТЬ – өөрын ороной хуулида мэдэлтэй (байлга); дипломадай ойроо хүртэшэгүй эрхэ.

ЭКСТРЕМАЛЬНЫЙ – үлэмжэ аюултай, онсо шанга, хэтэрмэ байдалай, туйлда хүрэн; *э. медицина* – аюул усалай оршондо эмнэгшэд.

ЭКСТРЕМИЗМ – хэтэрмэ үзэл // *прил. экстремистский* – хэтэрмэ үзэлтэ.

ЭКУМЕНИЗМ – шажан нэгэдүүлгын хүдэлөөн.

ЭЛЕКТОРАТ – дуугаа үгэхэ зон; тойрогой хунгагшад.

ЭЛЕКТРОННЫЙ – сахилгаанта бодосой, электрон оньһотой; *э. почта* – компьютерай харилсаан, оньһото хэлхэ.

ЭЛИТА – дээдэ гартан, ноёд һайд, засаг баригшад; һайн үрэнэ хүрэнгэ.

ЭМБАРГО – гадаадын эд оруулалгада (гаргалгада) гүрэнэй хорюул; олон уласай баалалтын арга.

ЭМИГРАЦИЯ – гадаадын орондо нүүлгэ, орон нютагһаа гаралга, нютагаа урилалга.

ЭМИССИЯ – мүнгэ (үнэтэ саарһа) эрьсэдэ гаргалга.

ЭМИТЕНТ – мүнгэ, акци, облигаци гаргаһан гүрэн, эмхи зургаан, предприяти.

ЭНДЕМИК – тус дэбисхэртэл ушардаг амитан, ургамал.

ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ – элшэ хүсэнэй.

ЭНЕРГОНОСИТЕЛЬ – түлишын (газ, нефть, нүүрхэн г.м.) нөөс.

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ – нэбтэр-хы толи.

ЭПИГОНСТВО – хооһон дууряалга, зохёохы бэшээр нажаалга.

ЭПИГРАММА – шог ёгтой тобшо хургаал шүлэг.

ЭПИГРАФ – зохёолой удха тайлбарилһан оньһон үгэ.

ЭПИДЕМИЯ – тахал, үбшэн тахал.

ЭПИЗОТИЯ – малай тахал.

ЭПИЛОГ – түгэсхэл; эсэсэй үйлэ хэрэгүүд.

ЭПОПЕЯ – томо зохёол; түүхэтэ үйлэ ябадал.

ЭПОС – түүхэлэн хөөрэхэн зохёол; арадай аман зохёол – морин үльгэр, баатарай домог г.м.

ЭПОХА – үе шата.

ЭРА – он жэлэй тоололой эхин, галаб, үе саг.

ЭРОЗИЯ – юумэнэй хандарал, гэмтэлгэ; газарай хүрһэнэй нара, халхинһаа, уһанһаа нураалга, муудалга.

ЭРОТИКА – хурисалда, тэрэниие зураглалгада хандалга; ташаяан.

ЭСКАЛАЦИЯ – хүжэрэлгэ, үргэдэлгэ.

ЭСТЕТИКА – уран хайханай зүй (уран хайхан зүйлэй хэлбэри болон шанар тухай эрдэм);

урлалай үзэл // *прил. эстетический* – уран хайханай, уран хайханай зүйлэй.

ЭСХАТОЛОГИЯ – хойто наһан тухай, дэлхэйн эсэс тухай шажанай номнол.

ЭТАЛОН – эхэ хэмжүүр, шалгаха хэмжүүр; үльгэр жэшээ.

ЭТИКА – ёһо заршам тухай хургаал; журам, бээз абажа ябалгын хэм.

ЭТИКЕТ – зан дадалай тогто-мол гурим, бээз абажа ябалга.

ЭТИМОЛОГИЯ – үгын гаралай шудалал; үгын гарал.

ЭТНИЧЕСКИЙ – арад угсаатанай гаралда, уг гарбалда хабаатай.

ЭТНОГЕНЕЗ – арад угсаатанай гарал.

ЭТНОГРАФИЯ, ЭТНОЛОГИЯ – угсаатанай зүй, арад угсаатанай гарал, эд хэрэгсэлэй, оюун бодолой соёл, ажаһуудал шудалдаг эрдэм.

ЭТНОС – угсаатан, үндэнэ яһантан, арад, нэгэ яһанай зон.

ЭФИР – кислородтой бодос; агаар зай; радиогой долги; **прямой э.** – сэхэ дамжуулга

// *прил. эфирный: э. существо* – хии шэнги амитан; **э. время** – дамжуулгын саг.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ – ашаг үрэ; зохёохы шанар.

Ю

ЮБИЛЕЙ – ой, ойн баяр.

ЮВЕНАЛЬНЫЙ: ю. юриспруденция – хүүгэд, эдиршүүлдэ хабаатай эрхэ хуули.

ЮРИДИЧЕСКИЙ – хуули-та, хуулин эрхэтэ, хуули ёһонной; **ю. лицо** – хуулин эрхэтэ нюур.

ЮРИСДИКЦИЯ – шүүхэ эрхэ.

ЮРИСПРУДЕНЦИЯ – хуули ёһоной эрдэм, эрхэ хуулиин шудалал; хуулита гурим; юристнүүдэй ажал ябуулга.

ЮРОДИВЫЙ – һобинтой, тэ-нэгшэг; ёрошо, мэдэлшын янза үзүүлэгшэ.

ЮСТИЦИЯ – хэрэг шүүлгэ; шүүхэ хуули; хэрэг шүүлгын эмхи зургаануудай ажал ябуулга.

Я

ЯДЕРНЫЙ – бодосой элшэ хүсэнэй; **я. энергетика** – атомай элшэ хүсэнэй һалбари; **я. (атомное) оружие** – олоние хюдалгын зэбсэг.

ЯЗЫЧЕСТВО – онго(н) тахилга, бөө мүргэл; шажан буса үзэл.

ЯРЛЫК – ярлаг, гаршаг.

ЯРОВОЙ – хабарай, хабар тарیداг.

ЯСНОВИДЕНИЕ – урид мэдэлгэ, зүн, зүн бэлиг.

ЯХВЕ – Яхве (Йахве) бурхан, Эзэн (Господь).

ЯЧЕЙКА – үүр; **я. памяти** – мэдээсэл хадагалалгын оньһон.

Справочное издание

Мунко-Жаргал Аюшеевич Очиров

**КРАТКИЙ
РУССКО-БУРЯТСКИЙ СЛОВАРЬ
СОВРЕМЕННЫХ ПОНЯТИЙ И ТЕРМИНОВ**

Редактор *Д.М. Дондукова*
Верстка *И.К. Чебукова*
Художественный редактор
В.В. Богданова
Корректор *З.Н. Зулдуева*

ЛР № 071908 от 23.06.1999 г.

Сдано в набор 9.08.05 г. Подписано в печать 19.09.05 г. Формат 84x108^{1/32}.
Бумага офсетная. Гарнитура Times New Roman Bur. Печать офсетная.
Усл.-печ. л. 4,2. Уч.-изд. л. 5,26. Усл. кр.-отг. 4,64. Тираж 700 экз. Заказ 227.

Издательство ОАО «Республиканская типография»

Отпечатано в ОАО «Республиканская типография» РБ
670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13

